

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Margarita Philosophica cu[m] additionibus nouis

Reisch, Gregor

Basilee, 1517

VD16 R 1040

Secu[n]dus Dialectice principia exemplari demonstratione abu[n]de satis
co[m]memorat.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30660

Liber II Tracta. I
Libri Secūdi de principijs Logices. Tracta
tus I De predicabilibus. Descriptio Logi
ce et partitio eiusdē. Ca. I Discipulus.

Manti et volenti nihil esse difficile / certissimū affirmat la-
 bor quē in elemēta grāmatices diligēt⁹ impēderā. Mi-
 hi ipsi nāq; videre videor in hisce nō mō agrestes rudesq;
 cōpositos posse fieri / versuetā balbos aut elingues eloquē
 tissimos reddi. Magi. Ita posse fieri ut ais haud dubiū
 est: si elemēt⁹ grāmatices rudimēta et logices et rhetorices
 adiūcta fuerint. Sicut em̄ p elementa grāmatices lingua
 cōponere / labia cōprimere / voces formare / formatas de-
 mō pgrue eloq; dat: ita et p fundamēta logices orōnū vitates a falsitatibus
 discernere et argumētationū nodos dissoluere: p rudimēta vō rhetorices q̄
 discernimus atq; dissoluimus / possumus exponere. **Disci.** Eya fac ergo q̄
 primū hec intelligā. **Magi.** Faciā ac lubens. et in primis quidē Logiceam:
 dehinc Rhetoricā curremus. Est autem Logicea ars artium sciētia sciētiaz
 ad omniū methadorū principia viam habēs. λόγος em̄ grecum vocabulū /
 rationem significat. que ergo de principijs omniū ratiocinatur: non ab re
 logicea / id est rationalis sciētia dicta est. Hinc et λογικός dicimus huius
 discipline gnarum. quorū primus (vt quibusdā placet) **Permenides** p̄bus
 in rupe **Lauca** extitit. Ipsam tñ **Aristoteles** p̄ ceteris ampliauit: et in sex li-
 bris tradidit. scz **Predicamētōz**: **Peribhermentas**. **Prōz**: **Posterioz**: **Lo**
picōz: **Elencōz**. libro autē **Predicamētōz** **porphyri** de quoz vnuerfalib⁹
 preponit introductorius. Et vt ordinatim te introducā / a sono inchoandū
 puto: q; disputatio qua verū a falso secernitur: quā logica docet: nō nisi me-
 diante sermone fieri potest: sermo vero mediante voce: omnis autem vox so-
 nus est: ob hoc quid sonus sit haud pretereundum erit silentio.

De Sono. Cap. II. Discipulus

Sonus Quid igitur est Sonus? **Magi.** Sonus est illud qd proprie et per se
 ab auditu percipit. Et horū quidā vox est: quidā vero non. **So-**
nius autē vox / est sonus ab ore animalis prolatus naturalibus in-
Instrumenta strumētis formatus. Instrumenta vero naturalia immediata quibus vox for-
naturalia matur sunt / guttur: lingua. palatū: duo labia: et quatuor dentes anteriores.
Sonus Sonus autē qui generatur ex collisione duorū corporū inanimatorū / sonus
nō vox quidē est: sed vox nō est. Rur sus vox duplex est: scz significatiua: et non signi-
 ficatiua. Significatiua autē dicimus vocem / si auditui aliquid preter seipam
 significat: vt homo hominē. Sin autem: significatiua nō est: vt hu. Hac pres-
 termissa **logicus** rur sus significatiua bifarie diuidit. **Quedam** em̄ nata est
 apud omnes homines idem significare: vt vox infirmi gementis dolorem: et
 verbū mētis qd est rei ideale exemplar. **Quedā** vero nō naturaliter / sed ex
Vox cōpleta institutione et ad placitum primi instituentis aliquid representat: vt homo
Incomplexa. hominē. Hoc autē dupliciter cōtingit: cōplere scz et incomplere. **Complexa**
 quidē significat oratio. **Incōplere** vero quecūq; inter orationis ptes in grā-
 matica enumerata sunt. Verū tamen logico longe alia de ipsis est consyde-
 ratio: ea ppter et alias earundem assigna definitiones.

Logice

Logicus

Libri Logice
 Aristoteles
 lib.

Sonus vox

De predicabilibus

De Nomine et Verbo. Ca. III Discl.

Quid est nomen? Magister. Est vox significatiua ad placitum sine tempore: cuius nulla pars separata aliquid significat: finita et recta. vt homo. Discl. Quid est pronomen apud logicum? Magister. Logicus non distinguit pronomen et participium a nomine cum omnia categorematice sine officia sumpta possint esse subiecta et predicata propositioni. Verbum autem a ceteris speciali definitione separat dicens: Verbum est vox significatiua ad placitum cum tempore: cuius nulla pars separata aliquid significat: finita et recta. vt lego. Discl. Quid est aduerbium apud logicum? Mag. Logicus alias presoratiōis / scz aduerbiū cōiunctionē et ceteras syncategorematicas / id est p̄ significatiuas vocat: sine q̄b oratio perfecta constitui p̄t: quapropter nō curant eas specialr definire.

Nomen
Pronomen
et participiū
Verbum
Aduerbium
Coniunctio
Prepositio
Interiectio

De Vniuersali et Particulari predicabili Capitulum III Magister.

Considerat autem logicus orationis partes non quia adiectiua substantiuaue / aut similia: sed his quia per eas significantur vniuersalia aut particularia in propositione predicabilia. Predicabile autem dicimus qd natum est de altero predicari. vt homo de petro: dicendo / petrus est homo. Particulare autem (qd et Individuum dicitur) est qd de vno solo predicatur vniuoce vere et affirmatiue: diuisim: mediante copula non ampliata. vt petrus de seipso: vt petrus est petrus. Vel Individuum est quod ex proprietatibus consistit: quarum collectio in individuo corporali vno (propter duas intellectiones) nunq̄ erit eadem vt sunt forma / figura / locus / nomen / stirps / patria / tempus. Intrinsicē autem cognoscit Individuū ex natura sua / que in vno solo est: nec potest esse in pluribus. vt petrus. Discl. Quid est vniuersale? Magi. Vniuersale pro fundamento est qd aptum est esse in pluribus. vt animal in homine et asino. Intrinsicē autē cognoscit ex sui natura: que q̄ntū est ex se / potest esse in pluribus vt humanitas: que quantū est ex se potest esse in petro et iohanne. Sunt autē Vniuersalia quinque: scz Genus / Species / Differentia / Propriū et accidens que singulatum et eodem conspiciamus ordine.

Predicabile
Individuū
Boetius

Vniuersale

Vniuersaliū
numerus

De Genere. Capi. V Magi.

Quonia multiplex diuisum p̄ fusionē parit: dicitur de ḡne / p̄ diuisiōem acceptiōes ei enarrabim⁹. Dis. Quot igit sunt generis acceptiōnes? Mag. tres. Prima. Gen⁹ est collectio multoz q̄dāmodo se habētū adinuicē et ad vniū p̄ncipiū: siue a patria siue a p̄sanguinitate deductū sicut romani a Romulo. Secda. Gen⁹ ē vniuscuiusq̄ ḡnatiōis p̄ncipiū. sic p̄ v̄l p̄tia. Tertia acceptatio ē q̄ logic⁹ vti dicit: Gen⁹ ē qd p̄dicat de pluribus differētibus specie in eo qd qd. vt aīal p̄dicat de hoīe et asino. dicēdo: hō ē aīal asin⁹ ē aīal. Vel: Gen⁹ ē cui supponit spēs: vt aīal logicalter supponit hō specie aut differūt q̄cūq̄ habēt naturas específicas diuersas. sic hō / cul⁹ na tura ē rōnal: et asin⁹ cui⁹ natura est irrōnal. Rursus autē Gen⁹ logicū in duo partis: scz in gen⁹ generalissimū et gen⁹ subalternū: q̄ si sub altero natū. Gen⁹ generalissimū ē supra qd nō ē aliud gen⁹ nec p̄t esse spēs. vt substantia / q̄ntitas. Gen⁹ aut subalternū ē supra qd ē aliud gen⁹ et ipm p̄t esse spēs. vt aīal gen⁹ qd ē est respectu hoīs et asini: species nō respectu corporis animati.

Primo celi
et mundi
Genus
Generis ac-
ceptio

Differentia
specie
Genus gene-
ralissimū
Genus subal-
ternum.

Liber II Tra. I

De specie Capi. VI Magister

Species Secundum inter predicabilia Species est: nō autē vt accipitur et-
uuliter pro forma rei. sicut dicimus: species priami: sed logicali-
ter: est qđ predicat de pluribus differētibz numero in eo qđ qđ:
vt homo predicat de petro ⁊ paulo: dicēdo: petrus est homo: pau-
lus est homo. **Disca.** Que differunt numero? Mag. Que licet sint eius-
dem nature / faciūt tamē diuersum numerū: vt petrus ⁊ paulus faciunt bina-
riū: qđ sūt duo. ⁊ q̄libet indiuidua numero differūt. Vel Species est q̄ sub af-
signato genere ponit: vt homo ponit sub animali. Est autē species duplex:
scz species specialissima ⁊ species subalterna. Species specialissima qui-
dem est sub qua non est inferior species: ⁊ nunq̄ potest esse genus: vt homo.
**Species sub-
alterna** Species vero subalterna **Substantia**
est sub qua est inferior spe- **Corporia** Incorporata
cies sit / potest tñ esse genus. **Corpus** Inanimatum
vt animal dicit species res **Animatum** Inanimatum
spectu corporis animati / ⁊ **Corpus aiātū** Inanimatum
genus respectu hominis: **Sensibile** Inanimabile
vt patet in hac substantia: **Animal** Inanimabile
rum coordinatōne hic ad- **Rationale** Irrationale
nera * quā arborē por- **Homo** Equus
phyriā nomināt logici **Ioānes petrus** Brunell? Hifellus
**Arbor por-
phyriana** Arborē quidē non rectā / **Nicolaus** Spadicinus
sed eue: sam. nam sicut ex vna radice stipes ⁊ rami diuersi pullulāt: ita ex ge-
nere generalissimo differētiarū rami ⁊ generū subalternorū stipes oriūt.
Species vero indiuidua innumera in culmine arboris p ramūsculos col-
locant. Porphyriana autē dicta: a porphyrio predicabiliū pmo auctore.

De differentia Capi. VII Mag.

Differentia Quid sequitur in ordine predicabiliū Differentia est: que si pprie
accipiā: est qua differunt a se singula: ⁊ singule species: vt homo
per rationale (qđ est sua differentia differt ab asino / equo / ⁊ sic de
alijs. Vel differentia est vniuersale qđ predicat de pluribus speciebus in qua
Porphyrius le essentialē: vt rationale de hoie: ⁊ sic de alijs. Sumus em̄ (vt ait Porphyrius)
rōnales. vt dicit: sed mortale nobis additū separat nos ab his. Sciendū vero
quālibet differentia / que genus diuidit: vna cū tali genere specie constitūere
vt rationale cū animali constituit hominē: hinc est qđ definitio que solus spe-
Domo ci et est: datur per genus ⁊ differentia: vt definitio hominis est: aīal rōnale.

De proprio. Ca. VIII Magi

**Acceptiones
proprij** Propriū qđ ⁊ quartū inter predicabilia locū tenere diximus quā-
drifarie accipi solet. Primo: Propriū est qđ inest soli speciei: sed
non omni indiuiduo illius speciei: vt esse grāmaticū inest soli ho-
mini / sed non omni homini. Secūdo: propriū est qđ inest omni indi-
uiduo alterius speciei: sed nō soli huic speciei / vt esse bipedē: qđ inest omni
hominē sed nō soli homini: qđ etiā auibus. Tertio: Propriū est qđ inest om-
ni indiuiduo alterius speciei ⁊ soli huic speciei / sed nō semper: vt canescere
hominē: qđ em̄ sit in senectute. Quarto: Propriū dicit qđ inest omni soli et
semper: vt risibile inest omni homini ⁊ soli homini ⁊ semper. **Disca.** Dominū

De predicabilibus Tra. II

tamen nō semp ridere omnibus manifestū est. Magi. Verū ipse tamē semp aptus est ad ridendū: et hoc est propriū: et illud ppriū quarto modo proprie est predicabile: et pot sic definiti. Propriū est qd predicat de pluribus numero differētibz in quale accidētale intransmutabiliter. vt risibile predicatur de petro et paulo dicendo: petrus est risibilis: paulus est risibilis.

De Accidente. Capi. IX. Disci.

O ultimo predicabili qd est Accidens consequēter te absolvas. Magi. Accidens est qd predicat de pluribus in quale accidētale intransmutabiliter. Rursumq: Accidens est qd potest adesse et abesse subiecto preter corruptionē subiecti: vt albedo adest nūc et postea abest homini pter corruptionē hoīs. Mors autē et cōbustio licet nō possint adesse pter subiecti corruptionē: possunt tñ abesse preter subiecti corruptionē. Est autē accidens duplex: scz sepabile: vt albedo parietis. et inseparabile: vt nigredo corui. Nec sic dicitur inseparabile q non possit separari: sed quia difficillimū sit ipm separari. Inveniunt em̄ et sunt albi corui. Conuententias et differentias predicabilium facile ex dictis potes colligere.

Tractatus II De Predicamentis. Ca. I.

De numero predicamentorum et antepredicamentorum. Discipulus.

Ductis admodū ostendisti vniuersitatē entiu: miro quodā ordine cōnexam: ita vt quedā genera sint que alijs cōmuniōra sunt: quedam species que minus cōia. quedā differētie qbus res a se differunt essentialiter. quedā ppria qbus res differūt / nō tñ essentialr: quedā accidētia que rebus in esse cōpleto cōstitutis adueniūt et eas accidentaliter differre faciūt. Nunc vero ad quid hec premiseris edicito. Magi. Et ordinē omnū creaturā mundo sensibili intelligas. Omnia equidē creata decepta distincta sunt ordinibus: quos logicus generalissima / cathegoria siue predicamēta noiat. Quorū sobria discretio q necessaria sit his q ad questiones sacre pagine accedūt / beatus Anselmus in libro de incarnatione Verbi. ca. ij. ostēdit dicēs: Simonēdi sunt illi vtiqz nostri rpi dialectici heretici: qui quidē nō nisi flatū vocis putāt esse vniuersales substātia: et q colorem non aliud queunt intelligere nisi corpus: nec sapientiā hoīs aliud q animā / prorsus a spiritualiū questionū disputatiōe sunt exulsandi. In eorū quippe animabus ratio / que pnceps est et iudex omnū debet esse q sunt in hoīe: sic est imaginatiōibz corpaliū inuoluta: vt ex eis nō possit euoluere: nec ab ipsis ea que sola et pura ipsa cōtemplari debet valeat discernere. Qui em̄ nondū intelligit quō plures hoīs in specie sint vnus hō / qualiter in illa secretissima et altissima natura (diuina scz) cōprehendet: quō plures persone / quarū singula queqz est pfectus deus / sint vnus deus? Et cuius mens obscurata est ad discernendū inter equū suū et colorē eius: qualiter discernet inter vnū deū et plures relationes eius? Veniqz qui nō potest intelligere aliqd esse hominē nisi indiuidū: nullatenus intelliget hominē nisi humanā personam. Omnis em̄ indiuiduus homo psona est. Quō ergo iste intelliget hominē assumptum esse a verbo / non personam: id est aliam naturam / nō aliam psonam esse assumptam? Nec Anselmus; Disci. Opere preclū igitur est rerū

Libor II tracta. II

Predicamentoy numerus veram habere discretione: quã decem predicamentis venandã asseris. Sed enumerandã sunt hec. Mag. Predicamenta sunt. Substantia: Quantitas Qualitas: Relatio: Actio: Passio: Quando: Ubi: Positio et Habitus. Ad quorũ cognitionẽ necessaria est cognitio quarundã definitionũ / diuisionũ et regularũ: que antepredicamenta appellari solent: ea propter / quia eorũ cognitionem predicamenta prequirant.

Antepredicamenta.

De definitione primo antepredicamento.

Capitulum II Discipulus.

Que sunt definitiones? Mag. Equiuocorũ: uniuocorũ: et denominatiuorũ. Discipulus. Que sunt equiuoca? Mag. Equiuoca siue homonyma sunt quorũ solum nomen cõmune est: et definitio essentie fm illud nomen est diuersa: vt hõ viuus et hõ pictus. Valet autẽ hec definitio ad cognoscendũ qd equoca nõ ponunt equaliter in pdicamento siue ordine rerũ. Nam canis celestis ponit sub corpore inanimato: canis autẽ terrestris sub corpore animato etc. Discip. Que sunt uniuoca? Mag. Uniuoca siue synonyma sunt quorũ nomen cõmune est: et definitio fm illud nomen est eadẽ: vt hõ et asinus habet hoc nomen animal cõmune: et definitioẽ fm hoc nomen: scz substantia animata sensibilis. Et pderit hec definitio / vt cognoscamus quia uniuoca equaliter et sub eodẽ genere ponunt in pdicamento: sicut hõ et equus sub animali. Discip. Que sunt denominatiua? Mag. Denominatiua siue paronyma dicuntur concreta que qb abstractis differunt solo casu (id est finali terminatione: vel id est eadẽ ad subiectũ: vel forme ad suppositũ) et fm illud nomen habet appellationẽ: vt gramaticus a gramatica / fortis a fortitudine. Et valet hec definitio ad cognoscendũ modũ predicandi: accidentiũ de substantia: qd denotat siue predicant de ea: vt hõ est albus.

Uniuoca

Denominatiua

De Diuisione secundo antepredicamento.

Capitulum III Discipulus

Que aut quot sunt diuisiones? Mag. Due. Prima. Eorũ que dicuntur: que dã sunt cõplexa: vt hõ currit: quedã incõplexa: vt homo animal. Ordinat autẽ hec diuisio ad sciendũ quia sola incõplexa ponunt in pdicamento. Secunda diuisio est. Eorũ que sunt / quedam dicuntur de inferiori et nõ sunt (sicut accidẽs) in subiecto: quẽadmodũ sunt genera et species de pdicamento substantie. Quedã nõ dicuntur de inferiori nec sunt in subiecto: vt indiuidua de pdicamento substantie. Quedã predicantur de inferiori et sunt in subiecto: vt genera et species de pdicamentis accidentiũ. Quedã non dicuntur de inferiori sed sunt in subiecto: vt indiuidua de pdicamentis accidentiũ. Valet autẽ hec diuisio ad cognoscendũ naturas eorũ que in pdicamentis sunt.

Diuisio

De Regula tertio antepredicamento.

Capitulum III Discipulus.

Regula

Quot sunt regule? Magister. Due. Prima qn alterum de altero predicat. vt de subiecto vel inferiori: quecuq; de eo qd predicatur dicuntur / omnia de subiecto dicuntur: vt si petrus est homo: et homo est animal: ergo petrus est animal. Et hec regula vera est in pdicatione essentiali.

De predicamentis

¶ Valet autem ad cognoscendum modum predicandi eorum que in eodem predicamento sunt. Secunda regula est. Diverſorum generū & non ſubalternas tū poſſitorū diuerſe ſunt ſpecies & differētie. Nam ſpecies animalis ſunt hō & aſinus: & differētie ſunt rōnale & irrōnale: ſed ſpēs ſciētē ſunt grāmatica & logica: differētie vero reale & rōnale. Et p̄mittit̄ hec regula: vt cognoſcas animus eſſentias p̄dicamentoz eſſe p̄mixtas. P̄delibatis naturis antepredicamentozum aggrediamur predicamenta.

De Subſtantia. Ca. V Magiſter.

Subſtantia nō p̄t deſiniri
In ordine predicamentoz ſubſtantia primā eſſe neceſſe eſt: eo q̄ ſit ſubiectū omnīū alioz. Diſci. Quid eſt ſubſtantia? Magiſter. Subſtantia cum ſit genus generaliſſimum proprie deſiniri non po teſt. Deſinitio enim conſtituitur per genus & differētiā. Genus autem generaliſſimū ſupra ſe non habet aliud genus: igitur nec differētiā. Ne tamen eius cognitio omnino te lateat/eam ſaltem diuidendo notifica bo. Unde ſubſtantia bifarie diuiditur: in primam & ſecundam. Prima autē ſubſtantia eſt que proprie principaliter & maxime ſubſtare dicitur: vt ſunt indiuidua de predicamento ſubſtantie Dicimus in deſinitione proprie: propter quedam accidentia que alijs ſubſtant: vt ſuperficies albedini/ ſed non proprie. Et dicimus principaliter propter ſecundas ſubſtantias: que licet ſubſtent proprie: non tamen principaliter: quia mediantibus primis ſubſtā: tijs. Maxime vero dicimus: id eſt pluribus modis. Nam prime ſubſtantie ſubſtant proprie & principaliter: ſecunde vero tū proprie ſubſtant. Aut prima ſubſtantia eſt q̄ nec eſt in ſubiecto (quia non eſt accidens) nec de ſubiecto (id eſt inferiori) dicitur. Secunde vero ſubſtantie ſunt genera & ſpecies in quibus ſunt prime ſubſtantie: vt ſunt genera & ſpecies de predicamento ſub ſtantie: homo animal. Et dicuntur ſecunde ſubſtantie: eo q̄ ex conſequenti vel ſecundario ſubſtant. Et autem ſubſtantiarum naturas facilius agnoſcas earundem proprietates conſyderande ſunt. Diſcipulus. Quot ſunt proprietates ſubſtantie Magiſter. Sex: quarum prima eſt non eſſe in ſub ſectō. Nec te conturbent ſubſtantiarum partes: licet enim ſint in ſubiecto vt pars in toto: ſicut digitus in manu non tamen vt accidens eſt in ſubiecto. Se cunda proprietas eſt: Omnibus ſecundis ſubſtantijs & earum differētijs conuenit vniuoce predicari de primis: vt homo & rationale predicantur de petro & nicolao vniuoce: quia vno nomine & vna ratione: vt petrus eſt ho. mo: petrus eſt rationalis &c. Tertia proprietas eſt. Omnis prima ſubſtan tia ſignificat hoc aliquid: id eſt indiuiduum de genere ſubſtantie. Sed ſe cunda ſubſtantia videtur ſignificare hoc aliquid ſub appellationis figu ra (quia nomine ſecunde ſubſtantie quandoq̄ primas ſignificamus: vt dici mus petrum hominem) ſed non ſignificat hoc aliquid: ſed potius quale quid: id eſt ſubſtantiam communicabilem & vniuerſalem: vt animal. Quar ta proprietas eſt. Subſtantie nihil eſt contrarium: vt lapis non contra riatur ligno. Eſt quedam ſubſtantie repugnare videantur: vt aqua con trariatur igni &c. hoc eſt ratione accidentium/ et non ſubſtantie. Aqua enim/ratione humiditatis & frigiditatis contrariatur caliditati & ſiccitati ignis. Quinta proprietas eſt: Subſtantia non ſuſcipit magis aut minus:

Subſtātia nō p̄t deſiniri

Subſtantia prima proprie principaliter

Maxime

Secunde ſubſtantie

Proprietates ſubſtantie prima Secunda

Tertia

Quarta

Quinta

Liber II Tra. II

Sexta vnus em̄ hō nō dicit̄ magis hō q̄ alter. Esse em̄ vnus cuiusq̄ est idē r̄ vnus nec intensiōe nec remissiōe accipiens. Sexta pprietas est. Proprie proprium est substantie cum sit vna r̄ eadem numero esse susceptibilem contrariōum: vt homo cui nuncius est caliditas post hac frigiditas inerat. Quantitatem videamus.

De quantitate. Ca. VI Magi

Quantitas
continua
Discreta
Quantitatis
continue
species
Quantitatis
discrete
species
numerus
oratio

Proprietas
tes Quantitatis

Quantitas est scdm̄ quā quāti vel q̄ti dicimur: vñ r̄ ipsa bifarie scinditur. Alia em̄ cōtinua est: alia vero discreta. Continua aut̄ quātitate dicit̄ / cui⁹ pares copulant̄ ad aliquē terminū cōem vt p̄tes lineae copulant̄ ad punctū. Quātitas aut̄ discreta est cui⁹ p̄tes nō copulant̄ ad aliquē terminū cōem: vt p̄tes ternarij. Rursus quātitatis continue species q̄nc̄ sunt. scz̄ linea: sup̄ficies: corpus: locus r̄ tēpus. Locus tñ forte a sup̄ficie nō vsq̄ quaq̄ distinguit̄. Harū descriptiones patebūt cū de geometrie rudimētis agem⁹. Locū vero r̄ tēpus in naturalibus notificabim⁹. Species aut̄ discrete due. s. numerus r̄ oratio. Accipiat̄ aut̄ hic oratio non p̄ illo qd̄ profertur: sed pro mensura syllabas mensurante. Itā syllaba longa alia mensurat̄ quātitate: r̄ alia breuis. Numerus ergo r̄ oratio eadem quātitas sunt nisi q̄ differūt penes cognōtata r̄ subiecta. Numer⁹ reperit̄ in rebus cōtinuis r̄ discretis / siue p̄manētibus siue successiuis. Oratio tñ in rebus discretis r̄ successiuis: Est r̄ alia quātitatis diuisio. Itā quedā sunt permanentes: vt linea / sup̄ficies r̄ c. Quedā vero nō sunt permanentes: vt oratio: id em̄ qd̄ semel dictū est amplius repeti nō pōt. Ob id etiā positionē partiu⁹ simul habere non pōt. **Discti.** Quot sunt quātitatis pprietas? **Magi.** Tres sunt. Quarū prima est. Quantitas non habet contrariū: vna enim linea alteri cōtraria non est. Secunda. Quantitas nō suscipit magis aut minus: vna em̄ linea non est magis linea q̄ alia. Tertia pprium est quantitati scdm̄ eam̄ equale vel ineq̄ale dicit̄: vt iohannes r̄ petrus dicuntur equales si eandē habuerint quantitatem in longo lato r̄ p̄fundo. **Dec de quantitate. Cōsequens est vt qualitatem percurramus.**

De Qualitate Ca. VII Discti

Qualitas
qualia
qualitatis
species
Habitus

Dispositio

Secunda
species

Quid est qualitas? **Magi.** Qualitas est scdm̄ quā in specie qualis esse dicimur: vt scdm̄ albedinē dicimur albi. Qualia aut̄ sunt que scdm̄ has. s. qualitates denominatiue dicunt̄ id est denominantur: vel quomodolibet aliter ab his: cum scz̄ abstractum nomen nō habet: vt cursor dicit̄ a qualitate in abstracto nondū denominata. Species qualitatis quattuor sunt. **Discti.** Que est prima? **Magi.** Habitus r̄ dispositio. In hoc differētes primo: qz̄ habitus est qualitas bñ radicata in subiecto a quo non nisi difficulter remoueri poterit / vt scientia: q̄ nō remouet̄ a subiecto nisi circa ipsū grandis fiat p̄mutatio: vel ab egritudine vel ab alio h̄mōi. Sed dispositio est qualitas facile a subiecto mobilis. vt caliditas: sanitas r̄ c. Secundo differūt. Itā omnis habitus est dispositio / cū omnis habēs habitum dispositus sit ad ea quoz̄ habet habitū: sed nō econuerso: qz̄ nō oēs dispositi habitū habent. In hac igitur specie sunt omnes virtutes / vitia r̄ scientie et species intelligibiles scientiarū. **Discti.** Que est secunda species? **Magi.** Naturalis potentia vel impotentia aliquid facile agendi aut pat̄iendi. vt durum dicitur qd̄ habet naturalem potentiam resistendi sectioni. et

De predicamentis

egrotatū qđ habet naturalē impotentā resistēdi cōtrarijs. Et in hac specie ponunt oēs virtutes herbarū et lapidū etc. **Disct.** Que est tertia spēs?

Mag. Passio et passibilis q̄litas. vt albedo: rubedo: frigus: calor etc. Hec enī singula passiones passibiles ve qualitates dicunt. Non eo t̄m quia subiecta earundē ab his afficiantur passione: verū etiā quia sensibus inferūt inmutatōnē et passionē: perfectiūā quidem / si debite: destructiūā vero / si excessiue fuerint applicate. Sensibile enī vt ait Aristoteles in secūdo de aīa / corrumpt sensum si sit excellens. Hec omnino idem sunt passio et passibilis qualitas. Differunt enī penes perfectū et imperfectū. Illa enī minus radicata et a subiecto remouēt facilius: hec vero inheret firmitus. Exemplū p̄mi est / rubedo causata ex verecūdia: q̄ nec subiectū suū nominat quale simpliciter / s; cū addito: **Disct.** Si q̄s ex verecūdia rubescat: rubeus fact⁹ dicit. Si quis vero a natura rubore perfundit: nō rubeus factus / sed simpliciter rubeus nominatur a passibili qualitate. Et in illa specie ponunt oīa obiecta quinque sensuum q̄ inferūt passionem ipsis sensibus. **Disct.** Que est quarta species?

Mag. Est forma et circa hoc aliqđ constās figura. vt triangulatio / curuitas. **Disct.** Quia enī talia circa hoc aliqđ. i. primā substantiā / constantes et apparentes sunt forme et figure. Quantitates vero quarū he dicuntur clausiones ad p̄cedens pertinet p̄dicamentū. Hec aliud realiter figura est q̄ quātitas / termino vel terminis clausa: vt circulus est superficies lineā circulari clausa. Et triangulus est superficies tribus lineis terminata: vt in geometricis dicem⁹. Non aut oīs quātitas necessario figura est: cū deus quantitatē interminatā facere possit. **Disct.** Proprietates qualitates quot sunt? **Mag.** Tres: harum primā qualitati inest contrarietas. calori enī frigus p̄traria est. Ex q̄ claret si vnū p̄trarioꝝ fuerit quale: et reliquū quale ē. Secūda / qualitas suscipit magis et min⁹. Est enī vna caliditas alteri in gradib⁹ perfectior. Et de due proprietates nō oīni q̄litati cōueniūt: Colores enī medijs cōtrariū nō habēt: nec triangulatio magis aut min⁹ suscipit. Tertia: p̄prie p̄prie est qualitati fm eā simile et dissimile dici. vt duo parietes albedine p̄fusi similes nominant. Et hec de absolutis: respectiua discutiamus.

Tertia spēs
Passio
passibilis
qualitas

Aristoteles

Quarta
species
forma

pprietates
qualitatis

De Relatione. Ca. VIII Disct

Relatiua q̄ sunt **Mag.** Quęcūq; hoc ip̄m qđ sunt alioꝝ dicuntur: vel quōlibet aliter ad aliud: vt p̄r dicit filij pater. duplū dimidiij duplū: maior autē d; minore maior: et filijs simili filijs: et dñs seruū domin⁹. Et hec definitio relatiuis fm esse et dici cōuenit. **Disct.** Que sunt relatiua fm esse? **Mag.** quibus totum esse est ad aliud: vel q̄ de p̄ncipali significato importāt relationē. vt pater filius. Relatiua vero scđm dici: sunt subiecta a dictis relationibus denominata. vt pater a paternitate. vel sunt que de significato minus p̄ncipali importāt relationē annexam. vt scientia et virtus etc. Ex quo sequitur: Si quis definite nouerit vnū relatiuorum / definite noscet et reliquū. Sicut enī esse vnus est ad aliud ita et cognosci vnus dependet a cognitione alterius. De his autem omnino determinare est difficile: dubitare autem et querere non inutile. Sunt autem relationes huius predicamenti respectus non rationis: vt species vel genus per opus relatiuum intellectus fabricate: sed reales / vt similitudo paternitas: non aptitudinales / sed actuales et intrinsecus aduenientes Et harum quedā

Relatiua

Relatiua
scđm esse

Relatiua
scđm dici

Liber II trac. II

Relatiuus eq̄. sunt equiparentie: que sc̄z sc̄dm eandē rōnem sunt in eo q̄d refer̄t: et ad q̄d parentie. fier relatio. vt similitudo ratione albedinis est in vtroq; termino. Quedam
Relatiuus dis- sunt disquiparentie per oppositū. vt paternitas in patre est / rōne potentie
quiparentie. actiue que genuit. Filiatio aut̄ in altero extremo est ratione alia: sc̄z potentie
Proprietates tue passiue filij geniti. **Discei.** Proprietates relatiuorū quot sunt? Mag.
relatiuorum. Quatuor: quarū prima hec est. Relatiua contrariant̄. vt virtus vitio cōtra-
 riat̄: et ignorantia discipline. Secundæ: relatiua suscipiūt magis et minus. vt
 filie d̄: aliquid magis vel minus. Hec tñ pprietates non oibus relatiuis nec
 etiā aliquib; cōueniunt: q; relationes: sed ratione fundamentorum. Tertiæ:
 oīa relatiua dicunt̄ ad cōuertentiā. vt duplū dicit̄ dimidiū duplum: et pater
 filij pater. et rursum dimidiū dupli dimidiū est: et filius patris filius est. Hec
 tñ fallit si correlatiui nō fuerit conueniēs assignatio. In multis em̄ relatiuis
 hoc p̄tingit: vt non inueniat̄ vocabulum quo sibi vicissim respondeant q̄ ad
 se referunt̄: inquit Augustin⁹ quinto de trinitate. capi. xij. Si ala auis ala
 est: non aut̄ econtra auis ale auis dicit̄. similiter remus nauis remus est: sed
 non oīs nauis remi nauis est: cū sint naues remos nō habentes. Oportet igit̄
 tur correlatiua cōuenienter assignare: et pro aue alata / pro naue remitū dis-
 cere. Dicit̄ enim ala alati ala: et ec̄uerso: alati ale alati. et remus remiti re-
 mus: similiter remitū remo remitū appellat̄. Sic et caput capuati caput est:
 et relatiue ad se dicunt̄: quis etiā substantie sint. **Discei.** Quō aut̄ cognos-
 scimus si correlatiui sit conueniēs assignatio? Magi. Quādo seclusis om-
 nibus ab ipso que accidentaliter de eo dicunt̄ / ipm̄ adhuc ad relatiuū refer̄t.
 vt seclusa risibilitate / animalitate et ceteris a domino / nihilominus ad seruū
Relatiuus in- refer̄t: seclusa vero ala ab aue / ad alatiū amplius non dicit̄. Quarta pprie-
trinfecus ad- tas: Relatiua sunt simul natura / ortu et occasu. Posita em̄ se ponūt: et perem-
uenientes. pta se perimūt. vt si pater est / filius est: et ec̄uerso. Hec valet instātia de sci-
 entia et scibilib; sensu et sensato. nā scientia non refer̄t ad scibile: sed scitum. sic
 sensus non refertur ad sensibile: sed sensatum. Hec de relationibus intrinse-
 cus aduenientibus: q̄ sc̄z positis extremis necessario sunt: Restat vt de rela-
 tionibus extrinsecus aduenientibus aliquid descriptamus.

De Actione. Ca. IX Discipu.

Relationes extrinsecus adueniens **R**elationes extrinsecus aduenientes quas dicit̄ Mag. Eas que
 positis extremis non necessario sunt. si em̄ sit ignis et lignum acti-
 onem esse necessarium non est / donec fuerint applicata. **Discipu.**
Actio Actio igitur est relatio extrinsecus adueniens? Mag. Est: et non sola sed et
 passio: et alia que super sunt p̄dicamenta. **Discei.** Actio quid est? Magi.
Proprietates actionis Est forma respectiua sc̄dm quā in id q̄d subiectū agere dicimur: vt secamus
 formaliter ipsa sectione: et ignis calefacit formaliter calefactione: effectiue
 vero calefacit calore. **Discei.** Quot sunt huius predicamenti pprietates?
 Magister. Tres. Prima: actio habet contrariū. vt calefactioni contrari-
 atur frigefactio. Suscipit etiā magis et minus. vt magis et minus calefas-
 cere dicimur. Sciendum autem has pprietates non respectibus illis que
 actiones / sed eorum cognoratis potius conuenire. Tertia est: pprie propri-
 um est: actioni ex se inferre passionem: id est / actio est forma respectiua qua
 agens formaliter in patiens producit formam absolutam: que dicit̄ passio.
 et ignis mediante calefactione inducit in aquā passionem sc̄z caliditatem / s

De predicamentis

qua effectine aqua patitur: formaliter autē a respectu actioni opposito: quā
similiter passionem appellamus.

De Passione. Capi. X Disci.

Passio quid est? Mag. Est effectus illatioꝝ actionis. vt calefa- **Passio**
ctio passiva producta in aquā effectus est: et illatio calefactionis
actiue: qua scilicet ignis formaliter calefacere dicitur. Passio igitur
actionis effectus est: non vt cause efficientis / sed formalis mediante qua
agens passionem passio infert. Posset insuper alia definitio passionis dari.
Discipulus. Que? Magister. Passio est scdm quā id qd subijcitur pati
dicitur: vt aqua calefieri dicitur formaliter calefactione passiva. Disci-
pulus. Huius proprietates que sunt? Magister. Passio duas primas
proprietates habet cum actione cōmunes. et tertiam propriam: scilicet pro- **pprietates**
priam est passioni inferri ex actione. Discipulus. Actio et passio quo- **passionis**
nam correlatiua sunt / simul natura sunt: quomodo igitur passio ex actione
potest inferri: cum inferens illato naturaliter prius sit?

Magister. Si proprietatem de absolutis accipimus: dubitationem non
habet. Passio enim / vt est caliditas producta in aqua ab igne inferitur. sed
cum he qualitates sunt: ad hoc genus minime pertinent. Necessē est ergo vt
intelligamus passionem formam respectuam inferri ex actione tanq̄ prin-
cipio formalit̄ ab agente vero tanq̄ a principio effectiuo. Stat autem cau-
sam formalem mediante qua simul esse cum effectū. Discipulus. Admis-
sis igitur actionem et passionem esse correlatiua? Magister. Admitto.

Discipulus. Ergo diuersa predicamenta efficere non possunt: sed in eadē
continentur coordinatione: sicut paternitas et filiatio. Magister. optime
infern: nec ego actionem et passionem diuersa pdicamenta / sed vnus predi- **Actio et pas-**
camenti diuersos modos esse intelligo. Sū Augustinus in logica sua: Actio **sio sunt vni-**
et passio genere conueniunt et qualitate differūt. Discipulus. cuius gene- **generis pro-**
ris modi sunt? Mag. Transmutationis: que dicit respectum mutū agen- **dicamentalis**
tis ad patiens: et conuerso. **Augustinus**

De Quando. Capi. XI Mag.

Quod sequitur in ordine predicamentorum est Quando. Et est qd **Quando**
ex adiacentia temporis in re temporalit̄ derelinquitur. vt hodie.
In re enim hodierno mensurata tempore respectus temporis mē-
surantis causatur. Est autem respectus extrinsecus aduentens: nam post-
us extremus sine eandem applicatione non consurgit. vt posteo homine
extra celum / fundamentum et terminus ipsius quando sunt scz homo extra
celum / et tempus sub celo: sed nondū quādo est. Disci. Quot sunt proprie- **pprietates**
tates huius predicamenti? Mag. tres. Prima. Quādo non habet cōtra- **Quando**
rium. Secūda. Quādo nō suscipit magis nec minus. Tertia. Quādo inest
oīni illo qd incipit esse in tpe. Et est intelligendū de quādo passiuo. Quādo
enim actiuum est in tempore rem temporalem mensurante. Et sicut actio et
passio vnus predicamenti diuersi unt modū quādo actiuū et passiuū
Pergamus ad vbi. Disci. Perge.

Libre II Trac. II

De Vbi. Capi. XII Mag.

Vbi est circūscriptio corporis locati a loci circūscriptione: proce-
dens vt esse in aqua/in aere etc. Ex hoc em̄ q̄ locus locatū circū-
scribit duplex cōsurgit respectus. vnus in corpore locato: et est vbi
passiuū hic definitū: oppositus in loco circūscribente: et dicitur
vbi actiuū: et est locus pro formali. **Disce.** Ostendas et hūc respectū extrin-
secus aduenientē. **Mag.** Quia positus extremis nō applicatis nō surgit.
**Posito em̄ hoīe extra celū: esset in mundo locus/et locabile extra celum si-
ne vbi actiuo et passiuo. Disce.** Proprietates hui⁹ quot sunt? **Mag.** Duē.
Prima: vbi non habet cōtrarium. **Secūda** vbi nō suscipit magis et minus.
Oppositū tñ verius est: quia vbi est p se terminus motus. Sed de hoc in na-
turalibus. **Positionem percurramus.**

Proprieta-
tes vbi

De Positione Capi. XIII Disce:

Positio quid est? **Mag.** Positio est quidā partū situs et genera-
tionis ordinatio: vt esse sursum: sessio/statio etc. Pro cuius intellē-
ctu sciendū est: q̄ positio primo dicitur extensione quātitati s extra
partē quātitatiā: et sic est predicamētū quātitatis. Sunt em̄ quantitates ha-
bentes positionē partū in continuo: vt linea superficies. **Secūdo** positio dicitur
respectū partū positarū fm̄ positionis differētias ad locum: et sic est pdica-
mentū ab alijs distinctū. **Respectus autē partū inter se et in toto sunt huius
predicamētū modi speciales. Vel dicat vt Augustinus dicit/ q̄ sint in ad ali-
quid: q̄ sunt respectus intrinsecus adueniētes. Ex quo sequit̄: q̄ si aliq̄ cor-
pus poneretur extra celum: adhuc haberet illam positionem. In defini-
tione capiatur et pro vel. Disce.** Quot sunt positionis proprietates?

Positionis
pprietates

Mag. Tres. **Prima.** Positio nō habet contrariū. **Secūda:** positio non
suscipit magis et minus. **Tertia:** propriū est positioni substantie proxime af-
sistere: id est nullum proximum substantie adest. **Vicē aliq̄ eque prope:** scz
vbi: simul em̄ res in loco est et in eo situata est. **Definita est autem hic positio
passiua fundata in re posita. Positio autem actiua est respectus oppositus
in loco fundatus.**

Positio
Actiua
Passiua

De Habitu Capi. XIII Mag.

Habitus in numero predicamentorū habitum cōspicimus. Est
autem habitus corporum et eorum que circa corpus sunt adiacētia.
Id est habitus est respectus in corpore habituato ex adiacētia ha-
bitus causatus. Et est habitus passiuus. **Item** in re adiacente causat respec-
tus alius qui habitus actiuus dicitur: vt esse tunicatum: esse loriceatum.
Disce. Quot sunt habitus proprietates? **Magister.** Tres. **Prima:** habitus
suscipit magis et minus: vt equus est armatio: pedite. **Hec proprietates at-
tribuitur habitui non vt respectus est: sed ratione fundamenti: qd̄ et si intensi-
siue magis et minus nō suscipiat (quia substantie sunt arma) tamen extensi-
ue: quia in equite sunt magis pluriplurificata q̄ in pedite. Secūda:** habitus non
habet contrariū. **Tertia:** habitus semper est in pluribus: si intelligatur scz
in habito et habituato: sic conuenit vbi et quando et alijs: quia vt visum est:
vbi est duplex: scilicet actiuum et passiuum. sic quando, sic et positio: sic simi-

Proprieta-
tes habitus

De predicamentis

liter habitus. Aliter ergo intelligenda est proprietates: habitus semper est in pluribus: id est potest in pluribus fundari simul et semel. ut vestitum esse simul et semel potest esse ex adiacentia tunice et pallij. sic et tunicatus quis dicitur etiam si decem tunicas induisset. De his satis dictum sit: postpredicamenta per lustrabimus. Eorum namque noticia necessaria est: ut que predicamenta consequuntur cognoscamus proprietates.

De postpredicamentis Ca. XV Bis. Postpredicamenta.

Quot sunt postpredicamenta Mag. Quinq; scz Oppositio: Simul: Prius: Dorus et habere. Disci. De his itaq; si que habes in mediū ferre ne graueris. Et primum de oppositione. Magi. Oppositionis quatuor sunt species. Nam oppositorū quedā sunt cōtrarie / quedam contradictorie / quedā relatiue / et quedā priuatiue opposita. Oppositōis species Contraria
Contra-
ria autem sunt quecūq; sub eodem genere posita maxime a se inuicem distāt et eadē susceptibili vicissim insunt: a quo et mutuo se expellūt: nisi alterū insit a natura: ut nigredo corni. Exēpla sūt caliditas: frigiditas / albedo et nigredo. Augustinus
Sed regula hec in his cōtrarijs que bona et mala sunt deficit: inquit Augustinus Enchiridion. ca. xiiij. Nec enī duo contraria ita simul sunt / ut si bonū nō esset in quo malum esset: prius nec malum esse potuisset: quia bona sine malis esse non possint. Sed hic priuatiue opposita cōtraria extento noīe dicere videtur / nam exemplificando ait: potest enī homo vel angelus nō esse iniustus: iniustus autē non potest esse nisi homo vel angelus: Hoc qui voluerit ca. antecedēt et sequēt ibidem diligētius inquirat. ad ppositū redeamus Mediata
Sunt autem contraria duplicia. scz mediata et immediata. Discipulus. Que sunt contraria immediata? Magister. Quorum subiecto susceptibili existente necesse est alterum eorum inesse: ut paritas et imparitas respectu numeri. Contraria vero mediata sunt: quorū subiecto susceptibili existēte nō est necesse alterū inesse. Potest enī mediū inesse: ut albedo et nigredo: inter que mediat rubedo et c. Quibus idā tamen medijs nomina non sunt imposita: tunc sumenda sunt per abnegationē vtriusq; extremi: ut mediū inter prauum et studiosum est: quod nec prauū nec studiosum est. Contradictorie opposita
Disci. Que sunt contradictorie opposita? Magi. Quorū si alterū est / necesse est alterū nō esse: ut sedere et non sedere. Relatiue opposita
Discipulus. Que sunt relatiue opposita? Magister. Quibus hoc ipsum est ad aliud quodāmodo se habere. ut duplum et dimidium: Priuatiue opposita.
Discipulus. Que sunt priuatiue opposita? Magister. Que habent fieri circa idem subiectū ordine ingressibili et tempore determinato a natura: ut visus et cecitas circa oculū. Cecus autē non dicitur qui non habet visum: sed qui visum non habet tempore determinato quo deberet habere: ut catellus ante nonum diem nec videns nec cecus est. Dicitur autem ordine irregressibili: de visu enī ad cecitatem cōtingit progredi et non e cōuerso. Impossibile est enī naturaliter a priuatione perfecta in habitū fieri progressum: existente principio. Intrinsicō: nam a tenebris aeris regressio fit in lucem: eo quod principium lucis sit extra aerem. Prioris modi.

De Prioritate. Ca. XVI Mag.

Secundū postpredicamentū est prius. Cuius quidē quatuor sunt modi. Disci. Qui? Magi. Prius est: quo alterū est prius altero sicut prius: quod enī antiquius et sentius est: prius est. Secundus est: quo alterū prius est altero / quia ab eo non conuertitur subsistēdi-

Liber II Tracta. II

consequētia: vt vnū prius est duobus. sequitur em̄ bene: duo sunt / igitur vnū est: sed non conuertit: vnū est / igitur duo sunt. Tertius est quo aliud dicitur prius alio ordine: vt litere prius sunt syllabis. Quartus est quo aliud dicitur prius altero / quia melius et honorabilius est. Hunc tamen modum Augustinus inutilem dicit et in duodecimo libro confessionum. Prioris modos ponit quatuor: dicens deum precedere omnia eternitate: florem fructum tempore et rursus fructum florem electione: et sonum precedere cantum origine. quomodo et informis materia precedit altam / origine scilicet et non tempore. Et preter hos est alius modus prioris: quo scilicet alterum alio prius est natura et ab ipso conuertitur subsistendi consequentia. vt res est prior veritate propositionis. Ab eo enim quod res est vel non est oratio vera vel falsa dicitur. vnde hominem esse prius est / quod hec oratio vera sit: homo est. Et ab eo conuertitur subsistendi consequentia. sequitur enim bene: verum est hominem esse: igitur homo est.

De Simultate. Capi. XVII Magi.

Simultatis
modi

Tertium in ordine post predicamentū est Simultas: cuius tres sunt modi. Disci. Qui? Magi. Primus: quo aliqua simul sunt tempore: vt ignis et splendor eius. Secundus est quo simul dicuntur a quibus conuertitur subsistendi consequentia: et neutrum est causa alterius. vt relatiue opposita. sequitur enim: duplum est: igitur dimidium est. et tamē neutrum est alterius causa. Tertius est quo simul sunt ea que ex opposito aliquid quod genus diuidunt. vt rationale et irrationale: que diuidunt animal: id est demonstrat comunicabilitatē ipsius animalis: eo quod potentia eius declarat.

De Motu. Capi. XVIII Magi.

Motus
Species
Generatio
Corruptio
Augmentatio
Diminutio
Alteratio
Locum mutatio

Quartū predicamentū est Motus. Et huius sex sunt species. Accipitur autem hic Motus communiter pro transmutatione quacūque. Disci. Que sunt he motus species? Magi. Generatio: Corruptio: Augmentatio: Diminutio: Alteratio et loci mutatio. Est autem Generatio progressio a non esse ad esse. Corruptio progressio est ab esse ad non esse. Augmentatio est preexistētis quantitatis maioramentū. Diminutio autem preexistētis quantitatis minoramentū est. Alteratio autem est mutatio a qualitate contraria in contrariam. vt de albo in nigrum. Loci vero mutatio motus est de vno loco in alium. vt de sursum ad deorsum. De his autem latius videbimus in naturalibus.

De Habere. Capi. XIX Magi.

Habendi modi

Quintum et vltimū post predicamentū est Habere. quod quidem dicitur multis modis. Primo enim dicimur habere qualitatem. vt vir autem. Secundo dicimur habere quantitatem. vt magnitudinem Tertio dicimur habere ea que circa corpus sunt. vt habere annulū in digito. vnde emens annulū nec induens: possidere quidem ipsum dicitur habere autem minime donec ipso vestiatur. Quarto habere dicimur membrum. vt pedem aut manū. Quinto dicimur habere possessionem: vt domum vel agrum. Sexto continens contentum habere dicitur. vt vas habet vinum. Septimus habendi modus est quo vir habet uxorem. Et hic modus habendi est alienissimus. vtr enim non habet uxorem nisi quis cum ea

Tracta: III De propositione

sociatur: et cum eam habet/habetur ab eadem. Preter hos autē et si alij sint habēdi modi: ad p̄dictos tñ redimi possunt. Hec sunt filii que de predicamētorum rationibus ignorare turpe: scire autem opere precium est. Videamus et reliqua. Discipulus. Ecce indefessum me semper habes adiutorem.

Tractatus III De Propositione Capitulum I Magister.

Cognitis itaq; predicabilibus et predicamentis/consequens est ut discutiamus ad quem finem logicus harum ordinaverit notitiam. Discipulus. Estimabam ex his que ab initio premiseras/hec omnia ad discretionem veri falsiq; deseruire. Magi. Et recte opinatus es. Talis autem discretio sine argumētatione/et argumentio absq; propositione haberi non potest: quapropter ea que dicta sunt immediate ad propositiones et propositiones ad argumentationes/que rursus ad cōmunem logice finem applicande sunt: et quoniam res non semper ad disputationem ferre possumus: pro rebus utimur vocibus. Si autem enim scripture vocum/ita voces rerum: et conceptuum id est passionum anime note sunt. Et sicut in intellectu quidam conceptus sunt simplices nec veri nec falsi: quidam vero complexi veri et falsi: sic similiter quedam voces sunt simplices nec verum nec falsum significantes: quedam vero compositę vere et false (circa compositionem nāq; veritas et falsitas sunt.) Et hec ex nomine et verbo res predicabiles et subiectibiles signantes (id est conceptibiles vnus in ordine ad alteram) constituuntur et vocantur orationes.

Aristoteles
i. Periber.
Conceptus
simplices cō-
positi.

De Oratione. Capi. II Disci.

Quid est Oratio? Magister. Est vox significatiua ad placitum cuius partes separate aliquid significāt vt dictio: non vt oratio. Vt homo currit: homo significat hominem et currit actum currendi: partes tamen remote/sez dictionum syllabe nihil significant. vt ho et rit. Oratio bifaria est: perfecta et imperfecta. Perfectam orationē dicimus que perfectum in animo audientis sensum generat: vt homo currit. Imperfecta est/que non sensum perfectū in animo audientis causat: vt homo albus. Et a logico abijcitur. Perfecta vero rursus multifarie partitur. Quedam enim indicatiua: alia imperatiua: alia deprecatiua: alia optatiua: alia coniunctiua et c. fm q; verba in oratione posita in modis variatur. Sed inter has logicus solam indicatiuam de verbo presentis temporis accipit. Hec enim sola verum aut falsum significat. et inde enunciatio sine p̄positio dici meretur. Patet igitur talem componi ex nomine: vt definitū est in p̄loribus. Obliqua enim nomina si iungantur verbis indicatiui modi orationem incōgruam constituunt: vt carbonis currit: et sic nec veram nec falsam (verum enim et falsum presupponunt congruum.) Similiter ex verbo prius definitio. verba enim fm se sumpta/nec verum nec falsum significant: sed obliquis similia sunt: vt est/si purū dixeris nihil significat (sez veri vel falsi) denotat tamen quandam compositionem/quam sine extremis non est intelligere. ob hoc in definitione verbi dicitur: et est semper eorum que de altero dicuntur nota. Ad incepta redeamus.

Orationis
definitio

Perfecta
Imperfecta

Oratio indi-
catiua est enū-
ciatio

Liber II Trac. III

De propositione. Ca. III Disci.

Propositio

Quid est propositio? Magi. Est oratio verū vel falsum significans. Vel est oratio nō omnis: sed in qua verum vel falsum est: vt homo est animal. Et hec quidem est duplex: scz vna ⁊ plures.

Vna
Plures

Disci. Quid est propositio vna? Magi. Que vnum de vno significat: vel est cōiunctione vna. Sed propositio plures est que non vnū sed plura significat in cōiunctione: vt Canis est albus. Relecta secunda logicus primā amplectitur. Que bipertita est: vt eius manifestat definitio. Est enim quedā vna simpliciter. quā categoricā id est predicatū dicimus: vt homo currit. Quedam vero est vna cōiunctione: quā hypoteticā id est suppositiua nominamus: vt homo currit ⁊ asinus mouetur. Propositio vna simpliciter / rursus duplex est: scz de inesse ⁊ modalis.

De propositione vna simpliciter siue categorica. Capi. III Disci.

Categorica

Quid est propositio categorica de inesse? Magi. Est que habet subiectum ⁊ predicatū: vel aliqd pportionabile illis: mediāte copula cōiuncta. vt homo est animal. Subiectū autē dicimus de quo aliquid enūciatur. Predicatū autē qd de altero dicitur. Copula est que sub

Propositiois diuisio fm categorica rursus diuiditur: nō qdē fm substantiā / sed quantitatē in vniuersalitatem. scilicet particularē / indefinitā ⁊ singularē. Disci. Vniuersalis que est? Magi.

Vniuersalis. In qua subiectū est vniuersale / signo vniuersali determinatū. vt omnis homo est animal. Sunt autē signa vniuersalia hec: Omnis / nullus / quilibet / neuter / vterq; ⁊ similia. Vel est que omni aut nulli / scilicet subiecto inesse significat.

Particularis (ipm predicatū) Particularis est in qua subiectū est vniuersale / signo particulari determinatū. vt quidā homo est animal. Sunt autē signa particularia hec: quidā / aliquis / alter ⁊ similia. Vel est q̄ alicui / aut alicui nō: aut nō

Indefinita omni inesse significat. Indefinita est in qua subiectū est vniuersale sine signo distributiuo positū. vt homo est animal. addit autē distributiuo: ppter illi q̄ Omnes apostoli dei sunt duodecim. vbi signū omnes non distributiū / sed collectiū est. Vel est que inesse aut nō inesse significat / sine signo vniuersali vel particulari. Singularis vero est in qua subiectū est indiuiduū / discrete

Singularis

tentū (ppter illam: iohannes est terminus discretus) vt iohannes est homo. ille homo est animal. Similius quilibet harū duplex est / affirmatiua scz ⁊ negatiua. Affirmatiua dicimus: in qua predicatū affirmat de subiecto. vt homo est animal. Negatiua vero in qua predicatū de subiecto negatur. vt hō non est animal. Et hec diuisio propositionis fm qualitatē est. Animaduertendū

Interrogatiua. non eodē modo de hac triplici diuisione interrogationes formari. De substantia enim inquirimus per. que est: ⁊ respondemus. categorica vel hypotetica. De quantitate per quāta est? Et respondemus vniuersalis particularis / indefinita vel singularis. Et de qualitate per qualis est? Et respondemus: affirmatiua vel negatiua.

De oppositione propositionū. Ca. V. Magi.

Alter autē hec necessaria est ad propositiois noticiā passionū eiusdē cognitio. Que sunt oppositio conuersio / ⁊ equipollētia. De quibus videndū erit per ordinē / premissis nōnullis diuisionibus. Quarū

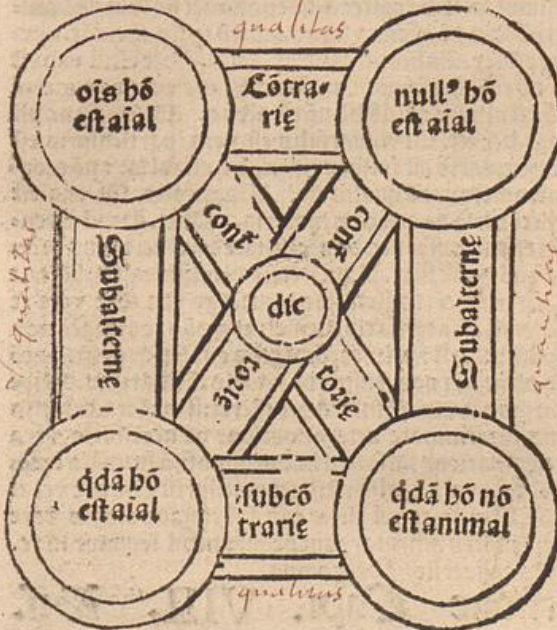
De propositione

prima. Propositionū categoricarū/quadā tam in subiecto q̄ in predicato participant. vt homo est animal: homo nō est animal. Quedam altero t̄m: vt homo est animal: asinus est animal. Quedam nullo: vt hō currit/ a sinus mouet. Secūda. propositionū in subiecto z predicato participantū: quadā participāt ordine cōuerso: vt hō est aīal: aīal est hō. Quedā nō participant ordine eodē: vt hō est aīal: omnia hō est aīal. Et his vltimo ordine enumeratis accidit oppositio partita quadrifarie. Sunt enī quadā ppositiōes opposite contrarie/quadā cōtradictorie/quadā subcontrarie/quadā subalterne. Ppositiōes intelligunt de ppositiōibus simplicis qualitatis. Disce. Cōtrarie que sunt: Ma. Aniuersalis affirmatiua z vniuersalis negatiua eiusdem subiecti z pdicati: vt omnis hō est aīal: nullus hō est aīal. Cōtradictorie sunt vniuersalis affirmatiua z particularis negatiua: vt oīs hō est aīal: quidā hō nō est aīal: z vniuersalis negatiua z particularis affirmatiua eiusdē subiecti z

Quibus pro-
positionibus
comeniat op-
positio.
Contrarie
Contradi-
ctorie

Subalterne

Subcontrarie.

pdicati: vt nullus hō est aīal: qdā hō est aīal. Subalterne sunt vniuersalis affirmatiua z particularis affirmatiua eiusdē subiecti z pdicati: vt omnia hō est aīal / quidā hō est animal. Et vniuersalis negatiua z particularis negatiua eiusdem subiecti z pdicati: vt nullus hō est aīal / quidā homo est animal. Subcontrarie sunt particularis affirmatiua z particularis negatiua eiusdē subiecti z pdicati vt qdā hō est animal / quidā hō non est aīal. Comprehēdunt aut in pposito indefinita z singularis sub particulari. Itā quic-

quid de vna dicit / idem de alia intelligendū est. Oportet aut ppositionū oppositarū subiecta z predicata teneri significatiue: eque ample: eque stricte z eodē genere suppositionis. Omnium dictorum exempla patent in figura pre inserta. Nec hoc silentio pretereundū: ppositiones. s. oppositas certis cōstrin- gi legibus: fin quas veritas vel falsitas earundē simul potest esse vel non esse: quas tñ facile non cognoscim⁹ nisi z materiā ppositionū intelligam⁹.

De Materia ppositionū. Ca. VI Disce.

Materia ppositionū quid est? Magi. Est subiectum z predica- tum ppositionis pro materiali. In hac. l. de hac materia di- citur esse ppositio. Formalis materia est habitudo z respectus

Liber II Tracta. III

Materia predicati ad subiectū necessaria / cōtingens aut remota fm predicati & sub-
ppositionis lecti exigentiā. Unde materia triplex est: scz necessaria / cōtingēs & remo-
ta. Materia autē necessariā siue naturalē dicimus: cū predicatū est de essen-
tialis subiecti: vel ppiū eius: vt hō est aīal: hō est risibilis. Contingētē vero
Materia cō cū predicatū potest adesse vel abesse subiecto preter subiecti corruptionē: vt
tingens homo est albus. Et remotā materiā accipimus: si predicatum non potest cō-
Materia re uenire subiecto: vt homo est asinus.
mota.

De legibus propositionū Cap. VII. Bis.

Que est lex Contrariarū? Magi. Hec est. Contrarie nunq̄ possunt
simul esse vere aut false de materia naturali vel remota: de mate-
ria autē cōtingenti possunt simul esse false: vt omnis homo est al-
bus: nullus hō est albus. **Disci.** Nunq̄ de ppositiones: omne aīal est hō:
nullū aīal est hō: cōtrarie sunt de materia naturali & simul false sunt? **Magi.**
Contrarie quidē sunt & simul false: de materia autē naturali nō sunt / sed cō-
tingenti. Nam inferiora nō sunt de essentia superiorū: cū ipsis accidāt. i. ex-
traanea sunt. **Disci.** Que est lex Subcontrariarū? **Magi.** hec est: si vna est
falsa / reliqua est vera: & nō econuerso: possunt em̄ ambe esse vere de materia
contingenti: vt quidā hō est albus: quidā hō nō est albus. **Disci.** Que est
lex subalternarū? **Magi.** hec est. Si vniuersalis est vera / particularis est
vera: & nō econuerso: & si particularis est falsa / vniuersalis est falsa: & nō econ-
uerso. **Disci.** Lex Contradictoriarū qualis est? **Magi.** talis. Si vna est
vera reliqua erit falsa: & econuerso de quacūq; materia. **Disci.** Haud assen-
tio: sequere em̄ cōtingēs esse necessariū & de necessitate euenire: & similr̄ cō-
tingens esse impossibile & nō posse fieri. Nam si quis dicat: nauale bellū erit
cras: & nauale bellū nō erit cras: cōtradictorias dicit: ergo vna esset vera et
reliqua falsa. Id autē q̄d verū est necessario eueniet: et p̄ his cōtingēs non
est. Et q̄d falsum est impossibile est fieri: nec cōtingens est. Ex quo rursum cō-
cludit̄ oīa de necessitate euenire: & nos frustra de futuris cōsultari aut delibe-
rare. **Magi.** Intellectus argumētatio q̄d inferens pcluderet: si in cōtradictorijs
de futuro cōtingenti vna determinate determinatione de necessario vera
tingentium. esset: & reliqua eadē determinatione falsa: sed huius oppositū fit: nulla enim
ip̄sarū determinate necessario vera & falsa est: licet necessariū sit / hanc vel il-
lam veram aut falsam esse. Hec quia vel aliter eas enūciamus magis vere
Bristol. j. aut false sunt. Propter em̄ nostrū affirmare aut negare nihil sequitur in re.
Peribermi. Tantū de oppositione. Ad conuersionē pergamus.

De Conuersione Cap. VIII. Bis.

Quid est Conuersio? **Magi.** Est mutatio predicati in subiectum
& econuerso. vel est duarū ppositionū categoricarū vtroq; termi-
no participantū ordine conuerso vnus ad alterā psequētia for-
Conuersio ualis. Et est duplex: scz simplex & p accidēs. Conuersionē simplicē dicimus
simplex mutationē predicati in subiectū: & econuerso: manente eadē quantitate & qua-
litate: vt nullus homo est lapis: igitur nullus lapis est homo: homo est ani-
mal: igitur animal est homo. Conuertuntur autem hac conuersione vniuers
Conuersio p falsis negatiua in serz & particularis affirmatiua in se. Conuersionem vero per
accidēs. accidens appellamus: cum sit mutatio predicati in subiectū & econuerso ma-
nente eadem qualitate: quantitate tamē variata: vt omnis homo est animal:

De propositione

Igitur quoddam animal est homo. Conuertitur itaque hac conuersione vniuersalis affirmatiua in particularē affirmatiuā. Similiter vniuersalis negatiua in particularē negatiuā: vt nullus homo est asinus: igitur quiddam asinus non est homo. Attamen ad vniuersalē negatiuā potius particularis negatiua infertur quam vniuersalis negatiua in particularē negatiuā conuertatur per accidens. Discitur enim conuersio per accidens: quia vniuersalis per aliud (videlicet per particularem) conuertatur: vt vniuersalis affirmatiua infert particularem affirmatiuam: et hec rursus in se conuertitur. Ideo vniuersalis affirmatiua in ipsam per accidens conuertitur. Particularis autem negatiua simpliciter conuertitur non potest: ideo vniuersalis negatiua in ipsam per accidens non conuertitur. Preter has autem est alia conuersionis species quā per contrapositionem nominatur. Disci. Quid est conuersio per contrapositionem? Magi. Est mutatio predicati in subiectū et e conuerso manente eadē qualitate et quantitate: mutatis tamen terminis finitis in terminos infinitos. Et hac conuersione conuertitur vniuersalis affirmatiua in se similiter et particularis negatiua in se. Exemplū primi: omnis homo est animal: igitur omne non animal est non homo. Exemplū secūdi: quiddam homo non est asinus: igitur quiddam non asinus non est non homo. Hanc tamen conuersionem Aristoteles non posuit: eo quod ad syllogismorum reductionem minime valet: nec consequentia formalis sit. Ob id finem ipsum particularis negatiua non conuertitur. Est autem idem iudicium de indefinitis/singularibus et particularibus quo ad conuersionem et syllogizationem. Et illud animaduertas: si quādo signū aliqd ad subiectū positū fuerit / quod hoc totum in conuersione ponatur ad predicatum: sed tamen hoc non contingit nisi in propositionibus vbi subiectū vniuersale est et in conuersione quantitas et qualitas non mutantur. Verū tamen exclusiua conuertitur in vniuersalem determinis transpositis: vt tamen homo est risibilis: igitur omne risibile est homo. Exceptiua autem / vt ista: omnis homo preter Socratem currit: conuertitur in hanc: quoddam currens aliud a Socrate est homo. Sed reduplicatiua: vt ista: omne animal inquantū rationale est risibile: conuertitur in istam: igitur quoddam quod inquantū rationale est risibile / est animal. Pariformiter alie conuertende sunt.

Conuersio per
contrapositionem

Exclusiua
Exceptiua

De Equipollentijs. Ca. IX Magi.

Tertia propositionum passio est equipollentia. Et est duarum propositionum categoricarum in quantitate et qualitate / veritate et falsitate equipollentia per aduentum negationis facta: vt non omnis homo est animal: et quidam homo non est animal: equipollent. Disci. Per quid equipollentias propositionum possumus cognoscere? Magister. Per regulas que sequuntur. Prima: Si alicui signo vniuersali vel particulari preponatur negatio: equipollet suo contradictorio: vt in exemplo priorum. Secunda: Si alicui signo vniuersali postponatur negatio: equipollet suo contrario: vt omnis homo non est asinus: et nullus homo est asinus. Tertia: Si alicui signo vniuersali vel particulari preponatur et postponatur negatio: equipollet suo subalterno: vt non omnis homo non est albus: et quidam homo est albus. Fit autem hoc ex natura negationis / que malignans est: quicquid enim inuenit destruit / et oppositum eius inducit. Subcontrarie autem non possunt equipollere: natura si negatio preponatur / equipolletbit contradicto-

Equipollentia

Liber II Trac. III

rio p primā regulā. Si postponat: nō erit equipollentia / sed eadē ppositio: vt quidā hō nō currit: z quidā hō nō currit. Patet itaq; ex dictis: cum duo st gna vniuersalia negatiua in eadem ppositione fuerint: primū equipollēt suo cōtrario: secundū autē suo cōtrario: vt nihil est / equipollēt huic: quodlibet est aliquid. Preter has autē alie sunt equipollentie q̄bus scz ppositio- nes obscure suis equipollēt exponētibus: de q̄bus in sequētibus. Transeamus nūc ad modificatiōē ppositionum.

De Modalibus Capi. X Bisci.

Modus

Unde ppositio dicit modalis? Mag. a modo syncategorema- tice capto / modificante z determinate copulā. Modus autē est ad iacens rei determinato. i. modus est determinatio que fit p adiectiuum. Omnis enī modus adiectiuū est vel noīale: vt albus niger: vel aduer- biale: vt sunt aduerbia: z hec faciunt ppositionē modale. Non tñ omnia sed ea que copulā determināt: vt sunt ista: possibiliter / impossibiliter / contingen- ter / necessario / vero z falso / scitū / opinatū / creditū / imaginatū zc. hec tamē quādoq; sumuntē noīaliter: vt possibile / impossibile / cōtingens / necesse ve- rum z falsum zc. Propositio itaq; modalis dicit cuius copula aliquo dicto- rū modoz determinat: vt hō necessario est aīal: hominē currere est contin- gens. Est autē in his aliq̄d qd verbū siue dictū noīatur: scz actūs cū infiniti- uo: aut ntūs cum indicatiuo: vt hominem currere: homo currit. Rōne cuius modalibus cōverti congruit: z neutiq; racione modi: qui se semper ex parte copule tenet.

Propositio modalis

De cōuersione modalium Ca. XI Bisci.

Possibile

Quomodo cōuertende sunt modales? Mag. Ad cognitōē hui⁹ oportet p̄scire acceptiōes Possibilis: qd accipit primo cōiter: et dicit possibile altum: z duplex est: scz necessarium z non necessa- rium. i. contingens. Ideo quicqd de vno dicitur similiter de altero intelli- gendū est. Et tale rursus trīfariū est: scz possibile siue contingēs rarū: natū z ad vtrūlibet. Illo cognito / regulis quibusdā paucis modalium habebis cō- uersiones. Prima: Omnes de possibili z contingēti alto cōuertunt eodē mo- do sicut ille de inesse. Secūda: Omnes de possibili z cōtingenti ad vtrūlibet cōuertende sunt in oppositā qualitatē. Tertia: Omnes necessario conuertū- tur eodē modo sicut ille de inesse. Quarta: Dēs de impossibili cōuertunt eodē modo sicut ille de necessario q̄bus equipollēt: de quo infra. Unde si eq̄ pollēt p̄ticulari negatiue de necessario: nō conuertī possunt: cuius ratio est: qd omnes de necessario cōuertunt sicut ille de inesse: sed p̄ticularis negatiua de inesse nō conuertit nisi cōuersione p̄ cōt̄a p̄ositionē. quā philoso- bus ponere non curauit: cum non deseruiat ad syllogismozum reductionem: nec sit consequentia formalis.

Contingens rarū / natū ad vtrūlibet.

Regule con- uersionis mo- dalium

De Equipollētia modalium Ca. XII Bisci.

Quomodo ingenio modalium equipollētie sunt indagande. Mag. Illo- ram omnes de possibili z impossibili equipollent verbo similiter se habente z modo dissimiliter. Et omnes de possibili z necessario equipollent verbo z modo dissimiliter se habente. Omnes autem de impos- sibili z necessario equipollēt, verbo dissimiliter se habēte: z modo similiter.

De propositione

Modus aut vel verbū tunc similiter se habet: quādo in utroq; affirmat aut negatur. Tunc vero dissimiliter se habet: cum in vna negatur et in alia affirmatur. Negatio enim posita ad dictū habet se ac si modo postponeret. Horum exempla in subscripta patet figura.

Pur Petrū nō esse nō est possibile
Pa Petrū nō esse nō est ptingēs
Pe Petrū nō esse est impossibile.
A Petrū esse est necesse

I Petrū esse nō ē possibile
I Petrū esse nō est ptingēs
A Petrū esse est impossibile.
EE Petrū esse nō est necesse.

In hac figura modalium quatuor sunt anguli et propositiones quae si bipsis in vno quoque angulo mutuo equi-pollent.

subalterne

subalterne

Contra dic torie

A Petrū esse est possibile
Ma Petrū esse est cōtingens
BI Petrū esse nō est impossibile
Mus Petrū nō esse nō est necesse

subcō

E Petrū nō esse ē possibile
Den Petrū nō esse ē ptingēs
Tu Petrū si eē si ē impossibile
Li Petrū esse nō est necesse

De oppositione modalium Ca. XIII Bis.

Oppositio in modalibus quō est sumēda? Mag. Penes dictum oppositio eodem modo sumitur sicut in illis de inesse. Sed penes modū omnes de necessario sunt vniuersales affirmatiue: et omnes de impossibili vniuersales negatiue: oēs autē de possibili et contingenti non sunt particulares negatiue. Unde in figura p̄dicta omnes de quarto ordine sunt vniuersales affirmatiue: oēs de tertio ordine sunt vniuersales negatiue omnes de secūdo ordine sunt particulares negatiue: oēs vero de primo ordine sunt particulares affirmatiue. Ex his facile colligit: oēs de quarto ordine his de ordine tertio contrariari: illis autē de ordine secūdo p̄dictas esse his vero de ordine primo subalternas censerit: similis ille de primo ordine illis de secūdo sunt subcontrarie: et his de tertio ordine cōtradictorie: illis autē de quarto ordine sunt subalterne. Et autē angulos dictos modo facilioz possis constituere: quatuor dictiones ordinate sunt angulis quatuor deseruētes. Quaru p̄ma est: Amabim? Secūda: Edētuli. Tertia: Iliace. Quarta: Purpurea. In quibus singulis quatuor sunt syllabe modis quatuor fm ordinē deseruētes: et vocales in his posite: dicti et modi affirmationē et negationem indicant. Hoc modo: vbi em̄ ponit̄a: signat/ nec dictum nec modum negari. E vero dictū negat. Inegat modū. Et u negat dictū et modū. Id autē facile hoc metro cōmendabis memorie. E dictū negat. I q̄ modū. A nil/ s; v totū. Hactenus de p̄positione vna simpliciter. Nunc de p̄positione vna coniunctione (que et hypothetica) videamus.

Hec clari⁹ in p̄tracta figura ad oculū conspiciuntur.

De p̄positione hypothetica. Ca. XIII Bis.

Quid est p̄positio hypothetica? Mag. Que habet expresse vel implicite formaliter/ vel equivalenter duas categoricas p̄positiones vel aliq̄d p̄portionabile illis tanq̄ partes principales sui: aliqua coniunctione coniunctas: vt si homo currit/ homo mouetur. Et hec tripertita reperitur. s. copulatiua/ disiunctiua/ et condictionalis. Discipulus. Que est copulatiua? Mag. In qua due p̄positiones categorice coniunguntur per coniunctionem copulatiuam: vt homo currit et asinus clamat. Ad hanc

Propositio hypothetica. Copulatiua

Liber II Trac. III

reducitur tēporalis: vt dū homo currit: homo mouetur. Resoluitur em̄ hec in vnā copulatiuā: vt hō currit in aliquo tēpore: et in eodē mouet. Simili ratione localis ad copulatiuā reduci dinoscit: q; in eam resoluit: vt vbi hō currit ibi mouet. i. hō currit in aliquo loco / et in eodē loco mouet. Requirit autē ad veritatē copulatiue vtrāq; partē esse verā: et ad falsitatē sufficit alteram partē esse falsam. Ob id valet consequētia a tota copulatiua ad quālibet ei⁹ partē: et nō econuerso. sequit̄ em̄: hō currit: et hō disputat: igitur homo currit.

Disiunctiua

Disi. Disiunctiua que est? **Magi.** In qua ppositiones due cathogice coniungunt̄ per coniunctionē disiunctiuā: vt hō currit vel petrus scribit. Et ad veritatē illius sufficit alterā partē esse verā. Et ad falsitatē requirit̄ vtrāq; partē esse falsam. Et ob hoc valet psequētia ab vna eius parte ad totā disiunctiuā et nō econuerso: vt sequit̄ bene: hō currit: igitur hō currit vel petrus scribit.

Conditionalis

Causalis

Condit. **Conditio**alis que est? **Mag.** In qua due ppositiones cathogice cōiungunt̄ p coniunctionē cōditionalē: vt si hō currit / hō mouet. Et ad eam reducit̄ causalis. In qua scz ppositiones coniunctione causalī coniunguntur: vt q; homo currit: homo mouet. Requirit̄ autē ad veritatē eius q; antecedens non possit esse verum sine consequente: vt si homo est / animal est. Et ad falsitatē eius sufficit: q; antecedens possit esse verū consequēte existente falso: vt si aīal est / homo est. Quapropter valet consequētia: a positione antecedentis ad positionē consequētis: vt homo est: igitur aīal est. Similr a destructione consequētis ad destructionē antecedētis: vt homo nō currit: igitur homo nō mouet. Cognita ppositione ordo premissorū expostulat vt argumētationes percurramus.

Tracta. III. de argumētatiōe et syllogismo simplr dicto. Ca. I. Quid argumētatio: qd argumētū et argumētatiōis qspēs. **Disi.**

Argumētatio

Argumentō

Argumenta-
tiōis species.

Syllogism⁹

Quid est argumētatio? **Magi.** Est argumētatio per orationem explicatio: hoc est: Argumētatio est oratio in qua virt⁹ augmētati siue mediū ostendit̄ et explicat. Cum scz ex vnione extremitatū in premissis cū medio / inferē vnio eorū inter se in conclusione. Argumentū autē est ratio siue mediū rei dubie faciens fidē: vel est mediū pbans conclusionē. Quid autē p conclusionē significet̄ inferit̄ manifestū erit. Nam ad argumētationis diuisionē pcediamur. **Disi.** Quot igitur sunt argumētatiōis species? **Mag.** Quatuor. i. syllogismus: enthymema: inductio et exemplū. De his eo quo enumeratē sunt ordine dicemus. Et primū de syllogismo. Nam omnes alie ad spm tanq; ad perfectiorē rem habet̄ reduct.

De syllogismo et ei⁹ principijs. Ca. II. **Ad.**

St autē syllogismus oratio in qua positis quibusdā ppositionib⁹ siue pmissis aliud quidē ab his que posita sunt (scz conclusio) de necessitate accidit: eo q; hec sunt. i. ppter pmissas propositas. In hac autē definitione syllogismi innunt̄ principia materialia et formalia. Materialia quidē: cū dicit̄ (quibusdā) Formalia autē: cū dicit̄ (positis) qd valet in modo et figura dispositis. De quibus et alijs duobus principijs vitz regu

De argumentatione

Ratio & perfectius in sequentibus differendum est: ni tu habeas quod ante hec inquirere volueris. **Disce.** Omnino nihil: sed iam dictum teneamus ordinem. **Magi.** Exordiamur itaque a principijs syllogismi materialibus: que sunt propositio et terminus.

De propositione & termino principijs syllogismi materialibus. Cap. III Discipuli.

Quid est propositio? **Magi.** Est oratio affirmativa vel negativa aliquis de aliquo. **Disce.** Cur hec definitio cum ea quam in superioribus tradidisti non concordat? an quia aliam hic definire voluisti propositio non est in superioribus? **Magi.** Non aliam sed aliter considerata. In superioribus enim propositionem considerauimus: ut per eam verum & falsum enunciamus: unde et ea enunciationem vocare haud pretermisimus. Hic vero eam considerabimus ea ratione qua ex ipsa syllogismum simpliciter fabricamus. Ex quo diuersa sortitur notia. Nam dicitur propositio: quasi per alio. scilicet consequente vel conclusione positio. Dicitur & premissa: quia conclusioni premititur. Dicitur item & conclusio cum iam argumento probata fuerit. Antequam autem probata sit: questio est. Questio enim dubitabilis propositio est. Partes propositionis termini sunt: subiectum & predicatum. Terminus enim dicitur in quem resoluuntur propositio: ut in predicatum: & in id de quo predicatur (scilicet in subiectum) appositio vel diuisio esse vel non esse. scilicet appositio copula affirmata vel negata. Nullus autem syllogismus ex pluribus quam ex tribus terminis integratur: quorum primus maior extremitas: secundus minor extremitas: tertius vero medium dicitur: quod bis sumptum cum extremitatibus duas integrat propositiones: que sunt partes materiales syllogismi. proproque: & sunt premissae: quarum ea in qua primus terminus ponitur cum medio/major: illa vero in qua secundus terminus ponitur cum medio/minor dicitur. Duo vero termini primus scilicet & secundus sine medio coniuncti/tertium syllogismi integrant propositionem que dicitur conclusio illata ex premissis necessitate sequentis. Medium autem in eam non ingreditur. **Disce.** Duo autem ordine premissae sunt ponende ut conclusio inferatur? **Magi.** Eo quem syllogismi principia formalia indicant.

Propositio

Premissa
Conclusio
Questio
Terminus

De principijs syllogismi formalibus

Capitulum III Discipulus.

Que sunt principia syllogismi formalia? **Magi.** Sunt figura & modus. Figura quidem est ordinatio trium terminorum secundum debitam subiectionem & predicationem. Huius autem variatio: quia trifaria est/triplicem figuram ostendit. Quarum prima est: in qua medium subiicitur in vna et predicatur in alia: & sic quarta non distinguitur a prima: ut omnis homo est animal: petrus est homo: igitur petrus est animal. Secunda est in qua medium predicatur in ambabus. ut omnis homo est animal: nullus lapis est animal: igitur nullus lapis est homo. Tertia est in qua medium subiicitur in vtraque: ut omnis homo est animal: omnis homo est substantia: igitur quedam substantia est animal. **Disce.** Quid est modus? **Magi.** Est ordinatio premissarum in debita quantitate & qualitate. Est autem debita qualitas ut ad minus vna sit affirmativa. Nam ex puris negatiuis nihil sequitur. Et cum vna premissarum negatiua fuerit: conclusio negatiua erit. Sic debita quantitas est: quod ad minus vna est premissarum sit vniuersalis. Nam ex puris parti-

Figura

Prima figura

Secunda
Tertia

Modus
Qualitas
debita
Quantitas

Liber II Tracta. II

cularibus nihil sequit. Et cū vna pmissarū pccularis fuerit: conclusio parti-
cularis est. Erit autē in his oibus de pccularibus/indefinitis 2 singularibus
idē iudiciū. **Disci.** Quot sunt modi? **Mag.** quous figuray suos h3 modos.

De modis prime figure. Ca. V **Disci.**

Directe con-
cludere
Indirecte mo-
di directe con-
cludentes pri-
me figure.
Quot sunt modi prime figure? **Magi.** Quatuor directe concludē-
tes: 2 quinque indirecte. Est autē directe cōcludere maiorem extre-
mitatē de minori in conclusione pccari. Indirecte hō concludere
est minorē de maiori extremitate in cōclusionē pccari. **Disci.** Qui sunt mo-
di directe concludentes huiusce figure? **Magi.** Qui p sequentes designan-
tur dictiones: que sunt Barbara: Celarent Darij 2 Ferio. Pro cuius intel-
lectu memorie reponendū: in omnibus his dictionib⁹ 2 sequentibus tres syl-
labas reperiri/tribus ppositionibus syllogismi per ordinem deseruientes.
Prima eīn syllaba deseruit maiori ppositioni: secunda minori: tertia cōclu-
sioni: vocales autē in his opposite talū ppositionū 2 quantitātē 2 qualita-
tem ostendūt: hoc modo. Nam a 2 significat vniuersalē affirmatiuā. E vni-
uersalē negatiuā. I particularē affirmatiuā. 2 O particularē negatiuā.
Disci. Nec per exempla in tam dictis modis explana. **Mag.** Exemplum
in Barbara. omnis hō est animal: omne rationale est homo: igitur omne ra-
tionale est animal. In Celarent: nullū animal est lapis: omnis hō est animal:
igitur nullus hō est lapis. In Darij: omnis hō est animal: petrus est hō: igitur
petrus est animal. In Ferio: nullū animal est lapis: hō est animal: igitur hō nō
est lapis. **Discipulus.** Qui sunt modi indirecte cōcludentes huius figure?
Mag. Qui per sequētes designant dictiones. s. Baralip. Celantes Dabitis
Fapesmo Frisefimo. Exemplū primi est. Omnis hō est substantia: oīs
hō est animal igitur quedā substantia est hō. Secūdi: nullū animal est lapis: om-
nis hō est animal: igitur nullus lapis est hō. Tertij: omnis hō est animal: petrus
est hō: igitur quoddā animal est petrus. Quartij: omne animal est substantia:
nullus lapis est animal: igitur quedā substantia nō est lapis. Quintij: quoddam
animal est substantia: nullus lapis est animal: igitur quedā substantia nō est lapis.
Ex dictis patz in hac figura oīa ppositionū genera posse cōcludi: patet rur-
sus maiore nō esse pccularē qm directe concluditur: patet similiter minorē
nunq̄ esse negatiuā.

Modi indire-
cte cōcludētes
prime figure.

Modi secun-
de figure

De modis secunde figure Ca. VI **Dis.**

Qui sunt modi secunde figure? **Magi.** Qui in sequētib⁹ designā-
tur dictionib⁹: scz Celare Lamestres Festino Baroco. **Discip.**
Horū exēpla addas. **Mag.** Exemplū primi: nullus lapis est ani-
mal: omnis hō est animal: igitur nullus hō est lapis. Secūdi: oīs hō est animal: nul-
lus lapis est animal: igitur nullus lapis est homo. Tertij: nullus lapis est animal:
quidā hō est animal: igitur quidā hō nō est lapis. Quartij: omnis hō est animal:
quidā lapis non est animal: igitur quidā lapis nō est hō. In hac etiam figu-
ra sunt duo modi cōcludentes indirecte: scz fapesmo 2 frisefimo. Exemplū pri-
mi. Omnis hō est hō est animal: nullus lapis est animal: igitur quidā homo nō est
lapis. Secūdi: quidā hō est animal: nullus lapis est animal: igitur quidā hō
non est lapis. Patet ex dictis secundā figurā semp negative concludere: qz
in hac figura ex puris affirmatiuis nihil sequitur. Patet rursus maiorem
nunq̄ esse particularem directe concludendo.

De Argumentatione

De modis tertie figure. Ca. VII Bis.

Qui sunt modi tertie figure. Magi. Qui his designantur vocibus modi tertie fi-
gure.
Barapthi: Felapton: Disamis: Datisi: Bocardo: Ferison. Horum
exempla sunt. Primi. Ois hō est substātia: ois hō est aīal: igit̃
quōddā aīal est substātia. Scđi: nullus hō est lapis: ois hō est aīal: igit̃ quōddā
aīal nō est lapis. Tertij: quidā hō est substātia: ois hō est aīal: igit̃ quōddā
aīal est substātia. Quartij: ois hō est substātia: quidā hō est aīal: igitur
quōddā aīal est substātia. Quintij: quidā hō nō est lapis: ois hō est animal:
igit̃ quōddā aīal nō est lapis. Sextij: nullus hō est lapis: quidā homo est
aīal: igit̃ quōddā aīal nō est lapis. Et p̃ter hos duo modi sunt cōcludentes
indirecte: videlicet /sapesmo et frisesmo. Exemplū primi: ois hō est animal
nullus hō est lapis: igit̃ quōddā aīal nō est lapis. Scđi: quidā hō est animal:
nullus hō est lapis: igit̃ quōddā aīal nō est lapis. Ex dictis claret hāc figurā
solā particulare p̃cludere: et minorem negatiuā nō admittere. Liqueat ergo
vniuersalē affirmatiuā difficulter posse cōcludi: q̃ t̃m̃ in prima figura et vno
modo: quare ipsa difficilis est ad p̃struendū: et facilis ad destruendū. Faci-
lius em̃ est destruere q̃ cōstruere. Particularis aut̃ negatiua facilius est ad
p̃cludendū: q̃ in omni figura cōcludit̃: et ita facilis est ad construendum.

De syllogisatione modalium in prima fi- gura. Capitulum. VIII Magister

Modo syllogisandi iam finē imponerē si te ex modalium mixtione
decepi nō formidare. Mā in his nōnunq̃ alie sumēde sunt regu-
le q̃ in p̃positionib⁹ de inesse: de quibus iam disertū est. Dis.
Quō igit̃ modales sunt syllogisabiles in p̃ma figura? Magi. hoc mō. Ex
maiore de necessario et minore de inesse sequit̃ p̃clusio de necessario: et nō eō
uerso. Similiter si ambe p̃missae fuerint de p̃tingenti (capto p̃ nō necessario)
sequit̃ p̃clusio de p̃tingenti in barbara: claret: darij et ferio. Et si maior de cō-
tingenti sit et minor de inesse sequit̃ semp̃ p̃clusio de cōtingenti. Si aut̃ maior
sit de inesse simplr̃ et minor de p̃tingenti: sequit̃ p̃clusio de p̃tingenti (capto p̃
possibili) et cū maior fuerit de p̃tingenti et minor de necessario in omni modo
huius figure sequit̃ p̃clusio de p̃tingenti specialiter capto. In Barbara aut̃
et Darij maiore de necessario et minore de p̃tingenti sequit̃ p̃clusio de p̃tingenti
(capto pro possibili) in Celarent vero et ferio si maior sit de necessario et mi-
nor de p̃tingenti / sequit̃ p̃clusio de possibili et de inesse.

De syllogi. modalium i scđa figura. ca. IX Bis.

In scđa figura quō modales syllogisant̃? Mag. Eo q̃ sequit̃. Ex af-
firmatiua de p̃tingenti et negatiua de inesse sequit̃ p̃clusio de p̃tingenti.
Ex ambab⁹ vero de p̃tingenti nō sequit̃ p̃clusio. Ex negatiua aut̃ de
necessario et affirmatiua de p̃tingenti sequit̃ p̃clusio de p̃tingenti. Si aut̃ affir-
matiuā fuerit de p̃tingenti et negatiua (nō quidē particularis s̃ vniuersalis)
de inesse simpliciter: sequit̃ p̃clusio de cōtingenti. Si aut̃ negatiua fuerit de
necessario et affirmatiua de p̃tingenti in omni modo huius figure / sequit̃ con-
clusio de contingenti et de inesse.

De syllog. modalium i tertia figura. ca. X. ma.

In tertia figura syllogisanti modales hoc modo. Ex ambabus de contingenti in omni modo habet figure sequitur conclusio de contingenti. Si ex una de inesse et alia de contingenti sit conclusio de contingenti. et si affirmativa fuerit de necessario et negativa de contingenti specialiter capto sequitur conclusio de contingenti et de inesse. Exempla sumantur ad instar priorum de inesse.

De modo syllogisandi ex obliquis. Ca. XI. Adag.

Syllogismus ex obliquis.

Mecredas ex rectis tamen syllogismos posse constitui: nam ex obliquis sunt. Et in prima figura maiore de recto et minore de obliquo sequitur conclusio de obliquo. ut omnis sophia est disciplina: et bonus est sophia: ergo bonus est disciplina. Similiter maiore de obliquo et minore de recto sequitur conclusio de obliquo. Et similiter ex ambabus de obliquo sequitur conclusio de obliquo. Sed in secunda figura ex obliquis sequitur conclusio de recto. ut nullius signi est signum: sed ipse risus est signum: igitur ipse risus non est signum. In tertia figura ex obliquis similiter sequitur conclusio ex obliquo.

Syllogis. ex terminis infinitis.

De modo syllo. ex terminis infinitis Ca. XII. mag.

Distinctum etiam syllogismi ex propositionibus de terminis infinitis formati. Sed cum predicatum fuerit infinitum / diversitate in syllogisando a dictis causat. Licet enim ad affirmativam de predicato finito / sequatur negativa de predicato infinito. ut hoc est album: igitur non est non album. et rursus ad negativam de predicato infinito sequatur affirmativa de predicato finito in terminis simplicibus. ut hoc non est non album: ergo hoc est album. non tamen in compositis. ut non sequitur: hoc non est lignum non album: igitur est lignum album. demonstrato petro. Et similiter ad affirmativam de predicato infinito sequitur negativa de predicato finito. ut hoc est non album: igitur hoc non est album. Non tamen sunt eadem: quia affirmativa de predicato infinito aliquid ponit: negativa autem de predicato finito nihil ponit. sequitur enim: hoc est non album: igitur est: sed non sequitur: hoc non est album: igitur est. Sic simili modo differunt in syllogisando. nam affirmativa de predicato infinito concludit eodem modo sicut affirmativa de predicato finito: sed negativa de predicato infinito non concludit eodem modo sicut negativa de predicato finito.

Syllogis. ex reduplicatis.

De modo syllo. ex reduplicatis. Ca. XIII. Adag.

Unum restat quod silentio transire haud potuit. Dist. 25. Mag. ut si quis in syllogisando propositio reduplicativa occurrat: tunc reduplicatio addenda est maiori extremitati in conclusione et non minori extremitati. Exemplum in prima figura. omne ens est disciplinatum in quantum honestum: et bonum est ens: igitur bonum est disciplinatum in quantum honestum. Patet ergo si aliquid termino addit signum reduplicativum: ipsi semper est addendum.

De arte inveniendi medium ad concludendam omnem conclusionem. Ca. XIII. Adag.

Ars inveniendi medium. Prima regula.

Quonia (ut ex dictis claret) ad concludendam conclusionem de necessitate requiritur medium: pro quo una cum maiore et minore secundum diversas habitudines modorum et figurarum ipsa inferretur: ut autem tale facilius possit reperire aliquas regulas adijciendas esse utilissimum visum est: ut non modo syllogismos possit formare: verum etiam in eorumdem formatione promptus fieri. Sic

De Argumentatione

Igitur prima regula hec. Omne mediu aut est consequens / antecedens: aut extraneum
extremis. Dicitur autem consequens si sit superius: et antecedens / si fuerit inferius ad
vnam extremitatem. Extraneum vero est vni extremitati si sit cum altera convertibili
le. Secunda regula. Habitus medij ad extremitates adcludenda quacumque
conclusionem datam / sex cognoscitur dictionibus. que sunt. Fecana: Lageti: Dafenes: **Secunda**
Hecbare: Hecaco et Hecali: in quibus ultima syllaba signat conclusionem concluden
dam iuxta vocalis exigentiam. ut his prout dicitur: Affert: a: negat: e: sunt vniuersa
les ambe. Affert: i: negat: o: sunt particulares ambe. In primis autem duabus syllaba
his harum dictionum ponuntur in he vocales a et e. A significat predicatum et sub
iectum. Ponuntur sicut in his primis syllabis he consonantes b e d cum quibus semper
ponitur a et f g h. cum quibus semper ponitur e. significat autem b consequens: e antecedens:
et d extraneum. cum igitur a ponitur cum b. significat quod mediu debet esse consequens ad
predicatum. Sicut f significat consequens: g antecedens: et h extraneum. vnde si e ponitur
cum f significat quod mediu debet esse consequens ad subiectum etc. h. E subdit f se
quens g preedit: h sit extra. Predicat a: b sequens: c preedit: d sit extra. Tunc si co: **Tertia res**
cludere volueris vniuersalem affirmatiuam designatam per ultimam syllabam fecana: **gula.**
na: sumendum est mediu iuxta huius dictionis significationem scilicet: quod sit consequens
ad subiectum et antecedens ad predicatum: ut concludendo ista: Omnis homo est substantia
erit mediu animal. sic arguendo: omne animal est substantia: omnis homo est animal: igitur omnis
homo est substantia. sic faciendum est in alijs. Mediu autem quod se habuerit iuxta exi
gentiam harum dictionum Hecag / Hecbas et Hecacas: inutile erit: quia aut argueret
ex puris affirmatiuis in secunda figura per Hecbas: aut minore negatiua in prima
figura per Hecacas: aut ex puris negatiuis in quolibet figura per Hecacas. Hec de prin
cipijs syllogismi et materialibus et formalibus: perfectiua disquiramus.

De principijs syllogismi perfecti. ca. xv. Bi.

Quae sunt principia syllogismi perfecti? Mag. Quae syllogismos
imperfectos perficiunt: et euentiam concludendi in ipsis ostendunt.
Dis. Ex his intelligo syllogismos quosdam perfectos: alios vero im
perfectos esse. Mag. Vnde intelligis. Perfectus enim est qui nullius alterius in
diget propter ea que sumpta sunt: ut appareat necessarius. ut sunt syllogismi qui
tuor prime figure / directe concludentes: et solus isti. Sed syllogismus imper
fectus est qui indiget vnius aut plurius: que quidem sunt necessaria per sum
ptos terminos: et non per sumptas propositiones. Perficitur enim si ad syllogis
mum perfectum reducat. Quod quidem dupliciter fit: ostensue scilicet et per impossi
bile. Dis. Quod fit reductio ostensua? Mag. Per conuersionem aliqua
rum propositionum syllogismi imperfecti: et quoad hoc per transpositionem premissa
rum. Dis. Per quod autem cognoscere possumus que propositio syllogismi imper
fecti debeat conuerti: et qua conuersionis specie: aut quando premissae debeant
transponi? Mag. Hoc facile deprehendes per consonantes positas in dicti
onibus modis significantes. Nam vbi cumque ponitur s / significat quod propo
sitiio designata per vocalem immediate precedentem debet conuerti simpli
citer. Vbi autem ponitur p / significat quod propositio per vocalem immediat
e precedentem designata / debet conuerti per accidens. Vbi vero ponitur m /
significat quod premissae debent transponi: maior scilicet in loco minoris et econuer
so. Vbi autem ponitur c / significat quod talis syllogismus ostensue non pos
test reducti / sed potius per impossibile. Quod facile his meritis memoraberis.

Syllogism⁹
perfectus
Syllogism⁹
imperfectus

Reductio
ostensua

Liber II trac. IIII

Simpliciter verti vult. S. P. No per acci. M. vult trāspōni: sed. L. per im-
possibile duci. Non autem solum hi modi in quibus c ponit̄ reduci possunt
per impossibile: sed omnes imperfecti: vt infra patebit. Littere vero ini-
tiales signant ad quos modos prime figure syllogismi imperfecti ostēsiue sint
reducendi. Debent enim syllogismi imperfecti ad eos perfectos reduci cum
quibus in initialibus dictionis concordant. vt Zelantes ad Zelarent rē.

Reductio per
impossibile.

Dis. quō sit reductio per impossibile? Mag. Hoc modo. vt sumatur op-
positum contradictoriū conclusionis / cum altera pmissarū syllogismi imp-
fecti: et inferat̄ oppositū alterius premise in modo perfecto. Vbi in modis
prime figure indirecte concludentibus maior debet sumi pro minore: p̄ter q̄
in zelantes / vbi minor debet sumi pro maiore. In secunda autē figura semp
seruat̄ maior. In tertia autē semp retinet̄ minor. Discipu. Per quid autem
agnosco ad quē modū prime figure perfectū / quibus syllogismus imper-
fectus reducendus sit per impossibile? Magi. Per vocales sequentium dic-
tionū: scz nesciebatis: odiebam: leuare: romanis. Unde prima harum dictio-
num: scz nesciebatis / habet quinq; syllabas quinq; modis imperfectis p̄me
figure per ordinem seruentes. Quarū prima signat / primū inter hos mo-
dos reducendū esse per impossibile ad modum perfectum prime figure con-
cludentē. p̄positionem p̄ vocalem e designatā: et est Zelarent. Simili modo
est in sequētibus. Ita pariformiter scda dictio. s. odiebam / quattuor: habet
syllabas modis secūde figure per ordinem deseruentes. Tertia autem et
quarta dictiones sex habent syllabas modis tertie figure deseruentes. s. le-
uare / romanis. Dicit̄ autem talis reductio per impossibile: quia fit per con-
tradictorias quas impossibile est simul esse veras aut falsas. Et fundat̄ su-
per illam maximā. Quādo ex opposito consequentis inferitur oppositū an-
tecedentis in formali consequētia: prior consequentia formalis fuit. Est enī
quādoq; consequētia bona: sed non formalis / sed potius materialis: cū con-
sequens sequit̄ ex antecedente ratione materie: et non forme syllogistice. Re-
ductio vero ostēsiua fundat̄ in hac maxima: Quicquid sequit̄ ad consequens
bone consequētie: sequit̄ ad antecedens eiusdem. Et virtute harū maxima-
rum tenent̄ predictae reductiones. vñ licet particularis affirmatiua non con-
uertat̄ per accidens in consequētia formali: tenet̄ tamen talis reductio: non
quidem virtute conuersionis / sed maxime super qua fundat̄. sicut patet res-
ducendo ostēsiue baralipton ad barbara. Sed de his satis ad p̄sens: Ad
principia regulatiua transeamus.

De principiis regulatiuis syllogismi. Capitulum XVI Discipu.

Que sunt syllogismi regulatiua p̄ncipia? Mag. hec per que regu-
lantur et probant̄ vtrum sint p̄sequētie formales / et euidētes. Et
sunt duo. s. dici de omni: et dici de nullo. quorum primū conuenit
syllogismus affirmatiuis. Scdm vero negatiuis. Disci. Quid est dici de
omni? Mag. Dici de omni est / cū nihil est sumere sub subiecto de quo non
predicet̄ predicatū in cōclusionē. vt in hoc syllogismo. Omne animal est sub-
stantia: ois hō est animal: igit̄ ois hō est substantia. Substantia enī dicit̄ in cōclusio-
ne de quolibet subsumpto sub animali. Per oppositum dici de nullo est / cum
nihil est sumere sub subiecto a quo non remoueat̄ aut negetur predicatum.

De Argumentatione

vt in illo syllogismo. nullus lapis est animal: omnis petra est lapis: igitur nulla petra est animal. Ibi namque animal predicatum negatur in conclusione de omni subsumpto sub lapide. Sed esse in toto potius respicit subiectum in ordine ad predicatum: sicut dicitur de omni predicatum. Et non esse in toto respicit subiectum in ordine ad predicatum: sicut e converso dicitur de nullo predicatum in ordine ad subiectum. Quicunque igitur syllogismi his non regulantur principiis immediate. vt primi quattuor prime figure. aut mediate (scilicet reductione) vt omnes alij: etiam aliarum figurarum syllogismi: boni non sunt. Et in ipsis dari possunt termini in quibus omni: et termini in quibus nulli. Dare autem terminos in quibus omni: est dare tres terminos: ex quibus fit aliqua dispositio alicuius figure constituitur due propositiones vere: ex quibus inferitur conclusio in qua predicatum conuenit omni supposito subiecti. Dare autem terminos in quibus nulli: est dare tres terminos: ex quibus fit eandem dispositionem figuram formantem due propositiones vere: ex quibus inferitur conclusio in qua predicatum nulli supposito subiecti inest. vt si quis dicat: ex puris negatiuis bonum fieri syllogismum sic arguendo. Nullus homo est asinus: nullus lapis est homo: igitur nullus lapis est asinus. Tu dabis terminos in quibus non: scilicet homo risibile/asinus. sic arguendo: nullus asinus est homo: nullum risibile est asinus: igitur nullum risibile est homo. Ibi premissa sunt vere et conclusio est falsa. Ex quo patet syllogismum ex puris negatiuis non esse consequentiam formalem: quia non valet in omnibus terminis eadem forma retenta. Facile autem est dare huiusmodi terminos: si obserues vt alter de altero predicet conuertibiliter: vel non cum extraneo vtriusque. vt homo risibile lapis. vel cum superius qui proprie fit in tertia figura: cuius scilicet medium est terminus singularis singulariter et vniuoce tentus: regulatur per hoc principium: Quicunque duo in aliquo vno singulari singulariter et vniuoce tento conueniunt: inter se conueniunt: vt petrus est homo: petrus est risibilis: igitur risibile est homo.

Esse in toto
non esse in toto

Termini in
quibus omni

Termini in
quibus nulli.

Syllogismus
expositus

De potestate syllogismi. Ca. XVII Mag

Quia autem syllogistice argumentationis completio adipsam possis cognitionem: post tradita principia de eius potestate differendum esse arbitror. Est autem potestas syllogismi proprietas quedam syllogismo ad veritatis ostensionem et falsitatis euidenciam attributa. Et in sex reperitur potestate species. Quarum prima est: posse plura concludere. Dicitur. Quibus syllogismis competit? Magi. Primo competit syllogismis vniuersalem concludentibus. Et enim possunt concludere omnes singulares illi vniuersales. Secundo competit syllogismis conclusionem conuertibilem concludentibus. Tales enim et conuertibilem et conuertentem concludunt. Tertio conuenit syllogismis vniuersalibus per subsumptionem in latus: subsumendo scilicet sub medio distributo plures minores extremitates. Et in potestate: subsumendo scilicet sub minore extremitate distributa: plures alias extremitates minores. Quod facile est videre in modis vniuersalibus.

Potestas syllogismi.

Posse plura concludere

De secundae potestate syllogismi. Ca. XVIII Bis.

Secunda syllogismi potestas que est? Magi. Posse ex falsis verum syllogizare: quia est: videlicet: sed non propter quid. Ex veris autem nihil nisi verum sequitur. Est autem hec potestas latissima: in quolibet enim

Ex falsis syllogizare verum

Liber II Tracta. IIII

modo cuiuslibet figure ex ambabus falsis/aut ex vna vera & altera falsa: sequitur verū. dempta prima figura: cum maior fuerit in toto falsa/ & minor vera. tūc em̄ maior extremitas dicitur false de medio pro quolibet supposito/ & vere pro aliquo supposito: quod est impossibile.

De tertia ptate syllogismi. Ca. XIX. Bis.

Syllogismus circularis.

Tertia potestas syllogismi que est? Mag. Posse circulariter syllogizare. Et ob id syllogismus p̄ que hoc fit circularis dicitur. Et est q̄ ex cōclusionē prioris syllogismi cū conuertēte vnius premissæ ad inferendā alterā premissam p̄cedit. **D**isci. Quibus cōpetit? Mag. syllogismis in omnibus modis prime & secunde figurarū. Similiter modis particularibus tertie figure. In oibus em̄ his saltē vna premissarum circulariter p̄t̄ concludi. Non tñ semp̄ in forma p̄pria: sed quandoq; ipsa conuersa. Et inueniuntur: q̄ in modis negatiuis affirmatiuā/ & in modis particularibus vniuersalem circulariter syllogizare non potes. Nunq̄ etiā ex veris circulariter syllogizari cōtingit: nisi premissæ fuerint conuertibiles. Accidit tñ circa hūc syllogizandi modū q̄nq; peccare & p̄ncipiū petere. qd̄ fit/quoties vel nihil ostendit: vel aliqd̄ p̄ ignotius/aut prius ostendit per posterius. Et dicitur tūc petere p̄ncipiū statim/qū idē per seipm̄ ostendit. vt a est: agit a est. Et non statim: cū aliqd̄ per aliud ostendit qd̄ natū esset ostendi per primū. vt lineæ nō concurrūt/igitur sunt parallele.

Petitio p̄ncipij.

De quarta ptate syllogismi. Ca. XX. Bis.

Syllogismus conuersiuus.

Quarta potestas syllogismi p̄t̄as? Mag. Posse conuersiue syllogizare. Hūc & talis syllogismus conuersiuus dicitur. Et est qui ex contrario vel contradictorio cōclusionis/ cum altera premissarum p̄cedit ad illationem oppositi contrarij aut contradictorij alterius p̄missæ. **D**isci. Quibus cōpetit? Magi. Omnibus particularibus syllogismis: si oppositū contradictoriū cōclusionis accipimus. Vniuersalibus autē prime figure: similiter secunde figure: dempta maiore propositione/ cōpetere potest: si cōclusionis sumatur contrarium.

De quinta ptate syllogismi. Ca. XXI. Bis.

Ad impossibile syllogizare.

Quinta potestas syllogismi? Magi. Syllogizare ad impossibile. Hoc autem fit: accipiendo contradictorium propositio- nis negatē a respondēte/ cum vna manifeste vera: inferendo vniā manifeste falsam: ex cuius falsitate vna premissarum interimitur: ex cuius interemptione inferitur veritas cōclusionis probande prius a respondente negare. Est autem hec potestas multum lata. Vniuersalis enim propositio potest per impossibile syllogizari in aliquo modo & figura: cuius cōtradictoria potest esse premissa in tali modo et figura. Et propter hoc vniuersalis affirmatiua non syllogizatur per impossibile in prima figura. Contingit etiam et circa hanc potestatem peccare: et vocatur hoc peccatum a logicis: Non propter hoc accidere falsum. **D**iscipulus. Quando fit hoc? **M**agister. Cum in syllogismo ad impossibile ponitur vna premissa superflua/ nihil faciens ad cōclusionis illationem: cuius tamen falsitas ex cōclusionis falsitate inferitur ac si ipsa esset causa falsitatis cōclusionis. Et hec quādoq; cō-

Peccatum logicum.

De Argumentatione

corda cum premissis in vno extremo: quãdoq; vero in nullo.

De sexta parte syllogismi. Ca. XXII. Bis.

Sexta potestas syllogismi que est? Magister. Possit syllogizare ex oppositis. Discipulus. Quibus hec cõpetit? Magister. Nulli syllogismo prime figure: sed omnibus syllogismis secunde figure. Et similiter negatiuis tertie figure. Sit autem in vniuersalibus ex contrarijs: in particularibus vero ex contradictorijs. Et differt hic syllogismus a syllogismo qui procedit ex falsis. nam in tali cõclusio potest esse vera: hic autem conclusio semper est falsa. Et circa hanc quidem potestatem contingit peccare peccato quod logici / fallaciam contrarie opinionis nominant: cum scilicet quis ad hoc ducit vt contrarias imaginetur simul veras. Quod quidem fit dupliciter. Primo per media non subalternata. vt si quis sciat substantiam inesse animali et non sensibili / taliter decipitur: Omne animal est substantia: omnis homo est animal: igitur omnis homo est substantia. Nullum sensibile est substantia: omnis homo est sensibilis: igitur nullus homo est substantia. Secundo fit per media subalternata. vt si quis sciat substantiam inesse animali et non corpori: sciat tamen qd corpus et animal insunt homini / hac argumentatione decipitur: Omne animal est substantia: omnis homo est animal: igitur omnis homo est substantia. et rursus: nullum corpus est substantia: omnis homo est corpus: igitur nullus homo est substantia. Possunt tamen quandoq; extra syllogismum contraria opinari: sed non eodem modo: sed vnum in vniuersali / aliud vero in particulari. vt si quis sciat omnem mulã esse sterilem / scit vtique in vniuersali hãc mulã esse sterilem. Si aut nesciat hanc mulã esse sterilem: aut qd videt eã cũ ventre tumescere: opinabit in particulari / hanc mulã non esse sterilem.

Ex oppositis syllogizare.

Peccatum logicum

Opinare contraria

De Inductione. Ca. XXIII. Magi.

Habet itaq; primam argumentationis speciem fm se et simpliciter consideratam per sua declarata principia: Restat vt de alijs differamus. Et primum de Inductione. Discipulus. Quid est Inductio? Magister. Est argumentatio procedens a singularibus sufficienter enumeratis ad suam vniuersalem. vt iohannes est risibilis: et petrus est risibilis et sic de alijs hominibus: igitur omnis homo est risibilis. Intelligitur autẽ hec definitio non modo de singulari pprie dicto: sed etiam de singulari in respectu. vt species respectu generis singularia sunt. et in illis est consequentia formalis: non autem in singularibus simpliciter. Vel inductio est syllogismus (scz imperfectus) ostendens maiorem extremitatem de medio per minorem. vt hic equus est longeuus: hic asinus est longeuus / et sic de alijs animalibus non habentibus cholera: igitur omne animal non habens cholera est longeuum. Disci. Cum inductio (vt dicitis) sit syllogismus imperfectus: quomodo perficitur? Magister. Per reductionem ad syllogismum perfectum: hoc modo. Accipiatur distinctũ vel copiatum ex singularibus pro medio. vt omne qd est hic asinus vel hic equus et sic de alijs non habentibus cholera est longeuus: sed omne quod est hic asinus vel equus et sic de alijs non habentibus cholera est animal non habens cholera: igitur omne animal non habens cholera est longeuus. Descendamus ad exemplum.

Inductio

Inductio perficitur.

Liber II Tra. V

De exemplo. Ca. XXIII Bis.

Exemplum **E**xemplum quid? Mag. Est argumentatio qua probat unum particulare per aliud: propter aliquod simile reperit in ipsis. ut Alimenses pugnare contra Basilienses malum est: igitur Friburgenses pugnare contra Basilienses malum est: quia utrobique est pugnare affines contra affines. Reducit autem ad syllogismum: si tale simile accipiat pro medio: sic arguendo: Quoscumque affines pugnare contra affines malum est: Basilienses et Friburgenses sunt affines: igitur Basilienses pugnare contra Friburgenses malum est.

De Enthymemate. Ca. XXV Bis.

Enthymema **E**nthymema quid est? Mag. Est syllogismus imperfectus in quo scilicet non omnibus premissis positis inferitur conclusio. ut omne animal currit: igitur omnis homo currit. Et reducitur ad syllogismum addendo premissam omissam. Per conclusionem autem videbitur / que premissa debeat addi. medium enim non intrat conclusionem: sed terminus maior et minor extremitates. ut omne animal currit: omnis homo est animal: igitur omnis homo currit. Posset tamen aliter definiri / et taliter: Enthymema syllogismus est icosibus et signis. Est autem icos propositio probabilis. Signum autem est propositio necessaria: non quidem in se / sed ratione illationis. Eadem igitur propositio erit icos / quia probabilis: et signum / quia necessario inferit conclusionem. Inveniunt autem hec signa naturas rerum inquirendo: ut mulier habet lac in mammillis: igitur peperit. hoc animal habet latum pectus et scapulas: igitur forte etc. Sunt et alie quedam argumentationes imperfecte.

Icos Signum **Dis. Que.** Mag. Cum maior fuerit manifesta / et minor eque aut magis dubia conclusione: deductio dicitur: ut omne equale linee recte potest quadrari: circulus est equalis linee recte: igitur circulus potest quadrari. Cum vero inferitur propositio contraria propositio respondentis dicitur instantia. ut: si deus est: Omnia contrariorum eadem est disciplina / dico: nullorum oppositorum est eadem disciplina: igitur contrariorum non est eadem disciplina: id est instantiam facio.

Tractatus. V De Syllogismo dialectico. Capitulum I Magister.

Syllogismus dialecticus. **Propositio dialectica.** **Probabilia**

Sicemadmodum in superioribus accepisti / et arguendi modum ex propositionibus non veris nec falsis: sed simpliciter consideratis: vbi et syllogismus ex his simpliciter dicitur est: ita pariformiter in eisdem figuris et modis / secundum dicta principia ex propositionibus probabilibus et dialecticis argumentari et syllogizare potes: et syllogismus ex his formatus dialecticus dicitur. Et est syllogismus qui ex probabilibus est syllogisatus. Probabilia autem dicuntur propositiones dialectice. Propositio vero dialectica est questio probabilis omnibus / aut pluribus: aut sapientibus: aut his / aut omnibus: aut pluribus / aut maxime notis non extraneis. Questio quidem est antequam fuerit probata. Tunc enim cum signo questiuo sumit et unam contradictionis partem querit. ut utrum omnis mater diligat filium suum? Questione autem que utraque

De syllogismo dialectico

contradictionis partem inquirat / problemā dialecticum appellamus. Et est **Aristo. j. topi**
speculatio contendens ad electionem vel fugam. vel ad veritatem r sciens **Problema**
tiam: vt aut ipm: aut vt adminiculans: aut vt ad aliquid hmōi. Unde qdam **dialecticum**
sunt problemata naturalia: quedam moralia: quedam dialectica rē. Et rur/
sus quedam sunt de quibus neutro modo opinamur: vt vtrū astra sint paria
vel imparia. Quedam de quibus sapientes contrariantur vulgaribus: vt
vtrum stella fixa sit maior terra. Quedam sunt de quibus etiā vulgares in-
ter se dissentiunt: vt vtrum homo sit animal vel hmōi. Et ex his quedā sunt
que positiones dicuntur. Est autem positio opinio alicuius notorū fm philo-
sophiā / nō extranea: vt motū distingui a mobili. Problemata autē que sunt **Positio**
per defectum rationis / dialectica nō sunt. Et ad assentiendum ipsis: homi- **Aristo. j. topi**
nes nō rationibus / sed verberibus arcendi sunt: vt si quis querat aut dubitat
vtrū oporteat deos vereri r parentes honorare. Habent autem propositio-
nes dialectice specialia predicata / que similiter dialectica appellamus.

De predicatis dialecticis Ca. II Disci:

Quid est predicatū dialecticū? Mag. Quod natum est predicari **Predicatu**
in ppositione arte dialectica terminabili. Disci. Quotuplex? **dialecticū.**
Magi. Quadruplex: scz definitio: propriū: genus: r accidens: cō-
prehendendo sub genere speciem / r differentiam genericam? Quid est defi- **Definitio**
nitio? Magi. Est oratio indicans quid est esse rei. Disci. Quid est ppiū? **Proprium**
Magi. Quod nō indicat quid est esse rei: soli autem inest: r conuersim predi-
catur de re. Disci. Quid est genus? Magi. Quod predicatur de pluribus
specie differentibus in eo qd quid. Disci. Quid est accidens? Magi. Est
quod nec est definitio / nec proprium / nec genus: inest autem rei. Vel est qd
contingit eidem inesse r non inesse. Possunt tamen omnia predicata ad vnū
reducti. Disci. Ad quod? Magi. Ad definitionem. Sicut enim probatur:
hoc non est proprium alicui / quia non inest ei soli: ita etiam probatur eadem
via: igitur non est definitio eius. Et sicut probatur: hoc non est genus huic /
quia non inest essentialiter: ita probatur: igitur non est definitio eius. Simi-
liter sicut probatur: hoc non esse accidens alicuius / quia non inest: ita proba-
bitur aliqd non esse definitionem eiusdem. Habent autem hec predicata an-
nexa: que scz eodem modo terminantur r probantur vt predicata. Disci.
Que sunt ista? Magi. Annexa definitionis / proprii r generis. sunt idem et **Annexa pre-**
diuatorū dia- **dicatorū dia-**
lecticorum.
diuersum. Si enim probabitur quia animal est genus hominis r bouis: pro-
batum est / quia homo r bos sunt idem genere. Et si probatur quantitatē esse
genus lineę r non hominis: probatum est lineam r hominem esse diuersa ge-
nere. Ita pariformiter de definitione r proprio exemplificandum erit. Sed
accidentis annexa sunt comparatio fm magis r minus: vt si probatur: hoc
non est eligendum: probatum est / quia non est magis eligendum rē. Ex dia-
ctis habes ex quibus r qualibus dialectice argumentationes possint fieri.
Disci. Sane intellexi hoc: si quid aliud sit ad horum noticiam necessaria si
lento haud pretereas. Magister. Immo aliud est. Discipulus. Quod est
tale? Magister. Argumentationis r confirmatum r confortatum prin-
cipium. Disci. Quod est tale? Magister. Locus dialecticus.

De loco r ei⁹ diuisione Ca. III Disci:

b

Locus diale-
cticus. **Q**uid est locus dialecticus? Magister. Est sedes argumenti. Nam
in eo quiescit argumentū vt homo in sede. Et quēadmodū res in
loco suo naturali non modo conseruatur sed etiam fit et generatur
ita argumentatio non modo in loco dialectico confirmatur/verūctiam gene-
ratur. Ob id locus in duo diuiditur: scz in locum maximam: et locum differē-
Maxima tia maxime. Est autem locus maxima idem qđ maxima. Maxima vero est
propositio per se nota: qua scilicet non est alia prior aut notior in suo ge-
nere: aut ex eisdem constituta terminis: vt omne totū est maius sua parte &c.
Differentia Locus differentia maxime est quo vna maxima differt ab alia. Et est mate-
rialiter genus species: definitio &c. Sed formaliter est dictorum adinuicem
maxime. habitudo. Et is rur sus triplex est: scz intrinsecus: extrinsecus et medius. In-
Locus intrin-
secus trinsecū quidem locum dicimus cum argumentū sumitur ex his que sunt de
substantia rei: quando videlicet significatum termini inferentis includitur in
significato termini illati aliquo essendi modo: vt animal rationale currit: igitur
Locus extrin-
secus homo currit. Locus aut extrinsecus est in quo argumētū sumit ab his q
separata sunt a rei substantia &c. vt petrus est sanus: igitur non est eger. Lo-
Locus medi⁹ cus vero medius est in quo argumentum sumitur ab his que partim conue-
niunt et partim differunt a rei substantia &c. vt iusticia est bona: igitur iustum
est bonum. De his videndum per ordinem. Et primo de locis intrinsecis.

De locis intrinsecis. Ca. III Magi.

Locus a sub-
stantia **Q**uidam enim sumitur a sub-
stantia. Quidam vero a concomitantibus substantiam. **Disci-**
pulus. Quando locus sumitur a substantia? Magister. Quan-
do argumentum sumitur ab his que sunt de substantia eorum que ponun-
tur in questione: et est cum inferens et illatum includunt se conuertibiliter:
vt animal rationale currit: igitur homo currit. Et est triplex. s. a defini-
tione ad definitum: et e conuerso. A descriptione ad descriptū: et e conuerso. Et
a nominis interpretatione ad interpretatū: et e conuerso. Est autem definitio
Definitio (vt hic sumitur) oratio indicās quid est esse rei per essentialia. **Discipulus**
Quot modis sumit locus a definitione ad definitū? Magister. Quatuor.
Primo subiucendo definitionem affirmatiue: vt animal rationale currit: igitur
homo currit. Secundo predicando definitionē affirmatiue: vt petrus est
animal rationale: igitur petrus est homo. Tertio subiucendo definitionē ne-
gatiue: vt animal rationale non currit: igitur homo non currit. Quarto pre-
dicando definitionē negatiue: vt asinus non est animal rationale: igitur asinus
non est homo. Simili modo a definito ad definitionem quatuor sunt argu-
mentandi modi. Et tenet omnes hi modi virtute huius maxime: Quicquid
dicitur vel negatur de definitione: dicitur aut negatur de definito: et e contra-
rio. Et quicquid affirmatur vel negatur de definito: idem dicitur aut negatur
de definitione et e conuerso. Sed hec plana sunt: descriptionem percurramus.
Descriptio Est autem descriptio/oratio significans quid est esse rei per accidentalia. Et
sumitur accidentale pro eo quod non est de essentia rei. Et sic proprium in
proposito accidens dicit. **Discipulus.** Quomodo aut quot modis sumit lo-
cus a descriptione? Magister. Eodem modo quo sumitur locus a defini-
tione ad definitum: et e conuerso. Exempla sunt hec: animal risibile currit: igitur
homo currit: petrus est animal risibile: igitur petrus est homo. Animal

De syllogismo dialectico

rissibile non currit: igitur homo non currit: asinus non est animal rissibile: igitur asinus non est homo. Discipulus. Nec similiter plana sunt. Rominis interpretationem notiffices. Magister. Rominis interpretatio est dictionis minus note per notiozem expositio: vt philosophus/id est amator sapiētie. Et est duplex. Quedam enim conuertitur cum interpretato: vt amator sapiētie / r philosophus. Quedam vero nō: vt lapis r ledens pedem. De prima est ad propositum: r ab ea sumitur modus arguendi eodem modo sicut a definitione ad definitum. Exempla etiam fm dictionum formam sumenda sunt. Et hec de locis que sumuntur a substantia. Consequenter videndū de locis que sumuntur a concomitantibus substantiam.

Interpretatio.

De locis dialecticis sumptis a concomitantibus substantiā. Cap. V Discipulus.

Quando locus sumitur a concomitantibus substantiam? Magister. Quando argumentum sumitur ab his que consequuntur essentias rerum in questione positarum. Et est sextuplex. scilicet a toto ad partem r econtrario. A causa ad effectum r econtrario. A generatione. A corruptione. Ab vltibus. A communiter accidentibus. Hos dicto prosequamur ordine.

Locus a concomitantibus substantiam.

De loco a toto. Cap. VI Discipulus.

Quot modis sumitur locus a toto ad suam partem? Magister. Multis modis fm qd totum varie diuiditur. Est enim quoddam totū vniuersale: totū integrale: totū in quātitate: totū in modo: totū in loco: r totū in tēpore. Discipulus. Quod dicitur totū vniuersale? Magister. Quodlibet superius respectu sui inferioris: qd pars totius vniuersalis dicitur. Et sumitur argumentū ab illo toto negatiue predicando totum vniuersale. vt lapis non est animal: igitur lapis non est homo. Et tenet virtute illius maxime. A quocūq; negatur genus / ab eodem negatur r species. Sed argumentum a parte ad totum vniuersale tenet affirmatiue subijctēdo r predicādo partem: vt homo currit: igitur animal currit: Petrus est homo igitur petrus est animal. Quicquid enim dicitur de inferiore: hoc idem dicitur de suo superiore. Discipulus. Quod dicitur totum integrale? Magister. Quod habet partes quantitatem habentes: vt domus habet parietes / tectum r fundamentum. Et ab illo sumitur argumentum affirmatiue vt domus est: igitur paries est. Sed a parte ad totum valet argumentū negatiue: vt paries non est: igitur domus non est. Nam posito toto / ponūtur r omnes partes ipsum integrantes. Et vna parte non existente / totum existere nō potest. A partibus autem simul sumptis ad totum valet argumentum affirmatiue: vt paries est: tectum est: r sic de alijs partibus domus: igitur domus est. Discipulus. Quod est totum inquantitate? Magister. Est vniuersale / sumptū vniuersaliter: qd fit / si vniuersali addat signū distributiū: vt ois hō. Et ab isto sumit argumentū affirmatiue r negatiue: vt ois hō est animal: igitur petrus est animal: nullus homo est asinus: igitur petrus nō est asinus. Si enim vniuersalis sit vera: quelibet particularium est vera. Similiter si vniuersalis fuerit falsa: quelibet particularium est falsa: sed non

Totum vniuersale

Totum integrale.

Totum inquantitate.

Liber II Tracta. V

- econuerso. Ideo ab vna harum partium ad totum/argumentum non valet: sed ab omnibus simul sumptis: vt petrus est animal: iohannes est animal: et sic de alijs: igitur omnis homo est animal: et petrus non est asinus: iohannes non est asinus: et sic de alijs: igitur nullus homo est asinus. **Discipulus.** Quod totum in modo? **Magister.** Est vniuersale sumptum sine determinatione: vt homo. Vniuersale autem sumptum cum determinatione non diminuitur sed restringere dicitur pars in modo: vt hō alb⁹. Et ab his sumitur argumentum eodem modo sicut a toto vniuersali: vt asinus nō est homo: igitur asinus non est homo albus. Et petrus est homo albus igitur petrus est homo. Si autem determinatio fuerit diminutēs/non sequitur: vt petrus est homo mortuus: igitur petrus est homo. Hic est leo pictus: igitur hic est leo. **Discipulus.** Totū in loco qd est? **Magister.** Qd significat oēm locū: vt vbiq; nūq; rē. Sed id quod vnum locum significat pars in loco dicitur: vt hic. Ab his argumentandum est sicut a toto in quantitate: vt deus est vbiq; igitur deus est hic. Chymera nūq; est: igitur chymera non est hic. Et rursus: petrus nō est hic: igitur petrus nō est vbiq; rē. **Discipulus.** Quod est totum in tempore? **Magister.** Quod significat omne tempus: vt semper nūq;. Id vero quod vnum solum tempus significat / est pars in tempore. Et ab his sumitur argumentū sicut a toto in modo: vt deus est semper: igitur deus est nunc. Et rursus: chymera nūq; est: igitur chymera non est nunc.

De loco a causa ad effectum: et econuerso. Capitulum VII Magister.

- Causa** **Q**ui sequitur est locus a causa ad effectum et econtrario. Causam autem dicimus ad cuius esse sequitur aliud. Et est quadruplex scz materialis: formalis: finalis et efficiens. **Discipulus.** Que causa est materialis? **Magister.** Ex qua cum forma totū constituitur. Quod / et effectus cause materialis dicitur: vt ex ferro cū forma debita fit cultellus. Et ab his sumitur argumentum negative tñ: vt ferrum non est. igitur arma ferrea non sunt. Et rursus ab effectu ad causam materialē fit argumentū affirmative: vt arma ferrea sunt: igitur ferrū est: posita enī materia nō est necesse materiātū esse sed econtrario. Qd quidē intelligendū est de materia pmanēte. Nā in materia transeunte ita arguēdum est. **Utrum est: igitur arena / aut cinis fuerunt. Penes est: igitur farina et aqua fuerunt rē. Discipulus.** Causa formalis que est? **Magister.** Que dat esse rei (scz effectū) vt albedo dat esse albo. Et in his arguendū est negative: vt albedo non est: igitur album non est. Anima non est: igitur animatum non est. Ab effectu vero ad causam formalem argumentandū est affirmative: vt animatum est: igitur anima est: album est: igitur albedo est. Nam posita forma non ponitur necessario formatum: vt patet de formis essentialibus in animabus exutis corpore: in accidentalibus in albedine circa altaris sacramentum. **Discipulus.** Causa finalis que est? **Magister.** Gratia cuius aliquid fit / scz effectus in his sumitur argumentum affirmative et negative: vt beatitudo est bona: igitur virtus est bona. Pena non est bona: igitur peccatum non est bonum. Cuius enim finis bonus aut malus: ipsum quoq; bonum aut malum esse necesse est. **Discipulus.** Causa efficiens que est? **Magister.** A qua primo fit motus: vt dominicator: est caus

De syllogismo dialectico

fa efficiens domus. Et in his quoque sumitur argumentum affirmatiue et negatiue. vt domificator est bonus: igitur domus facta ab eo est bona. Et rursus domus est bona: igitur domificator est vel fuit bonus etc. Nam cuius causa efficiens bona/ ipsum quoque bonum est. Sed non sequitur domus est/ igitur domificator est: aut e contrario. Quia in his omnibus iam dictis causa et effectus non sumuntur formaliter/ sed fundamentaliter etc. His relictis ad reliqua transeamus.

De Locis a generatione et corruptione ab vsibus et communiter accidentibus. Capitulum VIII Discipulus.

Tertio ordine sequitur locus a generatione et a corruptione: quarum descriptiones in predicamentorum tractatu accepisse memini: reliquum est vt arguendi modum in his patefacias. Magister. A generatione ad generatum et e contrario argumentum sumitur affirmatiue et negatiue vt generatio martyris est bona: igitur martyr est bonus et e conuerso. Et generatio antichristi est mala: igitur antichristus est malus: et e conuerso. Sed a corruptione ad corruptum oppositum sequitur: vt corruptio antichristi est bona: igitur antichristus est malus: et e contrario. Corruptio virtutis est mala: igitur virtus est bona. Cuius enim generatio bona: ipsum quoque bonum est. Cuius vero corruptio bona: ipsum malum est. Et cuius corruptio mala/ ipsum quoque bonum est. Hos locos sequitur qui ab vsu est: post quem qui a communiter accidentibus sumitur. Discipulus. Vsus quid est? Magister. Est operatio siue exercitium rei seorsum vsitate. Et ab his sumitur argumentum affirmatiue et negatiue: vt equitare est bonum: igitur equus est bonus: et e contrario. Et similiter occidere est malum: igitur occisor est malus: et e contrario. Cuius vsus enim bonus aut malus: ipsum quoque bonum aut malum est. Discipulus. Communiter accidentia que sunt? Magister. Duplicia sunt. Quedam enim consequuntur se non semper: vt comptus et adulter. Non enim omnis comptus adulter est: aut e conuerso. Et de his nihil ad presens. Alia sunt que consequuntur se semper: vt penitere sequitur semper ad peccare. Unde taliter in his argumentandum est affirmatiue: ille penitet: igitur deliquit. Et rursus: ille non deliquit: igitur non penitet. Nam in communiter accidentibus: si posterius inest/ primum insuit. Et si prius non inest/ posterius non inerit. Hactenus de intrinsicis. Consequens est vt de locis extrinsecis despiciamus.

De locis extrinsecis. Cap. IX Magi.

Est autem locus extrinsecus multiplex. Quidam enim est ab oppositis: quidam a disparatis: quidam a maiore: quidam a minore: quidam a simili: quidam a proportionem: quidam a transumptione: quidam ab auctoritate. Rursus locus ab oppositis quadruplex est. Nam alius est a relatiue oppositis. Alius a contrarijs: alius a contradictionibus: et alius a priuatiue oppositis. In quibus argumentandum eo quo sequitur modo. A relatiue oppositis argumentum valet affirmatiue et negatiue: vt pater est: ergo filius est: et e conuerso. Relatiua enim sunt simul ortu et occasu. Et rursus: petrus est pater iohannis: igitur petrus non est filius eius.

Liber II Trac. V

- Et rursus: Joannes est filius petri: igitur ioannes non est pater petri. *Ops* posita nāq; relatiua eidem inesse non possunt. Sed argumentū a contrarijs sumitur affirmatiue: vt homo animal est sanum: igitur non est egrum: hic homo est albus: igitur non est niger &c. Negatiue autem tñ tenet in contrarijs mediatis: vt hoc animal non est sanum: igitur hoc animal est egrum. Sed nō sequitur. Hic homo non est albus: igitur est niger: quia potest esse rubens. *Prinatiua* Prinatiue oppositis arguitur affirmatiue: vt petrus est cecus: igitur petrus non est videns. Negatiue autem non tenet: nisi tempore determinato a natura: vt non sequitur: hic canis non est videns: igitur est cecus: quia ante diem nonum non vidit. Sed sequitur: hic canis post nonum diem non est videns: igitur hic canis est cecus. Argumentum vero a contradictorie oppositis est: *Contradictoria* vt si vnum sit verum: reliquum est falsum: & econuerso: vt petrum sedere est verū: igitur petrū sedere nō est falsum &c. *Disparata* *Discipulus.* Disparata que sunt? *Magister.* Que natura diuersa sunt: vt homo & asinus. Et in his sumitur argumentum affirmatiue vt petrus est homo: igitur petrus non est asinus. *Oporet* autem hoc fieri in accidentalibus & abstractis: vt sequitur: hoc est albedo: igitur hoc non est quantitas. Sed non sequitur: hoc est album: igitur non est quantum. *Discipulus.* Quid est maius? *Magister.* Quod alicui supraponitur in potentia & virtute. Id autem quod supponitur / minus dicitur. Et ab his sumitur argumentum modo opposito. Nam a maiore tenet argumentum negatiue. A minore vero tenet semper affirmatiue. *Exempla* sunt hec. Rex non potest expugnare hoc castrum: igitur rex potest. Nam si id *Et* rursus. Miles potest expugnare hoc castrum: igitur rex potest. Nam si id qd magis videtur inesse non inerit: nec id quod minus videtur inesse inerit. *Et* si id qd minus videtur inesse inest: igitur id qd magis videtur inesse inerit. *Similitudo* *Discipulus.* Similitudo quid est? *Magister.* Est rerum differentium eadē qualitas. Et ab hac sumitur argumentū affirmatiue & negatiue: vt sicut risibile inest homini: ita hinnibile equo: sed risibile inest homini vt propriū: igitur hinnibile inest equo vt proprium: & rursus risibile nō inest homini vt genus: igitur hinnibile nō inest equo vt genus. Quia de similibus idem est iudicium. *Proportio* *Discipulus.* Proportio quid est? *Magister.* Est rerum differentium eadem habitudo / non autem inherente: sicut similitudo. Et ab hac taliter arguitur. Sicut se habet rector nauis ad nauem: ita rector ecclesie ad ecclesiam: sed rector nauis non est eligendus forte / sed arte: igitur nec rector ecclesie eligendus est forte sed arte. Quia de pportionabilibus idē est iudiciū. *Transumptio* *Transumptio* quid est? *Magister.* Est acceptio nominis magis noti pro nomine minus noto: vt sapiens accipitur pro philosopho. Et tenet argumentum: quia quicquid dicitur de aliquo sub nomine minus noto: dicitur de eodem sub nomine magis noto: vt philosophus non est auarus: igitur sapiens non est auarus: & econuerso &c. *Transumptio* autem est / qua nomen vel oratio transmittitur ad significandum aliud propter aliquod simile: vt ridere flozere &c. pertinet ad sophistam. *Discipulus.* Quid est auctoritas? *Magister.* Est iudicium sapientis in sua scientia. Et ab ea sumitur argumentum tñ affirmatiue: vt Astronomus dicit celū moueri: igitur mouet. Quis unicuique experto in sua scientia credendum est. Et tantum de locis extrinsecis. Restat vt videamus de medijs.

De syllogismo dialectico

De locis medijs. Ca. X Magister.

Locus medius trifarie patitur. Est enim alius a coniungatis. Alius a casibus: et alius a diuisione. **Discipulus.** Coniugata que sunt? **Magister.** Abstractum cum suo concreto. Et in his hoc modo arguitur. **Justicia est bona: igitur iustum est bonum: et econuerso.** Nam quicquid conuenit uni coniugatorum/hoc conuenit et reliquo. **Discipulus.** Casus qui sunt? **Magister.** Ea que ab abstracto cadunt: ut iustum et iuste a iusticia. Et in his ita arguitur. **Iustum est bonum: igitur quod iuste fit bene fit.** **Discipulus.** Diuisio quotuplex est? **Magister duplex.** Quedam fit sine negatione. Et hec rursus duplex est scilicet essentialis siue per se: et accidentalis. Essentialis siue per se est aut generis species. ut animalium aliud equus: aliud homo. Aut totius est integralis in suas partes: ut partium domus alia est paries: alia tectum etc. Aut est vocis in significata: ut canum alius est latrabilis: alius marinus: alius celestis. Sed diuisio accidentalis fit: aut cum subiectum in accidentia partitur: ut animalium aliud sanum: aliud egrum: et econuerso: cum accidens in subiecta diuiditur: ut sanorum aliud homo: aliud asinus. Aut cum accidens in accidentia scinditur: ut sanorum aliud calidum: aliud frigidum etc. Ab his omnibus sumitur argumentum a positione unius membrorum diuidentium ad remotionem alterius: et econuerso: ut iohannes est animal: et non est animal sanum: igitur est animal egrum: et petrus est animal: et est animal rationale: igitur non est animal irrationale. Hec de locis dialecticis dissertasse satis sit. In quibus tamen si abundare uolueris/quadruplici instrumento utendum est. De quibus/fortasse non erit inutile iam in calce huius tractatus pauca in medium ferre.

Coniugata

Casus

Diuisio

Essentialis

Accidental

De instrumentis abundandi. Ca. XI. Bis.

Que igitur sunt abundandi instrumenta? **Magister.** Sunt propositionum sumptio. Multiplicis distinctio. Differentiarum inuentio: et similitudinis consideratio. Unde oportet sumere varias propositiones: scilicet probabiles morales/logicas/physicas etc. Oportet etiam distinguere multiplex: ut ostendamus propositum et non paralogisemur: ut acutum est multiplex: quia in voce/culdro et magnitudine. Et ex eo rursus multiplicandae propositiones. Oportet insuper eorum que proposita sunt inuenire et considerare differentias: per hoc enim propositiones multiplicabimus: et definitiones facilius constituimus. Demum similitudinem eorum que dicta sunt considerabimus. Nam et per hoc propositiones plurificare possumus. Omnia enim dicta ad multiplicationem propositionum tendunt. In quibus similiter et in dictis locis/si intellectum exercitaueris: potes non modo opponenti obuiare: uerum etiam quacuque conclusionem probabiliter syllogizare. Aut saltem (quod satis est logico) de requisitis nihil omittere. Unde et in medicum bonum dicimus si de requisitis circa egrum non negligit: etiam si non semper sanat.

Abundandi
instrumenta

Liber II Tracta. VI
 Tractatus. VI. de syllogismo demon-
 stratiuo. De demonstrationis defini-
 tione. Capitulum. I Disci.

Syllogismus ita clare iam iam argumentandi modum acce-
 pi: vt de hoc plura verba fundere (quoniam in principijs scien-
 tiarū laboramus) nō sit necesse. Sed quo ingenio ex ppositio-
 nibus per se et necessarijs syllogisandum sit consequenter osten-
 das. Magister. Sicut ex probabilibus et contingentibus syl-
 logismum dialecticū ita ex per se et necessarijs demonstratiuū efficiet. Pos-
 tius tamen in prima figura q̄ in alia: eo q̄ ceteris sit perfectior: et quoniam
 concludit vniuersaliter affirmatiue: q̄ in alijs non contingit. Unde syllo-
 gismus demonstratiuus siue Demonstratio est que procedit ex primis/veris
 immediatis/prioribus/notioribus causisq̄ conclusionis. Dicuntur autem
 prima vera: que per se ipsa et non per alia fidem habent. Vel que cum sint ve-
 ra/non contingit ea demonstrare. Sed immediata: sunt ppositiones p se no-
 te: quibus nō est alia prior siue notior: sed cognitio terminis cognoscitur: vt
 quodlibet est vel non est. Innata em̄ est nobis potentia per quā determinas-
 mur ad assentiendum primis principijs debite presentatis. Et sunt duplicia.
 Quedam enim sunt dignitates: que se non possunt demonstrari: et necesse est
 quodlibet docendū eas habere: vt quodlibet est/vel non est. Alie sunt positio-
 nes siue suppositiones que nō demonstrant: nō tamen necesse est quodlibet do-
 cendū eas habere: vt omne animal rationale est risibile. Definitio autē cum
 nec significet esse nec non esse/positio non est. Disci. Prioribus/cur addis?
 Magister. Quia oportet demonstrationis premissas esse ppositiones pri-
 mas: aut in primas resoluibiles per ascensum: et in ascensu tali nō cōtingit in-
 finitum procedere: licet per plura finita: finita autē finities sumpta semp̄
 sunt finita. Verū tamen primū principium in propria forma nō ingreditur demo-
 strationem: sed vt contractū est. Disci. Quid per residuas definitionis par-
 ticulas designare pretendis? Magi. Alias premissarū condiciones. Cum
 em̄ solius conclusionis sit scientia/doctrina siue disciplina: omnis autem tas
 lis ex preexistenti sit cognitiō: oportet pmissas ante conclusionem esse cog-
 nitas: nō tamen eodem modo: maior em̄ prius tēpore cognoscit conclusionem:
 minor autem simul tempore cum conclusione cognoscitur. Conclusio autem
 et si possit sciri in vniuersali ante demonstrationē: non tamen in particulari.
 Disci. Unde autem sciuntur premissae? Magister. Ex cognitiōe suarum
 partium: que sunt passio et subiectum: de quibus ante omnem demonstratio-
 nem necessario precognoscimus quid est: et quia est: quid scilicet significant: et
 quia est/scilicet ens possibile in natura: et quia passio inest subiecto: sed pro-
 pter quid hoc sit/per demonstrationem concluditur. Conclusioni igitur pro-
 pter premissas assentimus: igitur premissis magis credimus. Nam propter
 quod vñ quodq̄ tale/et ipsum magis: et fit talis cognitio in nobis per viam
 sensus/memorie et experimenti. Experimento autem fit vniuersale: quod est
 principium artis et scientie. Scientia enim est vniuersalium: intellectus ve-
 ro est primorum principiorum. Postet ex his: si nobis aliquid sensibilis sen-
 sus defecerit eiusdem et deficere scientiam necesse est: vt cecus a natiuitate

Syllogism?
demonstratiu?

Dignitas
positio siue
suppositio.

Priora.

Premisse
precognoscitur

Precognitio
quid est: et quia est

Aristo. f.
metaphysice.

De Syllogismo demonstratiuo

coloris omnino nullam habet noticiam: sed potius ignorantiam pure negationis. Qui autem deceptus fuerit syllogismo ignorantie: et si scientiam non acquirat: non tamen ignorans est ignorantia pure negationis / sed prae dispositionis. ut si quis credat his premissis. Omnis substantia est qualitas: praue dispositionis. Ignorantia praue dispositionis. omnis quantitas est substantia: igitur omnis quantitas est qualitas / praue dispositionis. Ignorantia praue dispositionis. positus censetur. Disci. Quae praegnans est haec demonstrationis definitio.

Mag. Praegnans est et multa comprehendens.

Quid scire. Quid propositio vniuersalis de omni se et secundum quod ipsum. Capi. II. Adag.

Nam demonstrationis inuenies definitionem: verbis quidem breuiter / sensu tamen non minus pregnantem. Disci. Quae? Magister. Demonstratio est syllogismus faciens scire. Scire autem per demonstrationem intelligere est. Vel scire est rem per causam cognoscere propter quam res est: et quoniam illius est causa: et non est contingere hoc aliter se habere. Ex ista et precedenti definitionibus clare patet / conclusionem quam contingit scire et demonstrare esse veram / perpetuam / per se et vniuersalem. Veram quidem dico: nam falsum et quod non est / non contingit scire. Perpetuam autem dico: quoniam corruptibilem non est scientia: ideo nec definitio. quia definitio est demonstrationis principium: aut tota demonstratio / tamen positione differens. Per se dico: quoniam ea quae per accidens sunt / corruptibilia sunt et non perpetua nec necessaria. licet enim necessarium ex non necessarijs possit syllogizari: non tamen potest sciri nisi ex necessarijs. Similiter ea quae non sunt vniuersalia / perpetua non sunt. Vniuersale autem propositionem hinc dicimus: non ut in tractatu tertio definita est: sed eam ipsam quae est de omni / de per se / et secundum quod ipsum.

Disci. Quae autem propositio dicitur de omni? Mag. Illa in qua predicatum est non in quodam supposito subiecti / in quodam vero non: nec aliquando / aliquando vero non: sed in omni per se et semper. ut omnis homo est risibilis.

Disci. Propositionem per se quam dicitis? Mag. Eam quae est in aliquo modo dicendi per se. Sunt autem huiusmodi quattuor. Primus est: cum predicatum est definitio vel pars definitionis subiecti. ut omnis homo est animal rationale. Secundus est cum subiectum est definitio: vel pars definitionis predicati: ut homo est risibilis. Tertius est eorum quae non sunt in subiecto. ut dicibilia de genere substantie. Quartus est modus causandi: ut cum aliquid fit propter alterum: tunc id propter quod aliud fit / est causa per se effectus causati. ut interiectio est causa per se interitus. De primis duobus est ad propositum: nam in his sunt propositiones per se necessarie et vniuersales. Et ne in harum assignatione te errare contingat: cauere necesse est: ne passio superioris inferiori assignetur. etiam si tale superius vnicum habuerit inferius. Similiter ne passio communis / specie distinctis per aliquid innominatum conueniens / vni ut proprio attribuat. ut proportionabiliter commutari conuenit linee / tempori et numero: male igitur assignatur vni ex his tanquam proprio subiecto. Aduertendum est demum ne passio partis assignetur toti. ut non concurrere est passio linearum parallelarum: ideo male attribuitur toti vel omni linee. Ad cognoscendum autem quod sit passionis primum et adequatum subiectum: videndum est quo posito / ponatur: et quo remoto / passio remouetur. Id enim verum subiectum talis passionis censetur. Discipu. Quae

Ignorantia pure negationis. Ignorantia praue dispositionis.

Demonstratio. Scire

propositio vniuersalis. propositio de omni.

propositio per se. Modi per se

Errores in assignatione vniuersalis

Liber II Tracta. VI

Propositiones autem propositiones dicuntur secundum quod ipsum? Magister. Iste que conuertuntur. Ex quo patet. quod demonstratio procedit ex principiis propriis / et non communibus: quia talia non conuertuntur. Sequitur rursus: quod demonstratio: non potest descendere de genere in genus: hoc est: vna scientia nihil demonstrat de subiecto alterius scientie. Dempta scientia subalternante: que potest demonstrare aliquid de subiecto subalternate: non tamen demonstratione propter quid / sed quia est. Habet igitur quilibet scientia propria principia que non demonstrat: quia non habet aliquid notius ipsis. Habet insuper proprias interrogationes et conclusiones. qua propter disputans cum geometra / faciat hoc per principia geometrie: aut non disputabit proprie / sed per accidens: videlicet in quantum naturalis aut metaphysicus. Quibus autem (ut visum est) scientia vna plura habeat principia: vnitatem tamen accipit non a principiis / sed a subiecto: ad quod habent hec principia resolui. Subiectum enim virtualiter continet omnes veritates scientie cuius subiectum est.

De diuisione demonstrationis. Ca. III. Bis.

Demonstratio quia est

Quoniam mentionem facis de duplici demonstratione: quia est / et propter quid: harum differentias haud silentio pretereas. Mag. Demonstratio quia est / procedit aut per causam remotam: aut ab effectu ad causam. Exemplum primi lapidis non respirat: quia non est animal cum potius probari deberet per hoc: quia non habet pulmonem. habere enim pulmonem est causa propinqua respirationis: esse autem animal / est causa remota / et non propria: cum quedam sint animalia non respirantia. ut puta conche. Exemplum secunde: Planete non scintillant: igitur sunt prope nos nam non scintillare effectus eius est: quia prope nos sunt. Intelligimus autem illud de omni causa: siue sit materialis / formalis / finalis / aut efficiens. per has omnes enim possunt fieri demonstrationes: immo vna conclusio quandoque demonstratur per diuersas causas. ut tonitruum fit: quia extinctio in nubibus fit. vel quia ut terreantur anime infernales: ut quidam dixerunt. Demonstratio propter quid / est hec que in superioribus definita est: que scilicet procedit semper a causa propinqua et propria ad effectum. ut omne animal rationale est risibile: omnis homo est animal rationale: igitur omnis homo est risibilis. Patet igitur quoniam scientia subalternans demonstrans subiectum scientie subalternate (id est scientie cuius subiectum continetur subiecto scientie subalternantis) facit hoc per causas remotas et non adequatas: et per consequens non demonstratione propter quid / sed quia est: uti in superioribus dictum est. Similiter contingit diuersas scientias non subalternatas eandem demonstratione quia est: alia propter quid. Patet / nam vulnera rotunda tardius esse sanabilia / demonstratur in chirurgia demonstratione quia est. In geometria vero demonstratione propter quid: quia scilicet in vulnere rotundo latera magis distant quam in oblongo. Disce. Sunt ne alie demonstrationis diuisiones? Mag. Sunt. Quedam enim est demonstratio vniuersalis: quedam particularis: quedam est affirmatiua: quedam negatiua: et quedam ostensiuua: quedam affirmatiua vero ad impossibile. Et inter has demonstratio vniuersalis potior est particulari: affirmatiua potior negatiua: ostensiuua potior illa que est ad im-

Demonstratio propter quid

Ostensiuua.

Ad impossibile.

Demonstratio vniuersalis

Particularis

Affirmatiua

Negatiua

De Syllogismo demonstratiuo

possibile. Similiter demonstratio propter quod potior est demonstratione quia est. Nam medium eius dicit causam precisam quare predicatum insit subiecto.

De Medio demonstrationis et questionibus vere scibilibus. Ca. III. Disci.

Quod est medium demonstrationis? Mag. Definitio: non quidem quid nominis / sed quid rei. Nec illa que dicit quid est tñ sed que dicit ppter quid: hec enim tota demōstratio est: ab ea tñ positione differens. Non tamen omnium quorum est definitio est demōstratio aut e conuerso. Definitio enim est solius substantie et in complexorum: demōstratio autem est complexorum: quia conclusionum. Disci. Qua via definitio licet generis per differentias essentielles. Constituitur namq; definitio ex uestigatur nere et differentia essentiali: ita tamen q; nihil superflui nihilue diminuti contineat: sed cum definito conuertatur: nec detur per equiuoca / sed uniuoca.

Discipulus. Posset ne definitio de definito demonstrari? Magister. Definitio de/ Posset. Et materialis per formalem. Sed non in eo q; quid. quia hec demōstratio fieret cum reduplicatione: que si poneretur ad minorem / fieret peti de definito tio principij. Exemplum: Omnis numerus seipsum mouens est causa mouendi in eo q; quid: anima est numerus seipsum mouens in eo q; quid est: igitur anima est causa mouendi. Ibi namq; assumitur in minore quod debuit probari. Habes itaq; breuib; quid demonstrationis mediū: et qua via inquirendum sit. Sed questiones de ipso querentes nondum accepisti. Discipulus. Que et quot sunt huiusmodi questiones? Magister. Quattuor. videlicet. Si est. quia est. quid est. et ppter quid est. Et dicuntur vere scibiles. nā que sunt de his que vere scimus. Unde si est / querit de possibilitate in natura. ut si luna sit deficiens: Quia est / querit si sit huius defectus medium. Quid est / querit quid sit tale medium. Sed propter quid / Inquirat causam precisam qua passio insit subiecto: et per demonstrationem concluditur. Disci.

A medio igitur quasi totius demonstrationis dependet virtus et cognitio.

Magister. Ita est: nec tale nisi a sollertibus de facili reperit. vnde Sollertia est subtilitas inueniēdi mediū in nō perspecto rpe. ut si quis vidēs lunā splēdere versus solē / dicat: igitur luna accipit lumen a sole. Nec sunt quedam per pauca et generalia principia que de syllogismo demonstratiuo in p̄sentium in mediū ferre placuit. Cum em̄ hec degustaueris: secretiora pandā. Hunc syllogismum sophisticum videamus.

Tracta. VII. De Syllogismo sophistico. Quid syllogismus sophisticus: ars sophistica: sophista: insuper et de metis. Ca. I. Mag.

Quonia opposita iuxta se posita magis elucescunt: quapropter Aristoteli post q; sermonem finitimus de syllogismo demonstratiuo ge: de celo et mis: nerante scientiam: de syllogismo sophistico generante dece: do. prionem differendum esse haud inutile visum est. Discipu. Syllogism? Quid est syllogismus sophisticus? Magister. Est is qui ex sophisticis

Ars sophistica. his que videntur probabilis /z nō sunt syllogisata. Aut est syllogismus ap-
Sophista parens /z non existens. Unde /z ars sophistica /apparens sapientia est: /z non
Opera sapiē existens. Et sophista est vir copiosus ab apparente scientia: /z nō existente.
tis. et sapiens nō est: licet videat opera sapientis facere: sed non mentiri de his
Causa appa- que nouit /z mentientē manifestare. Habet autē omnis syllogismus sophisti-
rentie. cus duplicem causam: scilicet apparentie: /z defectus. Causa apparentie est: /qua
Defectus estimamus per vnum nomen tm̄ vnū significari. Causa autem defectus est:
Aristotelis quoniam non est in rebus sicut in nominibus. Nomina etenim finita sunt: /res
in elencho. autē infinite: ob id necesse est vnum nomen plura significare. Ignorantes ergo
Mete virtutes vocabulorū facile paralogisant. Quādamodū innumeris /imperti-
 ti a peritis expellunt. **Dis:** Quis tamen finis est artis sophistice? **Mag.**
 Finis claret ex dictis: Hic itur em̄ sophista respondētē decipere: /z ad aliqd̄
 inconueniēs (qd̄ metā dicimus) virtute alicuius fallacie ducere. **Discipu.**
 Quot sunt huiuscemodi mete? **Magister.** Quinq; videlicet. Meta redar-
 gutionis: falsi: inopinabilis: solecismi: /z nugationis. Unde respondens ad
 metam redargutionis ducitur: si in vna /z eadem disputatione vi argumenti
 idem negare /z concedere compellit. Ad metā falsi: cum falsum concedere
 cogitur. Inopinabilis: cum aliqd̄ /qd̄ est contra opinionem plurimum: aut eo-
 rum de quorū secta respondens est admittit. Solecismi: /cum vi argumenta-
 tionis aliquā orationē contra regulas artis grāmaticę loquit. Ad metā au-
 tem nugationis ducit: si idem bis inutiliter repetere cōpellitur. Hec autē non
 vnica /sed pluribus fallacijs consequitur.

De fallacijs /z earū dē diuisione. Ca. II. Bis.

Fallacia **Q**uid igit est fallacia? **Mag.** Est idoneitas decipiendi: faciens cre-
in dictione dere de ente q̄ sit non ens: /z de non ente q̄ sit ens: mediante phan-
 tastica yllione. Sunt autem huiuscę species tredecim: quarū sex
 sunt in dictione: et septem extra dictionem. In dictione sunt que fm̄ multi-
 plicitatem dictionis aut orationis sumuntur. vt Equiuocatio et Amphibo-
 logia: in quibus est multiplicitas actualis. Compositio /diuisio et accentus:
 in quibus est multiplicitas potentialis. Et fallacia figure dictionis: in qua
Multiplici- est multiplicitas phantastica. Multiplicitatē vero dicimus actualē: cum
tas actualis. dictio vel oratio eadem fm̄ substantiā /z modum proferenti diuersa signifi-
Potentialis. cat. vt canis: liber platonis. Multiplicitas potentialis autem est: cum di-
Phantasticū ctio vel oratio eadem fm̄ substantiā: diuersa tamē fm̄ modū proferendi /de-
 iuersa significat: vt populus. quicquid viuūt semper est. Sed multiplex phan-
 tasticum est: cum dictio aliqua vnum significat /z aliud significare videtur /
 propter similitudinem aliquā quā cum alia dictione habet. vt musa signifi-
 cat rem feminini generis: igitur /z poeta rē. Primum itaq; fallacias sex que
 sunt in dictione lustrabimus.

De fallacia equiuocationis. Ca. III. Ma.

Equiuocatio. **I**ter fallacias in dictione prima est equiuocatio. et est multiplicitas
 dictionis eiusdem fm̄ substantiam et modum proferendi. vt canis.
Modi equiuo- **D**eceptio autem per hanc facta /fallacia equiuocationis dicitur.
cationis. **Discipulus.** Quot modis fit? **Magister.** Tribus. Primo cum dis-
 ctio diuersa significat: aut consignificat principaliter. vt omnis canis curs-
 rit: Sidus celeste est canis: igitur Sidus celeste currit. Quicunq; iauas

De Syllogismo sophistic

batur sanus est: laborans (id est infirmus) sanabatur: igitur laborans / sanus est. Iste pannus est de anglia: anglia est terra: igitur iste pannus est de terra. Deus est vbicq; vbicq; est aduerbiū: igitur deus est aduerbiū rē. Unde in primo paralogismo canis multiplex est: scz ad canē latrabile / ad canē marini / r ad canē celestem. In secūdo laborās dicit laborantē in p̄senti vel p̄terito. In tertio p̄positio de / dicit circūstantiam cause materialis vel loci. In quarto vbicq; / tenet significatiue vel aduerbialiter. quibus consideratis hī et similes paralogismi possunt solui facillime. Secūdo cōmittitur fallacia equiuocationis ex eo: q̄ dicitio significat vnū principaliter: r aliud trāsumptiue. vt quicquid currit habet pedes: danubius currit: igitur danubius habet pedes. Quicquid ridet habet os: prātū ridet. igitur prātū habet os rē. In primo nāq; currit / potest significare cursum qui fit per pedes: vel motū: vel lapsum qualitercūq;. In secūdo ridere / actum hoīs pp̄rie significat: similitudinariē aut significat florere: nā vtrūq; gaudiū denotat. Tertio fit ex eo q̄ dicitio cū alia composita plura significat: r per se vnū tm̄. vt in / vel nō / in dictione immortale: que significat vel id qd nō potest mori: vel id qd est potēs non mori vnde sic arguit: Omne immortale est perpetuum: potens nō mori est immortale: igitur potens non mori est perpetuum. Secunda que sequit̄ est fallacia Amphibologie.

De fallacia amphibologie. Ca. III. Bis.

Amphibologia quid est? Mag. Idem est qd dubia sententia: cum scz oratio vna in substantiā r modū p̄ferendi pōt significare diuersa. Et deceptio p̄pter hāc facta dicit̄ fallacia Amphibologie. **Dis.** Quot modis fit? Mag. Tribus. Primo cum oratio principaliter plura significat. vt liber platonis: significat librum a platone possessum: vel a platone editum. sic arguendo: Quicquid est platonis / possidet a platone: hic liber est platonis: igitur hic liber possidetur a platone. posito q̄ ab alio possideat. Secūdo fit: cum oratio vnū significat principaliter r transfumitur ad significandū aliud. vt litus aratur: transfumit̄ ad significandum operam perdere. vt quicquid aratur / aratro scinditur: litus aratur: ergo litus aratro scindit̄. Tertio fit ex eo q̄ dicitio cū diuersis pōt cōstrui. vt quoscūq; vellē me vincere / vellē q̄ vincerent me: romanos vellē me vincere: igitur vellē q̄ romani vincerent me. Ibi enī me / pōt cōstrui cū vincere a parte anteriori aut posteriori: similiter romanos: similiter quicūq; sunt episcopi sunt sacerdotes: asini sunt episcopi: igitur asini sunt sacerdotes. Ibi enim episcopi est aut nominatiui aut genitiui casus: r per hoc diuerso cōstruitur. Tertia fallaciarum Compositionis est.

De fallacia compositionis. Ca. V Bis.

Compositio quid est? Mag. Est eorū que deberent diuidi falsa vno. r deceptio p̄pter hanc facta compositionis dicit̄ fallacia. **Dis.** Quot modis fit? Mag. Duobus. Primo ex eo q̄ aliquod dictū potest stare pro se toto: aut pro parte sui. vt quēcūq; possibilem est ambulare / possibile est q̄ ambulet: sedentē possibile est ambulare: igitur possibile est q̄ sedens ambulet. nam in minore hoc dictum / sedentē ambulare / potest stare pro se toto: vt sedens sedēdo pōt ambulare: r est composita falsa. aut potest stare pro parte sui. i. sedens nunc / habet potentiā ambulandi: scz

Amphibologia.
Modi amphibologie.

Compositio.
Modi compositionis.

postea: et est diuisa vera. Secundo fit ex eo quod aliqua determinatio potest referri ad diuersa. ut quicumque litteras scit nunc/didicit illas: ille antiquus grammaticus scit litteras: igitur nunc didicit illas. Ibi enim nunc/potest determinare hoc verbum didicit: et tunc est composita falsa. aut hoc verbum scit: et tunc est diuisa vera. Et quando dictiones ordinantur secundum situm magis debitum: oratio composita est: quando ordinantur secundum situm minus debitum diuisa est. Ordinantur autem tunc secundum situm magis debitum: quasi determinatio determinat principale. ut quicquid vult semper est: si semper/determinat est: quod in illa oratione est verbum principale. Sequitur fallacia diuisionis.

De fallacia diuisionis. Ca. VI. Disci.

Diuisio
Modi diuisionis.

Quuisio quid est? Mag. Est eorum que deberent componi falsa separatio. Et deceptio penes hanc facta diuisionis dicitur fallacia. **Dis.** Quot modis fit? Mag. Duobus. Primo ex eo quod aliqua coniunctio potest coniungere inter terminos vel propositiones. ut quecumque sunt duo et tria/sunt duo et sunt tria sed quicumque sunt duo et tria: igitur quicumque sunt duo et sunt tria: Nam si et/coniungit inter terminos: oratio est composita et vera. si vero coniungit inter propositiones: ipsa est diuisa et falsa. Secundo fit: cum aliqua determinatio potest referri ad diuersa. ut quo vidisti hunc percussum illo percussus est: sed oculo vidisti hunc percussum: igitur oculo percussus est. Oculo enim potest determinare hoc participium/percussus: et sic est diuisa et falsa: aut hoc verbum/vidisti: et tunc est composita et vera. Quinto loco subit fallacia Accentus.

De fallacia Accentus. Ca. VII. Disci.

Accentus

Modi accentus.

Accentus quid est? Mag. Est certa lex et regula ad eleuandum aut depumendum cuiuscumque dictionis syllabam. Et est triplex. scilicet. **Stratus:** qui syllabam depumit. **Acutus:** qui syllabam eleuat. **Et circumflexus:** qui partim eleuat et partim depumit. Deceptio autem penes hos facta dicitur fallacia dicitur. **Dis.** Quot modis fit? Mag. Duobus. primo ex eo quod aliqua dicitio potest proferri et regi diuersis accentibus. ut populus/habens primam longam significat arborem: habens autem primam breuem significat gentem: et arguitur sic: Omnis populus est arbor: gens est populus: igitur gens est arbor: Secundo fit ex eo quod aliqua vox potest esse dicitio vel oratio. ut quies: sic arguendo: Tu es qui es: quies est requies: igitur tu es requies. Similiter quicumque habet dilectionem supernam/habet dilectionem dei: usurarius habet dilectionem super matrem: igitur usurarius habet dilectionem dei. Si enim supernam sit una dicitio: maior vera est. Si autem sint due dictiones. scilicet super et matrem (pro pecunia) falsa est. Similiter metuo potest esse dicitio vel oratio dicens: Metuo longas pereunt noctes Lydia dormis.

De fallacia figure dictionis. Ca. VIII. Dis.

Figura dictionis.
Modi figure dictionis.

Ultima in dictione fallacia est figure dictionis. Et est figura dictionis vocis cum voce similitudo. Et deceptio penes hanc causata fallacia figure dictionis est appellata. **Dis.** Quot modis fit? Magister. Tribus. Primo ex simili terminatione dictionis cum dictione. ut omnis aqua est humida: fluuius est aqua: igitur fluuius est humida. Secundo

De Syllogismo Sophistico

fit si predicamentum vnum mutetur in aliud: aut species vna vnius predicamenti mutetur in aliam speciem eiusdem predicamenti. Exemplum primi. vt Quicquid heri emisti hodie comedisti: heri carnes crudas emisti: igitur hodie carnes crudas comedisti. quicquid em dicit rem de predicamento substantie: et crudas de predicamento qualitatis. Exemplum secundi: Quotoscumque digitos heri habuisti hodie habes: decem digitos heri habuisti: igitur decem digitos hodie habes: posito quod vnum amiseris. quantoscumque enim dicit quantitatem continuam: decem / autem dicit quantitatem discretam. Tertio fit ex diuersa suppositione: vt homo est species: igitur aliquis homo est species. in prima enim homo supponit simpliciter: in secunda vero personaliter. Et hec de fallacijs in dictione.

De fallacia extra dictionem. Ca. IX. Bis.

Que sunt fallacie extra dictionem? Magi he. Fallacia accidentis scilicet quid ad simpliciter. Ignorantie elenchi. Petitionis principij. Consequentis: Non cause vt cause. Scdm plures interrogationes vt vnam. Dicunt autem de fallacie extra dictionem: quoniam habent causam apparentie et defectus / non ex parte vocis (vt predicte) sed ex parte rei significate: vt patebit in descriptione earundem.

De fallacia accidentis. Ca. X. Mag

Accidens (vt hic accipimus) est quoddam extraneum in parte / idem et in parte diuersum. quod si aliquid predicatum equaliter fuerit assignatum rei subiecte et accidenti: causat deceptio que fallacia accidentis dicitur. **Disci.** Quot modis fit? **Mag.** Tribus. Primo ex eo quod aliquid dicitur de aliqua re: et propter hoc creditur etiam conuenire accidenti illius rei. vt sic arguendo: homo est species: petrus est homo: igitur petrus est species. ibi species conuenit homini: et propter id etiam videtur conuenire petro. Secundo fit propter hoc quod aliqua duo in aliquo tertio conueniunt: et ob id inter se conuenire iudicantur. vt homo est animal: equus est animal: igitur homo est equus. Tertio fit: cum ex duobus diuisim sumptis inferat aliquod coniunctum scilicet accidens. vt sic arguendo: iste canis est tuus: et iste canis est pater: igitur est tuus. Unde ad hoc quod ex diuisis ad coniuncta argumentum possit inferri: requiritur primo quod predicata preterea diuisis ad coniuncta. Propter primum non sequitur: petrus est bonus: petrus est cithareda: igitur petrus est bonus cithareda. Propter secundum non sequitur: petrus est homo: petrus est animal: igitur petrus est homo animal. Et propter tertium non sequitur: petrus est homo et est mortuus: igitur petrus est homo mortuus.

De fallacia scdm quod ad simpliciter. Ca. XI. Mag

Secunda inter fallacias extra dictionem ea diximus: que fit / si arguitur a dicto scilicet quid ad dictum simpliciter. Est autem dictum scilicet quod ad simpliciter determinatio diminuens de ratione eius cui additur. **Disci.** Quot modis fit hec deceptio? **Mag.** Multis modis: scilicet quod determinatio diminuens varijs potest attribui. vt petrus est homo mortuus: igitur est homo. Ethiops est albus scilicet dentes: igitur ethiops est albus. Diuitie non sunt bone male ventis: igitur diuitie non sunt bone.

Libre II Tracta. VII

De fallacia petitionis principij. Cap. pitulum. XII Magister.

Petitio prin-
cipij.
Modi petiti-
onis principij.

Si contingat in syllogismo principij petere / fallacia fit qua tertio loco inter fallacias extra dictione enumerauimus. Hoc autem continet quinque. Primo cum petat definitum in definitione. vt animal rationale currit: igitur homo currit. Secundo cum petat particulare in vniuersali. vt nullus homo currit: igitur petrus non currit. Tertio cum petatur vniuersale in particularibus: vt petrus currit / plato currit: et sic de alijs: igitur omnis homo currit. Quarto cum petatur coniunctum in diuisis aut e contrario. vt medicina est disciplina sani: medicina est disciplina egri: igitur medicina est disciplina sani et egri. Quinto cum vnum relatiuum petat in alio. vt petrus est pater platonis: quia plato est filius petri. Si igitur in dictis argumentationibus antecedens sit eque ignotum vt sequens / fit fallacia petitionis principij. Postquam enumerauimus fallacia consequentis.

De fallacia consequentis. Cap. XIII Magister.

Modi fallacie consequentis

Et autem fallacia consequentis: cum credimus consequentiam conuerti quam non conuertit. Et hoc quidem triformiter accidit. Primo / cum arguitur a destructione antecedentis ad destructionem consequentis. vt si homo est / animal est: sed homo non est: igitur animal non est. Similiter cum arguitur ab inferiori ad superius cum distributione superioris. vt omnis homo currit: igitur omne animal currit. Omnis homo est rationalis: igitur omne animal est rationale. Secundo fit ab insufficienti inductione singularium. vt petrus est animal: et econuerso / plato est animal: et econuerso / et sic de alijs: igitur omne animal est animal: et econuerso. Terti enim singularia huius quod sequitur: omne animal est homo / non sunt sufficienter inducta. Tertio fit cum arguitur a ceteris accidentibus que se aliquando consequuntur et aliquando non. vt hic est comptus: igitur hic est adulter. et econuerso.

De fallacia secundum non causam vt causam.

Capitulum. XIII. Magister.

Omnis fallacia secundum non causam vt causam diximus: de potestate syllogismorum: Transeamus igitur ad sequentem.

De fallacia secundum plures interrogationes vt vnam. Capitulum. XV Magister

Interrogatio plures.

Fallacia que sequitur est que fit secundum plures interrogationes vt vnam. Est autem interrogatio plures in qua plura predicantur de pluribus: aut plura de vno: aut vnum de pluribus. Ad quam si datur vna responsio / causatur deceptio. vt si queritur: est ne hic et hic homo? demonstrando petrum et asinum. si dicas: est: igitur asinus est homo. Si dicas / non: igitur petrus non est homo. Respondendum est ergo: vnus est homo: et alter non. Similiter potest hoc fieri in plurali numero. vt sunt ne hec bona? demonstrando vnum bonum / et aliud malum.

De fallacia ignorantie elenchi. Cap. XVI Bis

De syllogismo dialectico

Elenchus quid est? Magi. Est syllogismus contradictionis (i. e. cōclusio
dens cōtradictoria ppositiōis negatæ a respondētē) vni⁹ z eiusdē:
nō nois tūm: nec rei tūm: sed nois z rei simul: nō synonymi / sed eiusdē:
z ex his q̄ data sūt de necessitate nō cōnumerato eo qd̄ erat in p̄ncipio ad idē
fm̄ idē / sūt z in eodē tpe. In hac definitione quedā ponunt rōne syllogismi:
vt p̄ticulæ oēs p̄ter quatuor vltimē: q̄ ponunt rōne cōtradictiōis: cōtra quas
si peccauerit argumentū / sit fallacia ignorantiæ elenchi. **Modi fallacie ignorantie elenchi.**
En̄ primo sit contra hanc p̄ticulā ad idē: vt duo sunt duplū ad vñū / z nō sunt duplū ad tria / igitur
duo sunt duplū z nō duplū. Secūdo sit cōtra hanc p̄ticulā / fm̄ idem: vt hoc
est duplū illi fm̄ altitudinē z nō est duplū illi fm̄ longitudinē: igit̄ hoc est du
plū z nō duplū. Tertio sit cōtra illā p̄ticulā / similit̄: vt hō est species: nullus
hō est species: igit̄ idē est spēs z nō spēs. Nō em̄ nō sumit̄ similit̄ vbiq̄: qz in
prima sumit̄ simpl̄: in secūda p̄sonal̄. Quarto sit cōtra hanc p̄ticulā / in eodē
dem tpe: vt manus mea est clausa in illo instanti / z nō est clausa in alio instan
ti: igit̄ manus mea est clausa / z nō est clausa. **Disci. Vide q̄ hec fallacia sit
eadē cū fallacia fm̄ qd̄ ad simpl̄. Magi. Non est eadē. Nam hic arguit̄ a
duob⁹ fm̄ qd̄ ad vñū simpl̄. Verūtamen oēs fallacie ad ignorantia elenchi
p̄t̄ reduci. Nam in fallacia equiuocatiōis z in fallacia fm̄ quid ad simpl̄ / z
ambiguit̄: similit̄ z in alijs fallacijs in dictione nō sunt dictiōes aut ora
cuntur
nes eedē fm̄ nomē z rem. In fallacia aut̄ accidētis nō de necessitate sequitur
aliud. Similiter in fallacijs petitiōis p̄ncipij: nō cause vt cause: z p̄sequen
tis. In fallacia aut̄ fm̄ plures interrogatiōes nō est vnitas p̄positiōis:
que tamen requiritur ad verum elenchum.**

De solutiōe palogismoz. Ca. XVII Ma.

Sed quia parū esset palogismos posse cōstruere / nisi z cōstructos
z p̄positos possimus enodare: ob id iamiam in fine huius de hoc
paucā placuit adijcere. In primis aut̄ sciendū palogismos sine fal
lacias duplices esse. Quidā em̄ peccāt in materia: qz scz assumunt falsum z
nō p̄bant: z nō sunt p̄prie fallacie: z solunt̄ p̄ interemptionē vnius: aut am
barū p̄missarū. Alij aut̄ sunt q̄ peccāt in forma: qz scz nō debite disponunt in
modo z figura: z hi si sint fallacie in dictione solunt̄ p̄ distinctionē vnius aut
ambarū p̄missarū. Si vero sint fallacie extra dictionē: p̄t̄ r̄ndens negare cō
sequentiā z causam defectus ostēdere. Et p̄t̄ hec oīa fieri dupliciter: vtz so
lutione recta z solutione ad hominē. **Disci. Que dicit̄ recta? Magi. Ea q̄
manifestat syllogismū falsum fm̄ oēm modū fm̄ quē falsus est. Que aut̄ hoc
nō facit dicit̄ solutio ad hominē. Inter syllogismos aut̄ facillioris solutionis
sunt q̄ peccāt in forma: z dicunt̄ oratiōes acres. Peccātes aut̄ in materia sūt
acriores. Et si p̄missæ sint valde p̄bables ad inferendū falsum: dicunt̄ ora
tiones acerrime: z ad soluendū difficiles. **Disci. P̄t̄ dari modus quo quis
cauere possit vt de facili nō palogiset? Magi. P̄t̄. **Disci. Quid? Ma.
Cautele res
gister. Cauendū est ne r̄ndere p̄sumas anteq̄ argumentū p̄fecte fuerit p̄posi
tū: z si cogaris citius r̄ndere / dicas: admitto hanc p̄positionē causa argumē
ti: aut dicas / transeat. Et cū te deceptū videris: dicas te nō in eo / sed alio ac
ceptisse sensu. Si vero in aliū decipe volueris: ceta quantū potes p̄positum
tū. Multa que as a r̄ndente: z si qñ maledixerit lauda: qñq̄ ad iram p̄uo
cabis: fingas te velle ab eo discere. Et nōnunq̄ argumētationē ad aliā mate
ponentis******

Liber II Tracta. VIII

riam in qua plus abudaueris transferre studeas. Has decipledi cautelas accipias: no vt aliquē decipias / sed intelligas quo ab alio te decipe conante cauendū sit. Sunt et alij syllogismi: videlicet Tentatiuus: quo exprimur de scientia rudentis. Itē et syllogim⁹ falsigraphus qui pcedit ex pncipijs altcuius scientie inale intellectis: vt si q̄s arguat lineā rectam curue equalē / hoc medio. **Syllogismus Tentatiuus et falsigraphus** Omnes linee duce a cetro ad circūferentiā sunt equales: hoc em̄ principij nō intelligit nisi de lineis rectis. Sed quia pauca vis in his constituit / silentio transimus.

Tractatus. VIII. De passionib⁹ terminorū quas parua logicalia dicūt. Ca. I Mag.

Quartibus aut ppositionis que sunt subiectū et p̄dicatū / varie accidunt passionē: varietatē et falsitatē earundē / similiter et argumentationū cōsequētias variātes. Quā ob causam nō ab re visum est de his pauca iam iam in calce logices adiungere. **Disci.** Optime facis / sed dic queso q̄ sunt he passionē? **Magi.** Sunt suppositio / ampliatio restrictio / appellatio / distributio et expositio: de quibus logici multi diuersa scripserūt: q̄b⁹ p̄p̄tōmatis cōplēmeto p̄ pauca enūerabo ordine tā p̄missō.

De Suppositione. Ca. II Disci.

Quid est Suppositio? **Magi.** Est acceptio termini p̄ aliquo nō tñ vt significatio. Suppositio em̄ est passio termini iam ad significādam impositi. Significatio aut est passio vocis per se p̄siderate. **Disci.** Qui termini supponūt? **Magi.** Omnes termini cathegorematici id est p̄ se significatiui: vt hō asinus albū nigrū et. Adiectiua tñ ad hoc dicuntur copulare: qm̄ accipiunt p̄ significato suo nō simplr sed copulādo ipsum alterū: scz huc cui inberet. Suppositionē prima diuisione trifarie partimur: vtz in Synecdochicā: vt fer fontē. i. partē fontis. Antonomasticā: vt p̄phetas ta dicit. i. Dauid et Metaphoricā: vt Hierusalē que occidis p̄phetas et. Et **Disci.** Discreta que est? **Magi.** Est acceptio termini singularis pro aliquo: vt petrus scribit. **Disci.** **Comunis Naturalis** Comūnis que est? **Mag.** Est acceptio termini vniuersalis p̄ aliquo: vt hō. Et hec rursus duplex est: scilicet naturalis et accidētalis. **Disci.** Naturalis que est? **Mag.** Est acceptio termini p̄ omnib⁹ his a quibus natus est participi: vt cū dico: hō est animal: homo accipit̄ pro hominibus p̄sentis p̄teritis et futuris. **Disci.** Accidētalis que est? **Magi.** Est acceptio termini p̄ his quibus erigit adtunctū: vt hō albus: ibi accipit̄ hō tñ pro hoibus albis. Et **Disci.** **Simplex** rursus duplex est. s. simplex et p̄sonalis. **Disci.** Suppositio simplex que est? **Magi.** Est acceptio termini vniuersalis pro natura vniuersali: vt hō est species: ibi homo accipit̄ pro natura humana in cōmuni. Omnis hō est animal: ibi animal / supponit simplr: similiter hominē / dicendo: omne animal p̄ter hominē est irrationale. **Disci.** **Personalis** que est? **Magi.** Est acceptio termini cōmūnis pro suis inferioribus. Et hec rursus duplex est. s. determinata et confusa. **Disci.** Determinata que est? **Magi.** Est acceptio termini cōmūnis pro aliquo supposito: et tali suppositione supponit subiectum propositionis indefinite et particularis: vt homo est animal: quidam asinus currit. **Disci.** **Confusa** Discipulus. Confusa que est? **Magister.** Est acceptio termini cōmūnis pro

De paruis logicalibus

omnibus suis inferioribus. Et hec rursus duplex est: confusa scz distributiva
 z confusa tm̄. *Disct.* Confusa distributiva que est? *Mag.* Est acceptio ter-
 mini cōis pro oibus suis inferiorib⁹: z sub eo valet descensus copulatiuus: vt
 oīs homo currit. Ibi hō supponit confuse distributivē: z taliter descenditur:
 igitur petrus currit z plato currit z sic de alijs. *Disct.* Confusa tm̄ que est?

Mag. Est acceptio termini cōis pro natura vt habet esse in suis superiorib⁹
 non tm̄ valet descensus copulatiuus: vt piper: dicendo: hic z rome venditur
 piper: z animal/ dicendo: omnis homo est animal.

Distributiva

Confusa tm̄

De Suppositiōe relatiuorū. Ca. III. Ada.

N Abent tñ termini relatiui specialē supponēdi modū s̄m diuersitatē
 earundē. Nam quedā sunt relatiua substantiē: z quedā relatiua acci-
 dentis. *Disct.* Relatiua substantiē que sunt? *Mag.* Que referūt
 rem p̄ modū substantiē. Est em̄ relatiuū ante late rei recordatiuū: z hec sunt
 duplicia. Quedā em̄ sunt relatiua idētitatis: quedā diuersitatis. *Discipu.*
 Relatiua substantiē idētitatis que sunt? *Mag.* Que referūt eandē rem
 in numero: vt petrus scribit/ z idem disputat. Et hec rursus sunt duplicia:
 vtz reciproca/ z non reciproca. Reciproca sunt q̄ referūt rem agentē p̄ modū
 patiētis: vt petrus pcutit se. Et hec relatiua supponūt pro eadē re in nume-
 ro cū suis antecedentibus: z loco eorū licet ponere antecedētia. Non recipro-
 ca autē dicimus que referūt eandē rem in numero: z pro eadē supponūt: vt
 petrus legit z idem loquit: petrus currit z ille mouet. Patet igit̄ omnia rela-
 tiua substantiē idētitatis supponere pro eadē re in numero cū suis antecedēt-
 bus. Relatiuū s̄o substantiē diuersitatis est qd̄ refert eandē rem in numero
 cū suo antecedēte: z supponit pro alia: vt petr⁹ scribit z alius loquit. *Disct.*
 Relatiuū accidētis qd̄ est? *Mag.* qd̄ refert rem p̄ modū denotatiōis: vt
 qualis est petrus talis z est plato. Et est duplex: scz idētitatis z diuersita-
 tis. Relatiua accidētis idētitatis dicim⁹ /qd̄ refert eandē qualitātē vel quā-
 titatē in specie p̄ qua supponit: vt petrus est albus z talis est plato. Petrus
 est bipedalis z tantus est plato. Relatiuū autē accidētis diuersitatis: z si refe-
 rat eadē qualitātē vel quātitatē in specie: p̄ alia tñ in specie supponūt: vt pe-
 trus est alb⁹ z alteri⁹ modi est plato. Petrus est quātitatis tripedalis z alte-
 rius est plato. Hactenus de suppositiōib⁹ terminorū. Hunc de ampliatiōe
 tractandum est.

Relatiua sub-
stantiē

Relatiua idē-
titatis
Reciproca

Non reciproca

Diuersitatis.

Relatiua acci-
dentis

De Ampliatiōe. Ca. III. Bil.

Quid est ampliatio? *Mag.* Est extensio termini a minore suppositi-
 one ad maiorē: vt hō est: ibi hō stat tm̄ p̄ p̄sentib⁹. Sed dicendo:
 hō fuit: hō stat p̄ p̄sentib⁹ z p̄teritis. Non tñ intelligēdū est q̄ ter-
 minus possit ampliari: vt stat p̄ plurib⁹ q̄ in suppositiōe naturali: qz (vt dicitur
 est) in tali stat p̄ oib⁹ a qb⁹ nar⁹ est p̄cipari. Tñ patz ampliatiōē esse mi-
 norē restrictionē: min⁹ em̄ restringit̄ termin⁹ p̄ se posit⁹ vel i naturali suppositi-
 one q̄ restringat̄ in ppositiōe qua ampliari dicit̄. Amplius sciēdū: termi-
 nos sequētes scz posteri⁹ p̄t⁹/ possibile/ impossibile/ p̄tingēs/ necessario: simi-
 liter z verbalia in bilis vel bile/ aut tiuus terminata: terminū non ampliare
 sed p̄mittere ip̄m naturaliter stare. Quod quidē pluribus firmari possit ra-
 tionib⁹: quas breuitatis causa libuit silentio transire.

Ampliatio

Ampliatio
est minor
restrictio

Liber II Tracta. VIII

De Restrictione. Ca. V Discipulus.

Restrictio Quid est Restrictio? Magi. Est coartatio termini a suppositione maiore ad minore: vt dicēdo hō: hō supponit et stat p oibus hōib⁹. Sed dicēdo hō est: hō stat tū p p̄sentib⁹. Similr hō albus/stat tū p albis. Et q̄scūq; terminus stat. p pauciorib⁹ q̄ si staret naturalr/ dicit restringi. Et fit hoc p noia/ et vt in plurimū adiectiua. Adiectiuū em̄ restringit substantiuū ad standū secū in eodē genere: et pro his q̄bus significatū adiectiuū inheret. Et hoc quidē verū est: si adiectiuū ponatur cū suo substantiuo ex eadē pte subiecti aut p̄dicati. Nihil em̄ positū a parte p̄dicati restringere p̄t subiectū/ quo ad p̄ncipale significatū: vt dicēdo: hō est albus: hō restringitur p albus nō p albis/ sed p masculis. Fit similr restrictio p verba et participia: qm̄ verbū aut p̄ncipiū p̄sentis t̄pis restringit p p̄sentib⁹. Sed p̄ncipiū vel verbū p̄terit t̄pis restringit terminū im̄mediate p̄cedētē et sequentē p p̄sentib⁹ et p̄teritis. Participiū autē vel verbū futuri t̄pis restringit terminū im̄mediate p̄cedētē et sequentē p p̄sentib⁹ vel futuris. Exempla sūt: hō est asin⁹: hō fuit asin⁹: hō erit asin⁹. Itē fit s̄kr q̄sq; restrictio ab vsu: vt nihil est in cantro: intelligit̄ nihil solidū: licet ibi sit aer et. Sequit̄ de appellatione.

De Appellatione. Ca. VI Disci.

Appellatio Quid est appellatio? Magi. Est acceptio termini p re existēte: vt hō currit: ibi hō/ appellat hominē existentē. Verba autē que signi-
Augustinus cant actus animi interiores termino sequēti dant appellare formā et rationē: vt cognosco venientē: id est cognosco eū q̄ venit/ sub ea ratioe qz venit. Verū tamen scripture sacre hunc abhorret rigorē. vñ Augustinus. Indi-
Hieronymus gnū vehemēter existimo: vt verba celestis oraculi restringā sub regulis do-
Curiositas natia fortiore p regulas inanes logice: que similr a b̄to Hieronymo reijctū-
dialectice tur. xxxvij. dist. c. nō vobis. et. c. omne. dicit. Non in dialectica placuit deo pa-
vana tri filio et spiritui sc̄to: regnū em̄ dei in simplicitate fidei est: nō in contentione sermonis. De his dicit q̄ oēm vim disputationū suarū in dialectica ponunt. Ea ppter malū ad p̄sens aliorū dicta de passionibus hm̄oi dialecticis succinctim pcurrere q̄ vel de pprio aliquid noui eudere: vel neotericorū p̄fusa cōmentaria imitari. Beatus etiā Gregorius libro. xxvj. moralū ait: Nō debet intētio verbis deseruire/ sed verba intentioni. xxij. q. v. c. humane. Et idē doctor in sermone quodā dicit: P̄lerūq; dum pprietas verborū attendit/ sensus veritatis amittit. Diuus quoq; Hieronymus sup̄ epistolā ad Salathas: Euangelū inquit nō est in verbis scripturarū/ sed in sensu: nō in superficie sed in medulla: nō in sermonū folijs sed in radice rōnis. Sanctus quoq; Hilari⁹ li. iij. de tri. Intelligētia ait ditorū ex causis est assumēda dicēdi: qz nō sermoni res/ sed res est sermo subiectus. Tali bus fili charissime sanctorū sentētis obuiare poteris istis neotericis logicis: q̄ philosophiā oēm naturalē et moralē postpōnētēs/ p̄ricorū patrū et ecclesiasticorū doctorū granissimas sententias aut insulte inuertere: aut penitus nō verent̄ negare si ipsas regulas suis dialecticis nequiterint coaptare. De quib⁹ canonica sanctio ait: Nonne vobis videt̄ in vnitāte sensus et obscuritate mētis/ ingredi/ q̄ dieb⁹ ac noctibus in dialectica arte torquēt. xxxvij. di. c. nōne. et eadē di. p̄ Urbanū papā dicit. Omnē vim inuentorū suorū in dialectica disputātes ponūt hereticū: q̄ philosophorum sententia definit̄ nō astruēdi vim habere/ sed studium destruēdi.

De paruis logicalibus

Sed nō in dialectica placuit deo patri rē. vt supra: reliqua transimus.

De Distributione. Ca. VII. Discei.

Quid est distributio? Mag. Est multiplicatio acceptionis termini
cōmunis p suis inferioribus p signum distributiū facta. Signa
aut distributiua sunt duplicia: vtz substantie & accidētis. Substā
sunt que distribuūt p rebus habētibus se p modū substātie. Et hec sunt rur
sus multiplicia: quedā em distribuūt pro oibus ptibus subiectiuis: quedā p
duob' tm: quedā xō p ptibus integralibus. Discei. Que sunt q distribuūt
pro ptibus subiectiuis oibus? Magi. Sunt: omnis/nullus/qlibet/qlibet
quelibet/nihil/nemo / r similia. Similr differt aliud ab: nō idē rē. Et dicunt
hec signa vniuer salia: nō qz significēt vte: sed qm vniuer salt significant: qz di
stribuūt terminū pro oibus suis inferiorib'. Et tū differēt: qz signa negati
ua distribuūt terminū mediate vel imediate sequentē: vt nullus hō est a sin':
ibi distribuūt hō & a sinūs. Sed affirmatiua tm distribuūt terminū imediate
sequentē: vt oīs hō est aīal: ibi tm distribuūt hō. Animaduertendū tū de hoc
signo oīs. Nam qm accipit & collectiue & distributiue: in numero scz plurali
Exempla sunt: oēs apli dei sunt duodecim. Ibi accipit collectiue: valet em:
oēs apli simul collecti sunt duodecim. Sed dicēdo: oēs hoies currūt: ibi acci
pit distributiue. Discei. Quid si tm duo hoies currerēt: dicere ne liceret/ oēs
hoies currūt? Magi. Si nō essent plures hoies/ dicere quidē liceret: omēs
sicut dicimus: oīs fenit: oīs sol. Si aut plures sint: etiā nō currētes/ oēs non
dicim': sed ambo vel vterq. Hec hoc te lateat: nihil & nemo icludere terminos
sue distributionis: vt nihil. i. nulla res: nemo. i. nullus hō: vel nullū ens qd est
hō rē. Discei. Que sunt signa distributiua duoz? Magi. Ater & neuter: vterq
neuterq/ neutraq/ vtraq/ vtrūq. hec em distribuūt p duob' demonstratis
vt neuter hoīū currit. Discei. Quid de negatione? Magi. Negatio pncipa
liter negat: r ex cōsequēti distribuūt: qz scz negat oīs facit stare p omniū' ne
gatiue. Discei. Que sunt distributiua p partib' integralibus? Magi. Hoc
signū totus. Quod quidē duplr accipit: vtz cathegorematicē: tunc valet to
tus. i. habens partes vt totum quod est in mundo est in oculo meo. i. ens ha
bens partes qd est in mūdo rē. Alio modo accipitur syncathegorematicē:
& tūc valet totus. i. qlibet pars. Includit em terminū sue distributiōis/ scz ps
vñ dicēdo: totus petrus: ibi petrus nō distribuūt/ sed pars. Discei. Que sunt
distributiua accidētis? Mag. Que distribuūt p re habētese p modū acci
dētis. Et sunt duplicia. Quedā em distribuūt pro qualitativ': quedā vero
pro quātitativis. Discei. Que distribuūt p qualitativ'? Magi. Hoc signū
qualelibet: cuius pticulare est aliquilibet: valet em qualelibet. i. ens habens
oīm speciē qualitatis. Discei. Que sunt distributiua quantitatis? Magi.
Hec quantuscūq: qd distribuūt pro quantitate continua & quotuscūq: quod
distribuūt pro quantitate discreta. Præter hec est hoc signū infinitū. Quod
quidē accipitur multipliciter. Primo negatiue: pro ente quod finiri non
pōt: qz nō habet aptitudinē finiedi: vt vox est in infinitū inuisibilis: qz videri
nō pōt. Secdo accipit p eo qd nondū est ptransitū/ pōt tū ptransiri: vt ager
nondū diuisus. Tertio accipit pro illo cuius quātitas semp crescit p appo
sitionē: vt numerus. Quarto p eo cuius quātitas nunq desinit diuisione: vt
linea vel superficies. Quinto accipit pro eo cuius quātitas semp crescit appo
sitionē: & nunq desinit diuisione: vt tempus. Ex his trib' vltimis modis pōt

Distributio

Distributiua
substantie

Omnis qd ext
gat tria apo
pellata

Ater
Neuter
Negatio

Totus

Distributiua
accidentis
Qualibet

Quantuscūq
Quotuscūq
Infinitum

Libre II Tracta. VIII

accipit: aut simplr: aut quo ad nos. Et valet infinitu. i. qdlibet plura. Hec de distributionibus: tam vltimo pcurramus ppositiones exponibiles.

De Exponibilibus Ca. VIII Disce.

Proposito
exponibilibus
Signa synca-
thegoremata

Quam ppositione exponibile censes? Magi. Eam que habet sen- sum obscuru / ppter aliqd syncathegorema in ea positu. Synca- thegoremata vero huiusmodi quedam sunt exclusiua: vt tm solum dicitur rē. Queda exceptiua: vt pter / pter q / nisi rē. Queda reduplicatiua vt in qtu / eo q / secundu q rē. Itē sunt: Incipit rē desinit infinitu: cōparati- ui rē suplatiui: differ: aliud ab: totus rē qualibet rē. De quibus obseruato or- dine pauca in calce logices adijcemus.

De Exclusiuis. Capi. IX Magi.

Exclusiua
affirmatiua

Affirmatiua in qua nulla ponit negatio: exponit p duas exponētes: cō- iunctas p cōiunctione copulatiua: quarū prima est pīaces ppositio nis exponibilis (i. ppositio que remanet deposito signo exclusiuo) secūda est negatiua in qua negat pīcatu ab oibus alijs a subiecto: vt tm hō currit. exponit sic hō currit: rē nil aliud ab hōie currit. Exclusiua autē in qua ponit negatio: si quidē negatio ponit ante signū exclusiuū / exponit p vnam diuinctiua de partib⁹ cōtradictibus priorib⁹: vt nō tm hō currit. exponit sic: nullus hō currit vel aliqd ab hōie currit. Si autē negatio ponat post signū exponit p duas ppositiones diuinctas p iunctione copulatiua: quarū prima est pīacens negatiua: scōa est affirmatiua in qua pīcatu affirmat de qlibet a subiecto: vt tm accidēs nō est substātia: exponit: accidēs non est substātia: rē omne aliud ab accidēte est substantia. Et hec vera sunt / cū ppositio exclusi- ua exponit gratia alietatis. Nam si in ea ponat dictio importās numerū: ex- ponēda erit grā pluralitatis p oia vt dictū est: dempto q in secūda exponē te ponit plures / vel eius cōdeclinū: vt ista: tm duodecim sunt apli dei: expo- nit: duodecim sunt apli dei: rē nō plures q duodecim sunt apli dei.

Exclusiua
negatiua

De Exceptiuis. Ca. X Disce.

Exceptiua

Quomodo exponunt exceptiue? Magi. Exceptiua affirmatiua ex- ponit copulatiue p tres exponētes: quarū prima affirmat pīcatu de subiecto sumptū cū aliud ab: secūda affirmat pīcatu de termi- no excepto: tertia negat pīcatu de termino excepto: vt hec: Omne animal preter hominē est irrationale: sic exponit. Omne aīal aliud ab hōie est irra- tionale: rē hō est animal: rē homo nō est irrationale. Negatiua hō exponit co- pulatiue p tres exponētes: quarū prima negat pīcatu de subiecto sumpto cum aliud ab: secūda affirmat subiectum de termino excepto: tertia affir- mat pīcatum vniuersaliter de termino excepto: vt hec: nullum animal pre- ter hominem est risibile: sic exponitur: nullum animal aliud ab homine est ri- sibile: rē homo est animal: rē omnis homo est risibilis. Contradictorie harum exponuntur per exponētes cōtradictorias. Hoc tamen an aduertendū / signa exceptiua non posse poni nisi in propositione vniuersali in qua terminū com- munem super quem immediate cadunt / si impedita non fuerint faciunt sup- ponere simpliciter: vt in dictis ppositionibus: hominem supponit (simplr).

De Reduplicatiuis. Ca. XI Disce.

De paruis logi calibus

Quomodo exponitur reduplicatiue? Mag. Reduplicatiua affirmatiua exponitur per quatuor exponētes copulatiue quarū prima affirmat predicatū principale de subiecto: secūda affirmat reduplicatū de subiecto: tertia affirmat predicatū principale de reduplicato: quarta est vna causalis si cuius ante ponit dictio sup quā cadit reduplicatio: cū aliquo transcendente: et in consequēte predicatū principale affirmat de relatiuo illius transcendētis: vt hec. hō in q̄tum rōnalis est risibilis: sic exponit: homo est risibilis et hō est rōnalis: et omne rōnale est risibile et si aliquid est rationale ipm est risibile. Negatiua autē exponit per quatuor exponētes copulatiue: quarū prima negat predicatū de subiecto: secūda affirmat reduplicatū de subiecto: tertia negat vtrūq̄ predicatū de reduplicato: quarta est vna causalis in cuius anteponit reduplicatio cū aliquo transcendente: et in consequēte negat predicatū de relatiuo illius transcendētis: vt ista: nullus hō in q̄tum rōnalis est rudibilis: sic exponit: nullus hō est rudibilis: et omnis hō est rōnalis: et nullū rōnale est rudibile: et si aliquid est rōnale ipm nō est rudibile. Contradictorie harum exponunt per exponētes cōtradictōes. Verūtamen hec signa nō semp accipiunt reduplicatiue: sed quāq̄ specificatiue. Accipiunt quidē reduplicatiue: quā denotant illud sup quō cadit esse p̄isam causam quare predicatū inest subiecto: vt in exemplis dictis. Specificatiue vero accipiunt quā denotat id sup quō cadunt nō repugnare quin et sub ea ratione predicatum inest subiecto. vt homo inquantū albus currit. Modus autē exponendi datus intelligitur cum signū accipitur reduplicatiue.

De Incipit et desinit. Ca. XII. Bisci.

Quomodo exponuntur propositiones de desinit et incipit? Mag. Si incipit/ponat cū dictione significante rem cuius esse simul acquiri: exponit copulatiue per duas exponētes: quarū prima est affirmatiua de presenti: secūda negatiua de p̄terito: vt hō incipit esse. exponit: hō nūc est: et hō immediate ante hoc nō fuit. Si autē ponat cū dictione significante rem cuius esse successiue acquiri: exponitur copulatiue per duas exponētes: quarum prima est negatiua de presenti: secūda affirmatiua de p̄terito: vt hō incipit esse albus: exponit: hō nūc nō est albus: et hō immediate post hoc erit albus. Similit̄ si desinit/ponat cū dictione significante rem cuius esse simul acquiri: exponit copulatiue: cuius prima pars est affirmatiua de presenti: secūda negatiua de futuro: vt hō desinit esse. exponit: homo nūc est: et homo immediate post hoc nō erit. Si autē ponat cū dictione significante rem cuius esse successiue acquiri: exponit copulatiue per duas exponētes: quarū prima est negatiua de presenti: secūda affirmatiua de p̄terito: vt hō desinit esse albus. exponit: hō nūc nō est albus: et homo immediate ante hoc fuit albus. Contradictorie exponunt per exponētes cōtradictōes prioribus.

De Infinito. Ca. XIII. Bisci.

Quomodo exponuntur propositiones de infinito? Magi. Infinitum accipitur in superioribus audisti. Si igitur infinitū syncathegoriamente captum ponatur in propositione: tunc exponenda est copulatiue per duas exponētes: quarum prima affirmat predicatum de subiecto

Liber II Trac. VIII

sumpto sub aliqua quantitate: secunda negat tale predicatū inesse tali subie-
cto sub determinata quantitate: ut ista: infiniti hoīes currūt: exponit aliq̄ ho-
mines currūt: et nō tot q̄ plures duob⁹ vel tribus: et sic de alijs: vel sic: aliqui
hoīes currūt: et nō q̄bilibet plures currūt. Si aut̄ infinitū accipit̄ cathegore-
maticē: tū c̄ p̄ma p̄positio affirmat quantatē de subiecto: secunda negat termi-
nū illius quantitatis: ut hec linea est infinita: exponit̄ linea est q̄nta et linea nō
habet terminū sue quantitat̄. Et hoc corpus infinitū est albū: exponit̄: aliq̄d
corp⁹ quantū est albū: et id corpus nō habet terminū sue quantitat̄. Nec te la-
teat infinitū syncathegorematicē sumptū p̄fundere terminū immediate sequen-
tē immobiliter: quia facit̄ ipsum stare confuse tū.

De cōparatiuis et suplatiuis. Ca. XIII. Dis.

De cōparatiuo.

Quōd exponit̄ p̄positio in qua ponit̄ cōparatiuus? Magi. Si ca-
piat̄ pp̄rie et cōparatiue: tunc exponit̄ copulatiue p̄ tres exponē-
tes: quarū p̄ma affirmat positiuū de re excedēte: secunda affirmat
eundē de re excessa: tertia affirmat excessum de excedēte cū aduerbio magis:
ut petrus est fortior iōāne: exponit̄. petrus est fortis et iōānes est fortis: et pe-
trus est magis fortis q̄ iōānes: vel iōānes non est adeo fortis ut petrus. Si
autē cōparatiu⁹ accipit̄ improprie: ut deus est sanctior diabolo. sic exponit̄:
de⁹ est sc̄tus et diabolus nō est sc̄tus. **Dis.** Quōd exponit̄ p̄positio in qua
ponit̄ suplatiu⁹? Magi. Suplatiu⁹ q̄sq̄ accipit̄ cōparatiue: ut sanctissim⁹
id est valde sanctus. Quōq̄ suplatiue et improprie: cū sc̄ res cōparate sunt di-
uersarū naturarū: ut leo est fortissimus lyncū. Quōq̄ x̄o accipit̄ pp̄rie: cum
res cōparate sunt eiusdē nature: et tūc si accipiat̄ affirmatiue: exponit̄ p̄posi-
tio p̄ tres exponētes copulatiue: quarū p̄ma affirmat positiuū de re excedēte
secunda affirmat eundē de re excessa: tertia affirmat excessum de re excedente
p̄ respectū ad re excessam vniuersalr captā. Si autē suplatiuis tenet̄ negati-
ue: tūc tertia exponēs est negatiua. Exēplū p̄mi: Rosa est pulcherrim⁹ florū
exponit̄: rosa est pulchra: et oīs flos est pulcher et rosa est omni flore pulchra:
vel magis pulchra. Exēplū secūdi: Substātia est genus generalissimū. expo-
nit̄ substantia est generalis: et alia genera sunt generalia: et nullū est general-
lius substantia (p̄t̄ t̄ esse eque generalia) et c. Et contradictorie exponunt̄ disjū-
ctiue p̄ exponētes cōtradicētes. Habet autē suplatiuis pp̄rie acceptus vim
distribūcti terminū vniuersalē significantē rem excessam.

De suplatiuis

De Differt: aliud ab. Ca. XV. Dis.

Quōd exponit̄ pp̄o de differt: aliud ab/ nō idē et c. Magi. Affirmati-
ua exponit̄ copulatiue p̄ tres exponētes: quarū p̄ma affirmat est
de eo qd̄ differt: secunda affirmat est de eo a quo differt: tertia negat
illa de se inuicē: ut asinus differt ab hoīe. exponit̄: asinus est: et hō est: et asinus
nō est hō. Negatiua exponit̄ disjunctiue p̄ exponētes cōtradicētes: ut asinus
nō differt ab hoīe. exponit̄: asinus nō est/ vel hō non est/ vel asinus est hō. Et
sciendū terminū cōmunē immediate sequentē p̄dicta signa p̄fundi distributi-
ue. Nec signa particularia hanc distributionē impediūt: ut asinus differt ab
aliq̄ hoīe. valet: ab omni homine differt asin⁹. De toto/ qualelibet: et alijs di-
ctum est in superioribus. Jam logices finem attingimus. Nunc pro cōplemen-
to triuij Rhetoricam iustrabimus.